

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน
จังหวัดเชียงราย

Ecotourism Development Approaches in Chiang Saen District,
Chiangrai Province, Thailand

โดย
ผศ.บุษบา ลีทธิการ สำนักวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

โครงการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากงบประมาณรายจ่ายประจำปี 2552
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงรายได้รับงบประมาณสนับสนุนการศึกษาจาก มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ประจำปีงบประมาณ 2552 ผู้ศึกษาขอขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้

นอกจากนี้ผู้ศึกษาขอขอบคุณ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเชียงแสน ที่ให้คำปรึกษาเชิงพื้นที่ และ อำนวยความสะดวกในการติดต่อประสานงานในการดำเนินกิจกรรมตามแผนการศึกษา และ ประชาชนในอำเภอเชียงแสนทุกท่านที่ได้ให้ข้อมูลและร่วมกิจกรรมการศึกษาตลอดกระบวนการศึกษา

ผู้ศึกษาหวังว่าการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ทั้งในทางปฏิบัติ และเชิงวิชาการแก่ภาคีการท่องเที่ยวทุกภาคส่วนทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน นักศึกษาและผู้สนใจ

ผศ.บุษบา สัทธิการ สำนักวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

บทสรุปผู้บริหาร

การศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน มีวัตถุประสงค์ของการศึกษา คือ 1) สักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน 2) ความต้องการของชุมชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และ 3) ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน พื้นที่ศึกษาประกอบด้วย 4 ตำบล คือ ตำบลบ้านแซว ตำบลแม่เงิน ตำบลโยนก และ ตำบลป่าสัก จำนวน 50 หมู่บ้าน

การกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสนที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และความต้องการของชุมชนและภาคีการท่องเที่ยวในพื้นที่ ผู้ศึกษาได้กำหนดใช้ระเบียบและวิธีการศึกษา ทั้งการศึกษาเชิงคุณภาพ และการศึกษาเชิงปริมาณ ได้แก่ การสำรวจเบื้องต้นในพื้นที่ศึกษา การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม การใช้แบบสอบถามความต้องการของนักท่องเที่ยว แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวและการจัดการประชุมแบบมีส่วนร่วม ควบคู่กับ การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ จาก ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง หอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และข้อมูลจากระบบออนไลน์ต่างๆ การวิเคราะห์และสรุปผลการศึกษาโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และใช้สถิติพรรณนา (Description Statistic)

ผลการศึกษาสรุปตามวัตถุประสงค์การศึกษา ดังนี้

1. สักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน สรุปตามศักยภาพของพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับสูงไปต่าดังนี้

1) ตำบลบ้านแซว มีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับสูง โดยมีความพร้อมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับมากไปน้อย คือ กิจกรรมการท่องเที่ยว และการบริการเสริมทางการท่องเที่ยว ทรัพยากรการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ที่พักแรม การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว และการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

2) ตำบลโยนก มีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับสูง โดยมีความพร้อมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับมากไปน้อย คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยว การบริการเสริมทางการท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ที่พักแรม และการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

3) ตำบลแม่เงิน มีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในระดับต่ำโดยมีความพร้อมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับมากไปน้อย คือ กิจกรรมการท่องเที่ยว การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ที่พักแรม ทรัพยากรการท่องเที่ยว และการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ส่วนการบริการเสริมทางการท่องเที่ยวยังไม่มีศักยภาพ

4) ตำบลป่าสัก มีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับต่ำโดยมีความพร้อมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับมากไปน้อย คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยว และการเข้าถึงแหล่ง

ท่องเที่ยว การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ที่พักรวม ส่วนด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว การบริการเสริมทางการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวยังไม่มีศักยภาพ

2. ความต้องการของชุมชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในพื้นที่ศึกษาทั้ง 4 แห่ง ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน สรุปตามประเด็นการศึกษา ดังนี้

1) ความต้องการของชุมชนต่อการจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืนทั้งทางวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจนั้น ควรเริ่มต้นที่การกระตุ้นให้ชุมชนเกิดความตระหนักในการใช้ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวอย่างคุ้มค่า โดยการเตรียมความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อรองรับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยควบคู่กับการอนุรักษ์ความเป็นดั้งเดิมและวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนไว้ ทั้งนี้ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ควรเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการพัฒนาและเตรียมความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ที่รับผิดชอบ

2) ความต้องการของชุมชนต่อการจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก พบว่า ชุมชนในอำเภอเชียงแสนขาดการจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนั้น จึงควรจัดให้มีการอบรมตัวแทนชุมชนทุกภาคส่วน และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความรู้ความตระหนักในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และควบคู่กับการอนุรักษ์สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

3) ความต้องการของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน ชุมชนในอำเภอเชียงแสนต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว คือ การร่วมกำหนดแผนและนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการท่องเที่ยวอื่นในการดำเนินการด้านการตลาดการท่องเที่ยว และการสร้างโครงข่ายการท่องเที่ยว ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ รวมทั้ง การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ได้รับจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน

3. ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน สรุปตามองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว โดยเรียงลำดับความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการแต่ละองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสนจากความต้องการในระดับมากที่สุดถึงน้อยที่สุดดังนี้

1) ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เรียงลำดับความต้องการจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด คือ การติดตั้งป้ายบอกทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว ความปลอดภัย ความสะดวกสบายในการเดินทาง และความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง และการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวด้วยท่าเรือน้ำเที่ยว

2) ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เรียงลำดับความต้องการจากมากที่สุดไปน้อยที่สุดนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการให้มีความปลอดภัยจากการใช้บริการบริษัทนำเที่ยว

และการถูกมิฉาชีพหลอกลวง ความปลอดภัยจากการให้บริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม และการให้ข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยว ส่วนการมีส่วนร่วมของชุมชนนักท่องเที่ยวที่ต้องการน้อยที่สุด

3) ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว เรียงลำดับความต้องการจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด คือการปรับปรุง ตกแต่งทัศนียภาพในพื้นที่ท่องเที่ยวให้สวยงาม ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยว

4) ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว เรียงลำดับความต้องการจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด คือการให้บริการห้องน้ำ ห้องส้วมสาธารณะ ระบบสาธารณูปโภค และระบบการสื่อสาร โทรศัพท์เคลื่อนที่ และร้านขายสินค้าในชีวิตประจำวัน

5) ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการที่พักแรมในอำเภอเชียงแสน เรียงลำดับความต้องการจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด คือ การให้ความปลอดภัยในการเข้าพัก ที่พักแรมตั้งอยู่ใกล้กับแหล่งท่องเที่ยว และอัตราค่าบริการมีความเหมาะสม จำนวนโรงแรม รีสอร์ทและ เกสต์เฮาส์เพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าพักในแต่ละช่วงเวลา

6) ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เรียงลำดับความต้องการจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวให้ความรู้และประสบการณ์ที่แตกต่างและสร้างสรรค์ ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับการเรียนรู้ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตของชุมชน กิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และกิจกรรมการปั่นจักรยาน

ผลจากการศึกษาครั้งนี้ กำหนดเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน ประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

วิสัยทัศน์

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างสร้างสรรค์ สานสัมพันธ์ความร่วมมือทุกภาคส่วน

เป้าประสงค์

1. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับตำบล และระดับอำเภอ
2. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เป็นรูปธรรม สร้างสรรค์และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีการท่องเที่ยวทุกภาคส่วน
3. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจ

ยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับตำบล จำแนกเป็น 4 แผนยุทธศาสตร์คือ ยุทธศาสตร์เชิงรุก ยุทธศาสตร์เชิงป้องกัน ยุทธศาสตร์เชิงแก้ไข และยุทธศาสตร์เชิงรับ ซึ่งครอบคลุมการพัฒนาด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ที่พักแรม สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว การบริการเสริมทางการท่องเที่ยวและ การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับอำเภอ จำแนกเป็น 4 ประเด็นดังนี้

ประเด็นที่ 1 การพัฒนาองค์ประกอบการท่องเที่ยว ทั้ง 7 ด้านคือ การพัฒนาด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ที่พักแรม สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว การบริการเสริมทางการท่องเที่ยวและ การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ประเด็นที่ 2 การพัฒนาด้านการจัดการการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน โดยการกำหนดข้อควรปฏิบัติและมาตรฐานในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ในอำเภอเชียงแสน

ประเด็นที่ 3 การพัฒนาด้านการจัดการการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีการท่องเที่ยวทุกภาคส่วนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกและความตระหนักในการอนุรักษ์ เสริมสร้างความรู้สึกรักหวงแหนในนิเวศวัฒนธรรมของชุมชน

ประเด็นที่ 4 การพัฒนาด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมด้านบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้วยภูมิท้องถิ่น บนฐานทรัพยากรของชุมชน และการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ : 52103060045
 ชื่อโครงการ : การศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
 ชื่อนักวิจัย : ผศ.บุษบา สิทธิการ สำนักวิชาการจัดการ
 E-mail Address : bussaba@mfu.ac.th
 ระยะเวลาโครงการ : 1 มิถุนายน พ.ศ.2552 – 31 พฤษภาคม พ.ศ.2553

การศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ 1) สักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน 2) ความต้องการของชุมชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และ 3) ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน พื้นที่ศึกษาคือ ตำบลบ้านแซว ตำบลแม่เงิน ตำบลโยนก และ ตำบลป่าสัก ระเบียบและวิธีการศึกษา ประกอบด้วยการศึกษาเชิงคุณภาพ และการศึกษาเชิงปริมาณ ได้แก่ การสำรวจเบื้องต้นในพื้นที่ศึกษา การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม การใช้แบบสอบถามความต้องการของนักท่องเที่ยว แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวและการจัดการประชุมแบบมีส่วนร่วม ควบคู่กับ การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ จาก ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง หอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และข้อมูลจากระบบออนไลน์ การวิเคราะห์และสรุปผลการศึกษาโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และใช้สถิติพรรณนา ผลการศึกษาสรุปตามวัตถุประสงค์การศึกษา ดังนี้

1.ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน สรุปตามศักยภาพของพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับสูงไปดั่งนี้ ตำบลบ้านแซว ตำบลโยนก ตำบลแม่เงิน และ ตำบลป่าสัก

2. ความต้องการของชุมชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สรุปตามประเด็นการศึกษา ดังนี้

1) ความต้องการของชุมชนต่อการจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืนทั้งทางวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจนั้น ควรเริ่มต้นที่การกระตุ้นให้ชุมชนเกิดความตระหนักในการใช้ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวอย่างคุ้มค่าและเตรียมความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อรองรับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการพัฒนาและเตรียมความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ที่รับผิดชอบ

2) ความต้องการของชุมชนต่อการจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก โดยการอบรมตัวแทนชุมชนทุกภาคส่วน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความรู้ ความตระหนักในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และควบคู่กับการอนุรักษ์สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

3) ความต้องการของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่นการมีส่วนร่วมในการวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยว การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคการท่องเที่ยวอื่นในการดำเนินการด้านการตลาดการท่องเที่ยว และ การสร้างโครงข่ายการท่องเที่ยว ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ

3. ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน เรียงลำดับความต้องการของนักท่องเที่ยว จากความต้องการในระดับมากที่สุดถึงน้อยที่สุด คือ ความต้องการต่อการจัดการการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว จัดการที่พักแรม การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน ประกอบด้วยประเด็นสำคัญคือ 1) การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับตำบล และระดับอำเภอ 2) การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เป็นรูปธรรม สร้างสรรค์และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคการท่องเที่ยวทุกภาคส่วนและ 3) การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจ

ABSTRACT

ID : 52103060045

Project : Ecotourism Development Approaches in Chiang Saen District,
Chiangrai Province, Thailand.

Researcher : Asst.Prof.Bussaba Sitikarm , School of Management

E-mail Address : bussaba@mfu.ac.th

Duration : 1 June 2009 – 31 May 2010

This study aims to explore: 1) potentiality of ecotourism development in Chiang Saen district; 2) community's demands on ecotourism development and; 3) tourist's demands on ecotourism development in Chiang Saen district. The cases study included 4 sub-districts of Ban Saew, Mae Ngern, Yo Nok and Pa Sak.

The methodologies adopted for data collection were qualitative and quantitative approaches including street survey, structured interview, participatory observation, Participatory Rural Appraisal (PRA), evaluation form and questionnaire survey in combination with the secondary data collection. Purposive sampling was employed to tourism stakeholders to obtain both qualitative and quantitative data. 246 questionnaires were employed to both Thai and foreign tourists who visited the area to obtain their demands upon ecotourism development in Chiang Saen district. Content analysis and descriptive statistics were employed to the qualitative data. Statistical software was used to analyze the data from questionnaire survey. Percentage distribution and mean were employed to report data.

The study revealed that:

1. Potentiality of ecotourism development in Chiang Saen district were ranked respectively from the most to least as Ban Saew, Yo Nok, Mae Gnern and Pa Sak sub-districts.

2. Community's demands on ecotourism development in Chiang Saen district were as follows.

1) Demands on enhancing the locals' awareness on conservation of natural and cultural resources as well as promoting ecotourism basing on existing tourism resources. The local authority shall take full responsibility on the ecotourism development.

2) Demands on enhancing the tourism stakeholders' awareness on ecotourism development and conservation of natural and socio-cultural resources.

3) Demands on promoting local participation in ecotourism development process and ecotourism networks in aspect of marketing and tourism logistics collaboration in both local level and national level.

3. Tourist's demands on ecotourism development in Chiang Saen district were ranked respectively from the most to least as accessibility, attraction, amenity, accommodation and activity development.

Thus, the suggestions for sustainable ecotourism development in Chiang Saen district were as follows.

1. Ecotourism shall be promoted both in sub-district and district levels.
2. Participation of tourism stakeholders in ecotourism development process shall be promoted.
3. Ecotourism shall be recognized as a tool for community development in aspects of economy, socio-culture and conservation of natural resources.

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทสรุปผู้บริหาร	ข
บทคัดย่อ	ฅ
สารบัญ	ญ
สารบัญตาราง	ฐ
สารบัญรูปภาพ	ฒ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญของการศึกษา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	2
1.3 ขอบเขตการศึกษา	2
1.4 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา	2
1.5 คำนิยามศัพท์	2
1.6 กรอบคิดการศึกษา	4
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
2.1 การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	5
2.2 องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว	7
2.2.1 ทรัพยากรการท่องเที่ยว	8
2.2.2 กิจกรรมการท่องเที่ยว	9
2.2.3 การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	10
2.2.4 สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว	11
2.2.5 ที่พักแรม	12
2.2.6 การบริการเสริมทางการท่องเที่ยว	14
2.2.7 การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	16
2.3 มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	17
2.4 กระบวนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก	20
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	22
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	26
3.1 ขั้นตอนก่อนการเก็บข้อมูลภาคสนาม	26
3.2 ขั้นตอนระหว่างดำเนินการเก็บข้อมูลในภาคสนาม	26

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
3.3 ขั้นตอนการกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน	31
บทที่ 4 ผลการศึกษา	35
4.1 ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน	35
4.1.1 ศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในตำบลบ้านแซว	37
4.1.2 ศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในตำบลแม่เงิน	50
4.1.3 ศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในตำบลโยนก	59
4.1.4 ศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในตำบลป่าสัก	69
4.2 ความต้องการของชุมชนในพื้นที่ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน	78
4.3 ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน	81
4.4 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน	91
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	105
5.1 สรุปผลการศึกษา	105
5.1.1 ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน	105
5.1.2 ความต้องการของชุมชนในพื้นที่ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน	106
5.1.3 ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน	106
5.1.4 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอเชียงแสน	107
5.2 อภิปรายผลการศึกษา	116
5.3 ข้อเสนอแนะ	117
บรรณานุกรม	119
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย	122
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย	126

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง

หน้า

ภาคผนวก ค แบบสัมภาษณ์ชุมชนอำเภอเชียงแสน	128
ภาคผนวก ง แบบสอบถามนักท่องเที่ยว	131
ภาคผนวก จ เส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอเชียงแสน	136

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
ตารางที่ 4.1	ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวของตำบลบ้านแซว	37
ตารางที่ 4.2	ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของตำบลบ้านแซว	40
ตารางที่ 4.3	ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของตำบลบ้านแซว	42
ตารางที่ 4.4	ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวของตำบลบ้านแซว	44
ตารางที่ 4.5	ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านที่พักแรมของตำบลบ้านแซว	45
ตารางที่ 4.6	ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการบริการเสริมทางการท่องเที่ยวของตำบลบ้านแซว	47
ตารางที่ 4.7	ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของตำบลบ้านแซว	48
ตารางที่ 4.8	เปรียบเทียบการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในตำบลบ้านแซว	49
ตารางที่ 4.9	ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวของตำบลแม่เงิน	50
ตารางที่ 4.10	ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของตำบลแม่เงิน	52
ตารางที่ 4.11	ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของตำบลแม่เงิน	53
ตารางที่ 4.12	ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวของตำบลแม่เงิน	54
ตารางที่ 4.13	ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านที่พักแรมของตำบลแม่เงิน	55
ตารางที่ 4.14	ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการบริการเสริมทางการท่องเที่ยวของตำบลแม่เงิน	56
ตารางที่ 4.15	ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของตำบลแม่เงิน	57
ตารางที่ 4.16	เปรียบเทียบการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในตำบลแม่เงิน	58
ตารางที่ 4.17	ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวของตำบลโยนก	59
ตารางที่ 4.18	ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของตำบลโยนก	61
ตารางที่ 4.19	ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของตำบลโยนก	62
ตารางที่ 4.20	ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวของตำบลโยนก	64
ตารางที่ 4.21	ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านที่พักแรมของตำบลโยนก	65
ตารางที่ 4.22	ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการบริการเสริมทางการท่องเที่ยวของตำบลโยนก	66
ตารางที่ 4.23	ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของตำบลโยนก	68

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
ตารางที่ 4.24	เปรียบเทียบการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในตำบลโยนก	69
ตารางที่ 4.25	ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวของตำบลป่าสัก	69
ตารางที่ 4.26	ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของตำบลป่าสัก	71
ตารางที่ 4.27	ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของตำบลป่าสัก	72
ตารางที่ 4.28	ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวของตำบลป่าสัก	73
ตารางที่ 4.29	ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านที่พักแรมของตำบลป่าสัก	74
ตารางที่ 4.30	ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการบริการเสริมทางการท่องเที่ยวของตำบลป่าสัก	75
ตารางที่ 4.31	ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของตำบลป่าสัก	76
ตารางที่ 4.32	เปรียบเทียบการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในตำบลป่าสัก	77
ตารางที่ 4.33	ข้อมูลส่วนบุคคล	81
ตารางที่ 4.34	พฤติกรรมกรท่องเที่ยว	82
ตารางที่ 4.35	ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว	84
ตารางที่ 4.36	ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว	85
ตารางที่ 4.37	ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	86
ตารางที่ 4.37	ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว	87
ตารางที่ 4.39	ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการที่พักแรมในอำเภอเชียงแสน	88
ตารางที่ 4.40	ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการบริการเสริมทางการท่องเที่ยว	89
ตารางที่ 4.41	สรุปความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน	90

สารบัญรูปภาพ

รูปที่		หน้า
แผนภาพที่ 2.1	ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	19
แผนภาพที่ 2.2	แผนเชิงกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ของชุมชน	20
แผนภูมิที่ 2.3	การวิเคราะห์เชิงยุทธศาสตร์โดยใช้เทคนิคเท่าวเมทริกซ์ SWOT/TOWS Matrix	21
แผนที่ 4.1	แสดงที่ตั้งของอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย	34
แผนที่ 4.2	แผนที่แสดงอาณาเขตอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย	35

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของการศึกษา

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหนึ่งในนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของประเทศไทย โดยใช้เป็นกลไกในการอนุรักษ์สังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในระดับภูมิภาคที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชน ในการวางแผนและบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

จังหวัดเชียงรายได้รับการส่งเสริมให้เป็นหนึ่งในแหล่งท่องเที่ยวหลักในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ให้เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง โดยมุ่งพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อเป็นแหล่งรายได้สำคัญของจังหวัด

จากสถิติการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย พบว่า จำนวนนักท่องเที่ยวและจำนวนรายได้ในช่วงปี 2549-2550 มีตัวเลขที่เพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวไทย ที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นจาก ปี พ.ศ.2549 จำนวน 1.3 ล้านคน เป็น 1.4 ล้านคน¹ ในปี พ.ศ. 2550 โดยมีรายได้รวมทั้งสิ้น 3,593.73 ล้านบาท

จะเห็นได้ว่า การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการสร้างรายได้แก่ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว แต่ในขณะเดียวกัน การท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดผลกระทบทางลบต่อแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางด้านสังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (บุษบา สิทธิการ , 2550) ที่มีแนวโน้มขยายความรุนแรงและพื้นที่มากขึ้น ซึ่งจะส่งผลถึงค่านิยมของนักท่องเที่ยวและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของจังหวัด ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงถูกนำเสนอเป็นทางเลือกหนึ่งเพื่อการแก้ไขและป้องกันผลกระทบดังกล่าว

จากการศึกษาของ บุษบา สิทธิการ และเจดชาติ หิรัญโชติ (2551) พบว่าแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดเชียงราย คือ อำเภอเชียงแสน ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี และมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทางธรรมชาติที่สำคัญของจังหวัดเชียงราย และมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวและชุมชน แต่ยังไม่มีการดำเนินการหรือแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม

ดังนั้น เพื่อประสิทธิผลของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงเป็นความจำเป็นที่จะต้องทำการศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสนว่าทำอย่างไรจึงจะ

¹ สถิตินักท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย. (2552). สำนักงานสถิติจังหวัด เชียงราย. ข้อมูลออนไลน์ <http://chiangrai.nso.go.th/main.jsp>

² การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อทรัพยากรธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสธรรมชาติและเรียนรู้วัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของภาคที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และการกระจายรายได้ในชุมชน (มนัส สุวรรณ และคณะ , 2541)

สามารถสนองตอบต่อการเติบโตของการท่องเที่ยวในภูมิภาคที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม และเอื้อประโยชน์ทางเศรษฐกิจทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่ภาคที่เกี่ยวข้องในพื้นที่อย่างเป็นธรรม และเพื่อความเป็นหนึ่งในแหล่งท่องเที่ยวหลักของประเทศในกลุ่มอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษาศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ศึกษา
2. ศึกษาความต้องการของชุมชนในพื้นที่ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน
3. ศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน

1.3 ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตด้านพื้นที่ พื้นที่ที่ทำการศึกษเป็นพื้นที่ที่มีจุดเด่นด้านทรัพยากรธรรมชาติ ในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย คือ ตำบลบ้านแซว ตำบลแม่เงิน ตำบลป่าสัก และตำบลโยนก ประกอบด้วย 50 หมู่บ้าน (บุษบา สิทธิการ และเชิดชาติ หิรัญญู, 2551)

ขอบเขตด้านประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ประกอบด้วย ภาติการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และ ชุมชน ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ประกอบการ ชุมชน และนักท่องเที่ยวที่เข้าไปท่องเที่ยวในอำเภอเชียงแสน จำนวน 246 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษารอบคอบประเด็นศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว 7 ด้าน คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ที่พักแรม การบริการเสริมทางการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ปัญหาและอุปสรรคของแหล่งท่องเที่ยว ความต้องการของชุมชน ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน

1.4 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

ได้แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสนที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่และความต้องการของภาติการท่องเที่ยว

1.5 คำนิยามศัพท์

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง รูปแบบการท่องเที่ยวที่มีการบริหารจัดการภายใต้องค์ประกอบด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ และวิถีชีวิตชุมชนที่เป็นส่วนหนึ่งในระบบนิเวศนั้น ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ความรู้และความตระหนักแก่ภาติการท่องเที่ยวในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวและความร่วมมือของภาติการท่องเที่ยวทุกภาคส่วน เพื่อการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้จากการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม ทั้งนี้ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรเป็นแหล่งธรรมชาติที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และสัมผัสกับระบบนิเวศ มีความเกี่ยวข้อง

กับวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรมวิถีชีวิตที่เป็นส่วนหนึ่งในระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว

ศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การประเมินความพร้อมของพื้นที่ศึกษาในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตามองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว 7 ด้าน คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ที่พักแรม การบริการเสริมทางการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยใช้กระบวนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis) การประเมินความพร้อมของแต่ละองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว แปลผล ดังนี้ จุดแข็ง หมายถึง มีความพร้อมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับมาก (ศักยภาพสูง) โอกาส หมายถึง มีความพร้อมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับปานกลาง (ศักยภาพปานกลาง) จุดอ่อน หมายถึง มีความพร้อมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับน้อย (ศักยภาพต่ำ) และ อุปสรรคหมายถึง ไม่มีความพร้อมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ไม่มีศักยภาพ)

ภาคีการท่องเที่ยว หมายถึง นักท่องเที่ยว ชุมชน องค์กรภาครัฐ ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในตำบลบ้านแซว ตำบลแม่เงิน ตำบลโยนก และตำบลป่าสัก สำนักงานพัฒนาชุมชน และองค์กรภาคเอกชน ได้แก่ สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย ผู้ประกอบการร้านอาหาร เครื่องดื่ม เรือท่องเที่ยวแม่น้ำโขง และที่พักแรม

ความต้องการของนักท่องเที่ยว หมายถึง ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตามองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยว 6 ด้าน คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ที่พักแรม และการบริการเสริมทางการท่องเที่ยว

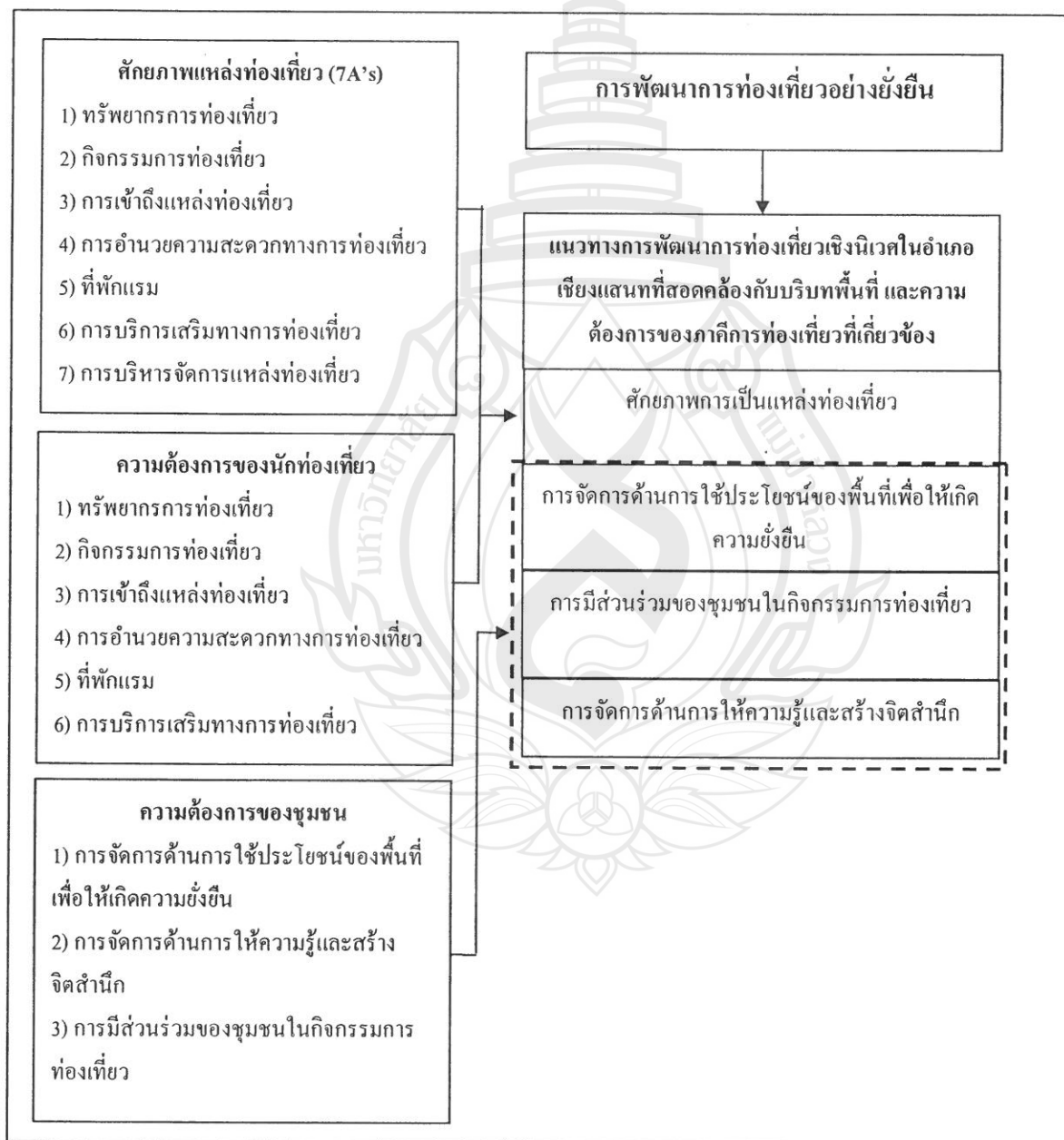
ชุมชน หมายถึง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน และการรวมกลุ่มทางสังคมทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ได้แก่ กลุ่มแม่บ้าน เยาวชน ผู้สูงอายุ และกลุ่มอาชีพ

ความต้องการของชุมชน หมายถึง ความต้องการของชุมชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามกรอบการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2548) ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน มีตัวชี้วัด คือ การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของตัวแหล่งท่องเที่ยว การจัดการด้านบริการนักท่องเที่ยว การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว และ การจัดการด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว 2) การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก มีตัวชี้วัด คือ มีศูนย์บริการที่ให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในด้านการประหยัดพลังงานและการกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี มีการให้ความรู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์กับพนักงานนำเที่ยว นักท่องเที่ยว และชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่ และมีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศ และการอนุรักษ์ให้บริการด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยวผู้ประกอบการ

ท่องเที่ยว และชุมชน 3) การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว มีตัวชี้วัด คือ ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการประเมินศักยภาพพื้นที่ ความต้องการของชุมชนและความต้องการของนักท่องเที่ยว ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยจัดกลุ่มจำแนกตามมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ 1) ศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยว 2) การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน 3) การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก 4) การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว

1.6 กรอบคิดการศึกษา

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีเป้าหมายเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสนที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ และความต้องการของภาคการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงได้ทบทวนและศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจำแนกประเด็นการศึกษา ดังนี้

1. การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
2. องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว
3. มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
4. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในภายนอก (SWOT analysis)

2.1 การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable tourism development)

องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization : WTO) ได้กำหนดหลักการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไว้ในปี พ.ศ. 2531 ว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นรูปแบบการจัดการทรัพยากรด้วยวิถีทางที่ตอบสนองต่อความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสุนทรียะ ในขณะเดียวกันก็คงไว้ซึ่งบูรณาการทางวัฒนธรรม กระบวนการทางนิเวศวิทยาที่จำเป็น ความหลากหลายทางชีวภาพ และระบบต่างๆ ที่เอื้อต่อชีวิต เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว แนวความคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจึงได้รับความนิยมและแพร่หลายค่อนข้างมาก ในการประชุม Globe'90 ณ ประเทศแคนาดา ได้ให้คำจำกัดความ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่าหมายถึง "การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่าง ๆ ของอนุชนรุ่นหลัง การท่องเที่ยวที่มีความหมายถึง การจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถรักษาสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย"

อานันท์ ปันยารชุน (2543) ให้ความหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืนว่า หมายถึง การพัฒนาเศรษฐกิจที่อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสร้างความเป็นธรรม เป็นการพัฒนาที่ไม่ได้คำนึงถึงตนเองเป็นหลัก แต่ต้องคำนึงถึงคนอื่นและคนรุ่นต่อไป ว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวที่จะปฏิบัติกันนั้น จะส่งผลทำลายหรือส่งเสริมทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ดังนั้นการพัฒนาอย่างยั่งยืน จึงหมายถึง การพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับประชาชนและชุมชนเป็นหลัก เป็นการพัฒนาที่คำนึงถึงความพอเพียงในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในปัจจุบันและในอนาคต และการพัฒนาจะต้องไม่ส่งผลกระทบต่อด้านต่าง ๆ แก่ชุมชนท้องถิ่นรวมถึงขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของประชาชน

ความแตกต่างที่ชัดเจนระหว่างแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กับแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นเพียงส่วนหนึ่งในส่วนใหญ ๆ ของการท่องเที่ยว ในขณะที่หลักการเพื่อความยั่งยืนควรนำไปใช้กับทุกรูปแบบของกิจกรรม การดำเนินกิจการ สถานประกอบการ ตลอดจนโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว รวมถึงรูปแบบที่มีการปฏิบัติสืบต่อกันมาและรูปแบบที่เสนอให้เป็นตัวเลือกด้วย

นอกจากนั้น บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2543) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ว่าเป็นการท่องเที่ยวของกลุ่มใหญ่และกลุ่มเล็กที่มีการจัดการอย่างดีเยี่ยม เพื่อสามารถดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีความดึงดูดในอย่างไม่เสื่อมคลาย ธุรกิจการท่องเที่ยวควรมีการปรับปรุงคุณภาพให้มีผลกำไรอย่างเป็นธรรม ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างเหมาะสม โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม สัมผัสอย่างพอเพียง แต่มีผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดหรือ ไม่มีเลยอย่างยืนยาว

หลักการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (sustainable tourism) มีหลักการที่สอดคล้องกับการ พัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) ซึ่งเป็นกระแสความคิดหลักของโลกในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา และได้รับความสนับสนุนจากคณะกรรมการว่าด้วยการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Commission on Sustainable Development) ขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งหลักการโดยทั่วไปของการพัฒนาอย่าง ยั่งยืนคือ จะต้องมีการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรอย่างพอดี เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ต่อไปได้ในระยะเวลายาวนาน และมีการกระจายผลประโยชน์ให้แก่คนส่วนใหญ่ รวมทั้งมีการร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสีย เมื่อนำหลักการนี้มาปรับใช้กับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จึงมีจุดเน้นที่สำคัญ (ไพฑูรย์ พงสะบุตร, 2552)¹ ดังนี้

- 1) ต้องดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยว ให้สามารถใช้ประโยชน์ต่อไปได้ในระยะเวลายาวนานจนถึงชั่วลูกชั่วหลาน มิใช่เพียงเพื่อคนรุ่นปัจจุบันเท่านั้น
- 2) ลดการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง และลดปริมาณของเสียที่จะเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม
- 3) กระจายรายได้และผลประโยชน์ให้แก่คนในท้องถิ่นที่มีแหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่ เปิดโอกาสให้ชุมชนในท้องถิ่นได้เข้าร่วมในการจัดการ และการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว
- 4) จัดการประชุมปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว และชุมชนในท้องถิ่น เพื่อการวางแผนงาน การจัดสรรงบประมาณ และการจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสม
- 5) สร้างเครือข่ายเพื่อเผยแพร่ แนวคิด การศึกษาวิจัย และความรู้เกี่ยวกับการ ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในกลุ่มประชาชน ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศอย่างกว้างขวาง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2549)² ได้กำหนดหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังนี้

- 1) ต้องดำเนินการภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อขบวนการท่องเที่ยว
- 2) ต้องตระหนักดีต่อการมีส่วนร่วมของประชากร ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อขบวนการท่องเที่ยว

¹ ไพฑูรย์ พงสะบุตร.(2552). การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. วิทยาลัยนครราชสีมา วิทยาการกรุงเทพ. ข้อมูลออนไลน์ www.bkk.nmc.ac.th.

² การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จุลสารการท่องเที่ยว 2538.(2549).การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. ข้อมูลออนไลน์

<http://th.wikibooks.org/wiki/>.

3) ต้องยอมรับให้ประชาชนทุกภาคส่วนได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน

4) ต้องขึ้นาภายใต้ความปรารถนาของประชาชนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยวต่างๆ

ในประเด็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สมบัติ ธารงธัญวงศ์ (2537) ได้อธิบาย ว่ารัฐบาลต้องมีนโยบายที่ชัดเจนในการส่งเสริมเฉพาะอุตสาหกรรมที่เกิดประโยชน์ต่อประเทศ ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม และจะต้องไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยจะต้องไม่ก่อให้เกิดมลพิษด้านต่าง ๆ ที่ทำลายความบริสุทธิ์และความงดงามของสิ่งแวดล้อม และจะต้องไม่ก่อให้เกิดการทำลายศิลปวัฒนธรรมที่ดีงามของสังคม พร้อมทั้งมีการควบคุม กำกับและตรวจสอบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างเข้มงวดเพื่อไม่ให้เกิดผลเสียที่มิพึงปรารถนา แนวทางสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้แก่

1) การให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชนเกี่ยวกับคุณค่าและความสำคัญของการท่องเที่ยว ทั้งในด้านที่เป็นประโยชน์และเป็นโทษอย่างชัดเจนเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนอย่างทั่วหน้า

2) พัฒนานุเคราะห์ เพื่อรองรับการขยายตัวของการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม การมีบุคลากรที่มีคุณภาพจะส่งเสริมให้การประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวได้รับการควบคุม กำกับและตรวจสอบให้มีความเหมาะสม ถูกต้องอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาให้ประชาชนมีความรู้พื้นฐานอย่างเสมอภาคทั่วหน้า

3) การวางแผนและพัฒนาโครงสร้างทางกายภาพให้เหมาะสม

4) การพัฒนาระบบบริการเมืองท่องเที่ยวให้มีสมรรถนะที่จะรองรับภารกิจ จากการขยายตัวของการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

จะเห็นได้ว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องให้ความสำคัญกับชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว โดย 1) การให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่าและความสำคัญของการท่องเที่ยว ในขณะเดียวกันมุ่งพัฒนานุเคราะห์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในองค์กรภาครัฐและเอกชนในพื้นที่ที่มีความรู้ความสามารถและทักษะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อรองรับการขยายตัวของการท่องเที่ยว 2) ต้องดำเนินการพัฒนาโครงสร้างทางกายภาพภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และ 3) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมตลอดกระบวนการพัฒนาตั้งแต่กระบวนการตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินการ การประเมินและติดตามผล การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น และการร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

2.2 องค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยว (7A's)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบในการพัฒนาการท่องเที่ยว พบว่า องค์ประกอบที่สำคัญต่อความสำเร็จในการพัฒนาการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ คือ ทรัพยากร การท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ที่พักแรม การบริการเสริมทางการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.2.1 ทรัพยากรการท่องเที่ยว (Attraction)

ชาญภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์ (อ้างแล้ว) ได้กล่าวถึง ทรัพยากรการท่องเที่ยว (Attractions) ว่าหมายถึงสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นหรือสิ่งที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ อาจเป็นสิ่งดึงดูดใจเกี่ยวกับสถานที่ (Site) หรือสิ่งดึงดูดใจจากเหตุการณ์ (Events) แหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวหรือมีลักษณะชวนตาชวนใจ มีเสน่ห์เฉพาะตัวมีสาเหตุมาจากความงามตามธรรมชาติ เช่น ชายหาดทรายขาว แนวปะการังที่มีสีสันสวยงาม รวมทั้งปลาชนิดต่าง ๆ ป่าที่มีพันธุ์ไม้นานาชนิดหรือความงดงามที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น ทะเลสาบ รีสอร์ต ในหุบเขา หรือ มีลักษณะของเหตุการณ์สำคัญเฉพาะกาล เช่น งานประเพณีในเทศกาลสำคัญของแต่ละท้องถิ่น การจัดขบวนบุปผชาติหรือการตกแต่งขบวนพาเหรดและการแสดงในเทศกาลต่าง ๆ การแสดงแสง สี เสียง ในแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์

จะเห็นได้ว่าปัจจัยสำคัญที่สุดของการท่องเที่ยวคือต้องมีสิ่งดึงดูดใจอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้ นักท่องเที่ยวเดินทางไปเยี่ยมชมเยือนสถานที่นั้น ๆ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้อาจแตกต่างกันตามประเภทของ ทรัพยากรท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่ม ย่อมสนใจสิ่งดึงดูดใจของทรัพยากรท่องเที่ยว แต่ละประเภทไม่เหมือนกัน เช่น นักท่องเที่ยวบางกลุ่มอาจสนใจด้านความสวยงามของธรรมชาติ แต่บาง กลุ่มอาจสนใจด้านศิลปวัฒนธรรม ด้านโบราณสถาน ประวัติศาสตร์ เป็นต้น ทั้งนี้ภาพลักษณ์และราคาค่าเข้าชมแหล่งท่องเที่ยวเป็นตัวแปรสำคัญในการตัดสินใจท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้ศึกษาได้กำหนดใช้เกณฑ์การประเมินศักยภาพองค์ประกอบด้านทรัพยากร การท่องเที่ยวไว้ 5 ตัวแปร คือ ทรัพยากรธรรมชาติทางบก ได้แก่ ป่าไม้ น้ำตก ฯลฯ ทรัพยากรธรรมชาติทางน้ำ ได้แก่ แม่น้ำ ลำธาร อ่างเก็บน้ำ ทรัพยากรธรรมชาติทางด้านสัตว์ป่า สินค้าของที่ระลึกประจำท้องถิ่น และ วิถีชีวิตชุมชน

2.2.2 กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities)

กิจกรรม (Activities) หมายถึง สิ่งดึงดูดและสิ่งอำนวยความสะดวกที่จัดหรือสร้างขึ้นโดยมุ่งที่จะ ให้บริการต่อการท่องเที่ยว นันทนาการและพักผ่อนหย่อนใจ เช่น กอล์ฟ สวนสนุก ศูนย์การบันเทิงเรีรรมย์ สวนสัตว์ พิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำ สวน รวมถึงกิจกรรมอื่น ๆ ในจุดหมายทางการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้ผู้เยี่ยมชม เยือนมีส่วนร่วมในกิจกรรมเป็นต้นว่า กีฬา การจับจ่ายซื้อของ หรือแม้แต่กิจกรรมทางธุรกิจ เกษตรกรรมและ อุตสาหกรรม ดังนั้นการดำเนินการนำทรัพยากรการท่องเที่ยวต่างๆ มาแปรสภาพให้กลายเป็นสินค้าสำเร็จรูป และทำให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวดังกล่าวมีมูลค่าเพิ่มขึ้นถือว่าเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยว

หลักการที่สำคัญในการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มีองค์ประกอบที่ต้องพิจารณา คือ การสร้างจิตสำนึก และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น การกระจายรายได้ ซึ่งสาระสำคัญของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวสรุปได้ ดังนี้

- 1) การดำรงไว้ซึ่งระบบสนับสนุนชีวิต ช่วยให้นักท่องเที่ยวและผู้มีจิตทั้งหมดยังสามารถอยู่รอดต่อไปได้
- 2) กระบวนการและขอบเขตของกิจกรรมการท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงการพัฒนาและการจัดการ สภาพแวดล้อมที่ประอบเอื้อไว้

- 3) การตอบสนองความต้องการหรือพันธะทางสังคม คือ การให้ความเคารพต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนต่างๆ รวมถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม
- 4) การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
- 5) รักษาไว้ซึ่งความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยว
- 6) การธำรงรักษาไว้ซึ่งสุนทรียภาพของสถานที่
- 7) การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจชนิดหนึ่ง จำเป็นต้องมีความสามารถในการสร้างกำไร เพื่อความอยู่รอดและผลประโยชน์ของชุมชน

ดังนั้นการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวใดๆ ต้องคำนึงถึง “คน” เสริมสร้างจิตใจคนในสังคมให้มีคุณธรรม จริยธรรม สมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน เสริมสร้างภูมิปัญญาและการเรียนรู้ โดยกระแสดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับ 5S คือ ความปลอดภัย (Security) สุขอนามัย (Sanitation) ความพึงพอใจ (Satisfaction) การรักษาความปลอดภัย (Safety) และการให้บริการ (Service)

รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถกระทำได้หลายรูปแบบ ในพื้นที่ธรรมชาติที่มีระบบนิเวศต่างๆ กัน เช่น กิจกรรมการเดินป่า ศึกษาธรรมชาติ ถ่ายรูป เป็นต้น ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น ควรพิจารณาปัจจัยหลักด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2 ประการ กล่าวคือ

1. ปัจจัยเกี่ยวกับพื้นที่และทรัพยากรนั้นหนาแน่นในพื้นที่ที่จะรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งนี้สภาพดั้งเดิมและคุณค่าที่มีอยู่ในตัวธรรมชาติเป็นหัวใจของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนั้นในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่แม้จะมีความงดงาม แต่ถ้าหากมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมอย่างมากจนกระทั่งรูปลักษณ์เดิมสูญเสียเหล่านั้นจะไม่อยู่ในเกณฑ์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นอกจากนั้นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องไม่ทำให้พื้นที่และทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่เสื่อมโทรมลงไปจนไม่สามารถฟื้นตัวได้อีก พื้นที่ธรรมชาติที่มีแนวโน้มที่จะเกิดผลกระทบต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเมื่อจัดให้มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น แหล่งพืช สัตว์ป่าหายาก บริเวณที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของสัตว์ป่า ฯลฯ ควรที่จะละเว้นการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในบริเวณดังกล่าว

2. ปัจจัยเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ควรส่งเสริมนอกจากมุ่งให้นักท่องเที่ยวได้รับความเพลิดเพลิน พึงพอใจและใกล้ชิดกับธรรมชาติแล้ว ควรเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสเรียนรู้กับธรรมชาติไม่มากนักโดยผ่านทางโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติรูปแบบต่าง ๆ

องค์การการท่องเที่ยวโลก (World tourism Organization = WTO) ได้กำหนดแนวทางในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้นำเสนอกรอบเครื่องมือในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ยั่งยืน โดยใช้หลัก 3E ซึ่งประกอบด้วย

- 1) Entertainment ความสนุกสนาน คือ กลุ่มผู้ให้บริการกิจกรรมการท่องเที่ยว ควรจัดกิจกรรมที่มีความรู้ ความเพลิดเพลิน ความสนุกสนาน ภายใต้สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติที่สมบูรณ์

- 2) Experience ประสบการณ์ คือ กลุ่มผู้ให้บริการควรจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ให้ประสบการณ์ใหม่ๆ โดยยึดหลักตามขนบธรรมเนียม แบบแผน จารีตประเพณี วัฒนธรรม เพื่อป้องกันและรักษาสภาพแวดล้อม

3) Education ความรู้ คือ การให้ความรู้ และข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องครบถ้วน ทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างถูกต้อง และเหมาะสม เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ได้ตระหนักถึงความสำคัญ และปฏิบัติตาม

นอกจาก 3E ดังที่กล่าวมาแล้ว ปีติพร จูปราง (2550) ได้เพิ่มกรอบในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ Expertise การให้ความรู้จากผู้เชี่ยวชาญ คือ กลุ่มผู้ให้บริการกิจกรรมการท่องเที่ยว ควรจัดให้มีผู้เชี่ยวชาญในกิจกรรมนั้นๆ เพื่อความรู้ และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมนั้นแก่นักท่องเที่ยวได้

และ E : Excitements ความตื่นเต้น คือ กลุ่มผู้ให้บริการกิจกรรมการท่องเที่ยว ควรจัดให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นการผจญภัยตื่นเต้นท้าทายกับธรรมชาติ โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กล่าวว่า จะมีนักท่องเที่ยวกลุ่มหนึ่งที่นิยมชมชอบการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่ยากลำบาก ความตื่นเต้น ท้าทาย เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้และทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความเพลิดเพลินมากขึ้น ซึ่งอาจจะเรียกได้ว่าเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเสริม คือ เป็นกิจกรรมที่กระทำในพื้นที่ธรรมชาติ มีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวต่อกลุ่มกิจกรรมเพื่อไม่สร้างผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม กิจกรรมการท่องเที่ยวก่อนหน้านั้นนับได้ว่าเป็นการจัดกิจกรรมเพื่อรองรับการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่

จากข้อมูลข้างต้นทำให้ผู้ศึกษาสรุปได้ว่าในการจัดกิจกรรมนั้นควรคำนึงถึงหลัก 5S และ 5E ซึ่งได้แก่ ความปลอดภัย (Security) สุขอนามัย (Sanitation) ความพึงพอใจ (Satisfaction) การรักษาความปลอดภัย (Safety) การให้บริการ (Service) และ ความสนุกสนาน (Entertainment) ประสบการณ์ (Experience) ความรู้ (Education) การให้ความรู้จากผู้เชี่ยวชาญ (Expertise) ความตื่นเต้น (Excitements) เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาของกระแสการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่เป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Development)

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้ศึกษาได้กำหนดใช้เกณฑ์การประเมินศักยภาพองค์ประกอบด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวไว้ 3 ตัวแปร คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ กิจกรรมการท่องเที่ยวทางประเพณี วัฒนธรรม ศิลธรรม และ กิจกรรมการท่องเที่ยวตามเทศกาล

2.2.3 การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility)

ความสะดวกในการเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว เป็นปัจจัยที่ช่วยสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว โดยแหล่งท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีเส้นทางหรือโครงข่ายคมนาคมเข้าถึงได้ตลอดจน สามารถเชื่อมโยงกันระหว่างแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณใกล้เคียง เช่น ถนน สถานีขนส่งทางรถยนต์ ท่าเรือ และท่าอากาศยาน เป็นต้น เพื่อให้ธุรกิจการขนส่งสามารถนำนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกรวดเร็วและปลอดภัย ดังนั้นการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญของการท่องเที่ยว ที่ต้องมีระบบการขนส่ง (Transportation) ซึ่งประกอบด้วยเส้นทาง ขนพาหนะ สถานี และผู้ประกอบการการขนส่ง

ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์ (อ้างแล้ว) ได้กล่าวถึง ความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) คือ วิธีการเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว มีความหมายครอบคลุมเรื่องของ เส้นทาง ขนพาหนะ สถานีรับส่ง

ระยะทาง ระยะเวลา ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และผู้ประกอบการธุรกิจขนส่ง ซึ่งความสามารถในการเข้าถึงนี้ มีองค์ประกอบที่ต้องคำนึงถึง 2 ประการ คือ

- (1) องค์ประกอบเชิงปริมาณ หมายถึง ความเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น ความจุ และความถี่ ของยานพาหนะ
- (2) องค์ประกอบเชิงคุณภาพ หมายถึง ความสะดวกสบายในการเดินทาง ความประหยัด และความปลอดภัย

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542)³ ได้กล่าวถึง ปัจจัยการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวว่าจะต้องมีเส้นทางหรือโครงข่ายคมนาคมที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ ตลอดจนสามารถเชื่อมโยงกันระหว่างแหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียง โดยที่นักท่องเที่ยวสามารถใช้บริการขนส่งสาธารณะได้

นอกจากนั้น สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2542)⁴ ได้พิจารณาปัจจัยการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว จากระยะทางในการเดินทาง (กิโลเมตร) และความสะดวกในการเดินทางพิจารณาจากสภาพเส้นทางและความลำบากในการเข้าถึงโดยรถยนต์ เรือ หรือเดินเท้า

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้ศึกษาได้กำหนดใช้เกณฑ์การประเมินศักยภาพองค์ประกอบด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวไว้ 3 ตัวแปร คือ การสัญจรทางบก การสัญจรทางน้ำ ความเชื่อมโยงของเส้นทางกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ความสะดวกในการเดินทาง การบริการขนส่งสาธารณะ

2.2.4 สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว (Amenities)

ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์ (อ้างแล้ว) ได้แบ่ง สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ออกเป็น 2 ประเภท คือ

ปัจจัยพื้นฐาน อันได้แก่ การคมนาคม ยานพาหนะ ลานจอดรถ น้ำ ไฟฟ้า ระบบกำจัดน้ำเสีย ระบบกำจัดขยะ ระบบการสื่อสาร (โทรศัพท์ วิทยุ ทีวี) และ

สิ่งอำนวยความสะดวกสบาย ได้แก่ ที่พักแรม ร้านอาหาร ภัตตาคาร ร้านขายของที่ระลึก สถานเริงรมย์ บริการรถเช่า บริการนำเที่ยว เป็นต้น

การอำนวยความสะดวกทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปถึงสถานที่ได้รวดเร็ว ปลอดภัยและสะดวกสบายยิ่งขึ้น ดังนั้น จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในแหล่งท่องเที่ยว ที่ต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกไว้บริการนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวให้ได้รับความสุข ความสบายและความประทับใจ เพื่อให้ นักท่องเที่ยวอยากจะทำท่องเที่ยวมาวันขึ้น โดยปกติสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้รัฐบาลจะเป็นผู้จัดหาและพัฒนาเพื่อบริการแก่ประชาชนของตนเองอยู่แล้ว จึงเป็นผลพลอยได้สำหรับการท่องเที่ยว

วรรณ ศิลปอาษาและคณะ (อ้างแล้ว) ได้แบ่งประเภทของสิ่งอำนวยความสะดวก 3 ประเภท คือ

³ เอกสารประกอบการเรียนหลักสูตรปริญญาโท การวางแผนการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน , มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

⁴ โครงการศึกษาจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, กรุงเทพมหานคร.

1) สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวประเภทการเข้าออกเมือง ประกอบด้วย การขนถ่าย กระเป๋าเดินทาง การตรวจหนังสือเดินทาง การตรวจค้นของติดตัว และการต่อวีซ่า

2) สิ่งอำนวยความสะดวกประเภทโครงสร้างพื้นฐาน หรือ สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ เป็นสิ่งจำเป็นต่อการยังชีพของประชาชน ทั้งนี้ โครงสร้างพื้นฐานประกอบด้วย 8 ประเภทหลัก ได้แก่ การสื่อสาร ระบบน้ำ ระบบไฟฟ้า การสุขาภิบาล ถนน การสาธารณสุข สวนสาธารณะ การศึกษาและฝึกอบรม

3) สิ่งอำนวยความสะดวกประเภทความปลอดภัย เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่มุ่งให้ความปลอดภัยทางร่างกายชีวิตและทรัพย์สิน ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกด้านความปลอดภัยในลักษณะ ด้านความปลอดภัยจากการใช้บริการท่องเที่ยว ได้แก่ การขนส่ง การพักผ่อน การบริการด้านแหล่งท่องเที่ยว การใช้บริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม การใช้บริการด้านสินค้าที่ระลึก

ทั้งนี้ นุชบา สิทธิการและ สิริวัฒนา โงมา (2553) กล่าวถึงการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ ต้องมีการอำนวยความสะดวกด้าน ร้านอาหารและเครื่องดื่ม การบริการข้อมูลการเดินทาง และแหล่งท่องเที่ยว การบริการความปลอดภัยในการเดินทางและการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวัน เป็นต้น

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้ศึกษาได้กำหนดใช้เกณฑ์การประเมินศักยภาพองค์ประกอบด้านการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวไว้ 2 กลุ่ม จำนวนทั้งหมด 12 ตัวแปร คือ 1) สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน ประกอบด้วย การสื่อสารทางโทรศัพท์ ระบบไฟฟ้าให้แสงสว่างและ เครื่องใช้ไฟฟ้า การสาธารณสุข ปฐมพยาบาล และ การบริการน้ำดื่มและน้ำใช้ 2) สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ประกอบด้วย ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านขายของที่ระลึก ร้านสะดวกซื้อขายของชำ บริการรถเช่า บริการนำเที่ยว ห้องน้ำ ห้องส้วมสาธารณะ อินเทอร์เน็ตคาเฟ่ และ บ้านเทิง

2.2.5 ที่พักแรม (Accommodation)

James A. Bardi (1993) ได้จำแนกประเภทของสถานบริการที่พักแรมเป็น 14 ประเภท ดังนี้

1) โรงแรม (Hotel) เป็นที่พักแรมที่ทำเลที่ตั้งอยู่ในเมืองมีบริการอำนวยความสะดวกสบายอย่างหลากหลาย

2) มอเตอร์โฮเต็ล (Motor Hotel) ทำเลที่ตั้งอยู่ชานเมือง และตั้งอยู่ตามเส้นทางหลวงสายสำคัญๆ ที่เชื่อมโยงระหว่างเมืองใหญ่ๆหรือภาคต่างๆ

3) โมเต็ล (Motel) เป็นโรงแรมขนาดเล็ก ทำเลที่ตั้งอยู่ในแถบชนบทและชานเมือง หรืออยู่ใกล้เส้นทางสายสำคัญๆระหว่างเมืองโมเต็ลแตกต่างจากมอเตอร์โฮเต็ลตรงที่ โมเต็ลจะให้บริการเฉพาะห้องพักแรมเท่านั้น ไม่มีการบริการและอำนวยความสะดวกอื่นใดเพิ่มเติม

4) โรงแรมแบบประหยัด (Budget Hotel) เป็นที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการสถานที่พักในราคาถูก สำหรับนักเดินทางที่ต้องการความประหยัด ปราศจากการรบกวน สะอาด และทันสมัย

5) ที่พักแรมแบบบ้าน (Bed and Breakfast inn)

6) ที่พักตากอากาศหรือรีสอร์ทโฮเต็ล (Resort Hotel) ตั้งอยู่บริเวณที่มีสถานที่พักผ่อนตากอากาศ

7) คอนโดมิเนียมโฮเต็ลหรือคอนโดเทล (Condominium Hotel or Condotel)

8) ที่พักที่ถือกรรมสิทธิ์ร่วมกัน (Time-Sharing Hotel) เป็นรูปแบบพิเศษของเจ้าของกรรมสิทธิ์ คอนโดมิเนียม โดยการเฉลี่ยค่าใช้จ่ายร่วมทุนกันซื้ออาคารชุด หรือคอนโดมิเนียม

9) ที่พักแรมที่จัดโดยสถาบันต่างๆ (Institution Hotel) เป็นต้นว่าที่พักแรมของสถาบันการศึกษา

10) โรงแรมหรือที่พักสำหรับผู้เช่าอาศัยอยู่เป็นระยะเวลานาน (Residential Hotel)

11) เพนชั่น (Pension) เป็นที่พักที่เจ้าของเป็นผู้ดำเนินการเอง

12) เกสต์เฮาส์ (Guesthouse) เป็นที่พักที่เจ้าของบ้านแบ่งให้นักท่องเที่ยวเช่าพัก

13) สถานที่พักกลางแจ้ง (Campground) เป็นบริเวณที่จัดไว้สำหรับให้นักท่องเที่ยวใช้เป็นที่พัก

14) ที่พักที่มีบริการด้านสปา (Spa hotel) เป็นที่พักที่มีบริการทางด้านสปาโดยเฉพาะ

ที่พักแรมสำหรับบริการนักท่องเที่ยวต้องมีมาตรฐานบริการด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะมาตรฐาน ที่พักและโรงแรม กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีภารกิจในการพัฒนามาตรฐานการบริการด้านการท่องเที่ยว ได้กำหนดมาตรฐานการท่องเที่ยวไทย ในเรื่องของมาตรฐานที่พักเพื่อการท่องเที่ยวขึ้นเพื่อก่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

เกณฑ์ในการพิจารณาและระดับของมาตรฐานที่พักเพื่อการท่องเที่ยว ประเภทโรงแรม

สำหรับประเทศไทย การจัดระดับที่พักเพื่อการท่องเที่ยว ประเภทโรงแรม มีเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

- 1) ต้องเป็นไปตามข้อกำหนด กฎกระทรวง หรือกฎหมายที่ควบคุมในแต่ละประเภทของธุรกิจ
- 2) ต้องมีคุณภาพในด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ทั้งผู้ให้บริการและผู้ให้บริการซึ่งจะให้ความสำคัญในเรื่องความปลอดภัยและอาจจะสูงกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้
- 3) ต้องมีคุณภาพถูกอนามัยและสุขลักษณะ ตามมาตรฐานของกระทรวงสาธารณสุข
- 4) คำนึงถึงคุณภาพสิ่งแวดล้อมทั้งด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม ชยะและของเสียต่างๆรวมถึงการจัดการการใช้พลังงาน
- 5) คำนึงถึงคุณภาพชีวิตของพนักงานตามกฎหมายแรงงานและสิทธิมนุษยชนรวมถึงมีสวัสดิการให้อย่างเหมาะสม
- 6) คำนึงถึงการลดผลกระทบและไม่สร้างความรบกวนต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม

ทั้งนี้ ที่พักแรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่วนใหญ่มีลักษณะแบบโฮมสเตย์ สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว (2551) ได้กำหนดมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยไว้ 10 มาตรฐาน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) ด้านที่พัก ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด คือ (1) ลักษณะบ้านที่เป็นสัดส่วน (2) ที่พักที่นอนสะอาดและสบาย (3) มีห้องอาบน้ำและห้องส้วมที่สะอาดมิดชิด และ (4) มีมุมพักผ่อนภายในบ้านหรือในชุมชน

2) ด้านอาหารและโภชนาการ ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด คือ (1) ชนิดของอาหารและวัตถุดิบที่ใช้ประกอบอาหาร (2) มีน้ำดื่มที่สะอาด (3) ภาชนะที่บรรจุอาหารที่สะอาด และ (4) ห้องครัวและอุปกรณ์ที่ใช้ในครัวที่ถูกสุขลักษณะ

3) ด้านความปลอดภัย ประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัด คือ (1) มีการเตรียมพร้อมเกี่ยวกับการปฐมพยาบาลเบื้องต้น และ (2) มีการจัดเวรยามดูแลความปลอดภัย

4) ด้านอสังหาริมทรัพย์ของเจ้าของบ้านและสมาชิก ประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัด คือ (1) การต้อนรับและการสร้างความคุ้นเคย และ (2) การสร้างกิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้ในวิถีชีวิตชุมชน

5) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัด (1) มีรายการนำเที่ยวที่ชัดเจน (2) ข้อมูลกิจกรรมการท่องเที่ยว และ (3) เจ้าของบ้านเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น

6) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด 1) มีแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนหรือแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง (2) การดูแลแหล่งท่องเที่ยว (3) มีแผนหรือมาตรการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ (4) มีกิจกรรมเพื่อลดผลกระทบจากการท่องเที่ยว

7) ด้านวัฒนธรรม ประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัด คือ (1) การดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น และ (2) การรักษาวิถีชีวิตชุมชนให้คงเป็นกิจวัตรปกติ

8) ด้านสร้างคุณค่าและมูลค่าของผลิตภัณฑ์ชุมชน ประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัด คือ (1) ผลิตภัณฑ์จากชุมชนเพื่อเป็นของที่ระลึก ของฝาก หรือจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว (2) มีผลิตภัณฑ์ที่สร้างคุณค่าและมูลค่าที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน

9) ด้านการบริหารของกลุ่มโฮมสเตย์ ประกอบด้วย 6 ตัวชี้วัด คือ (1) มีการรวมกลุ่มของชาวบ้าน (2) มีคณะกรรมการบริหารกลุ่มโฮมสเตย์ (3) กฎ กติกา การทำงานของคณะกรรมการ (4) มีการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม (5) ระบบการจองล่วงหน้า ลงทะเบียนและการชำระเงินล่วงหน้า และ (6) รายละเอียดค่าธรรมเนียมและบริการต่างๆ ที่ชัดเจนและเป็นปัจจุบัน

10) ด้านการบริหารของกลุ่มโฮมสเตย์ ประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัด คือ (1) มีเอกสาร สิ่งพิมพ์ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวชุมชน และ (2) มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

จะเห็นได้ว่าการให้บริการที่พักแรมมีหลายรูปแบบ ทั้งโรงแรม รีสอร์ท เกสเฮ้าส์ โฮมสเตย์ หลายระดับให้เลือก ซึ่งที่พักควรมีมาตรฐานสำหรับบริการนักท่องเที่ยวอย่างครบถ้วน ยึดหลักของการบริการที่ดี

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้ศึกษาได้กำหนดใช้เกณฑ์การประเมินศักยภาพองค์ประกอบด้านที่พักแรมไว้ 7 ตัวแปร คือ บริการที่พักแบบโรงแรม เกสเฮ้าส์ รีสอร์ท บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ บริการที่พักในสถานที่ราชการ การต้อนรับและการให้บริการในที่พักแรม อนามัยและสุขลักษณะ (ความสะอาด) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้ใช้บริการ และ ความสามารถในการรองรับจำนวนนักท่องเที่ยว

2.2.6 การบริการเสริมทางการท่องเที่ยว (Ancillary Service)

ตามแนวคิดของ วรรณ สิลปะอาษาและคณะ (2545) องค์ประกอบของการบริการเสริม คือ สถานที่ท่องเที่ยวควรจัดสรรบริการด้านต่าง ๆ โดยความร่วมมือของหน่วยงาน และภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้อง เพื่ออำนวยความสะดวกและดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือนที่ท่องเที่ยวเหล่านั้น ได้แก่

การประสานความร่วมมือด้านการพัฒนาและจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การส่งเสริมการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจากความร่วมมือของภาคีที่เกี่ยวข้อง การวางแผนการใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวใน

ท้องถิ่น และการจัดระบบการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น

การบริการด้านการตลาด เช่น การให้บริการข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว การส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีคุณลักษณะอื่นของทรัพยากรการท่องเที่ยว ที่บ่งบอกความหลากหลายและแตกต่างกันของการบริหารจัดการโดยใช้เกณฑ์ต่าง ๆ ดังนี้

- (1) กรรมสิทธิ์หรือการถือครอง (Ownership) คุณลักษณะหนึ่งที่สำคัญ ต้องคำนึงถึงในการจัดการ โดยกรรมสิทธิ์ถือครองจะเป็นได้ทั้งของรัฐ (Public) และเอกชน (Private)
- (2) ทิศทางการดำเนินการ (Orientation) มีทั้งในลักษณะของการแสวงหากำไร (Profit) และไม่แสวงหากำไร (Non-profit) แต่โดยทั่วไปความมุ่งหวังจากการดำเนินการจะเกี่ยวกับเรื่องของผลตอบแทน
- (3) ลักษณะพื้นที่ท่องเที่ยว (Spatial Configuration) ซึ่งมีทั้งที่เป็นพื้นที่กว้าง (Areal) หรือเป็นจุดท่องเที่ยวเฉพาะ (Nodal) ลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวที่มีพื้นที่กว้าง ลักษณะความเป็นของแท้หรือดั้งเดิม (Authenticity)
- (4) ความหายาก (Scarcity) ลักษณะความหายากของทรัพยากรการท่องเที่ยวอาจจะเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นสิ่งพิเศษ มีเพียงหนึ่งเดียว (Unique) หรือเป็นสิ่งที่มียู่ทั่วไป (Ubiquitous)
- (5) สถานภาพ (Status) ของทรัพยากรการท่องเที่ยวสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือทรัพยากรการท่องเที่ยวหลัก ซึ่งมีความสำคัญเป็นอันดับแรกในการดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยี่ยม และทรัพยากรการท่องเที่ยวอันดับรอง ซึ่งนักท่องเที่ยวจะให้ความสนใจเป็นอันดับถัดไป
- (6) ความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) ทรัพยากรการท่องเที่ยวแต่ละประเภทมีความสามารถในการรองรับแต่ละด้านและช่วงเวลาแตกต่างกันไปทั้งในระดับสูงและในระดับต่ำ
- (7) ตลาด (Market) ทรัพยากรการท่องเที่ยวแต่ละประเภทจะเหมาะกับตลาดหรือกลุ่มลูกค้าเป้าหมายที่แตกต่างกัน ได้แก่ ตลาดเฉพาะกลุ่ม (Niche) หรือตลาดทุกกลุ่ม (Inclusive) ตลาดที่เป็นคนท้องถิ่น (Residential) หรือตลาดที่เป็นนักท่องเที่ยว (Tourist)
- (8) ภาพลักษณ์ (Image) ภาพลักษณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยวสามารถสะท้อนให้เห็นได้ในลักษณะของการรู้จัก (Familiar) ไม่เป็นที่รู้จัก (Unfamiliar) มีภาพลักษณ์ทางบวก (Positive) และมีภาพลักษณ์ทางลบ (Negative) ภาพลักษณ์จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญมากต่อการตัดสินใจเลือกหรือไม่เลือกเดินทางท่องเที่ยว

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้ศึกษาได้กำหนดใช้เกณฑ์การประเมินศักยภาพองค์ประกอบด้านการบริการเสริมทางการท่องเที่ยวไว้ 4 กลุ่ม จำนวนทั้งหมด 13 ตัวแปร คือ 1) ศูนย์บริการการท่องเที่ยว ประกอบด้วย ศูนย์บริการให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว ศูนย์อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว 2) การตลาดการท่องเที่ยว ประกอบด้วย การเผยแพร่ข้อมูลในระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศ สื่อหลากหลายประเภทในการให้ข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยว เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ นิทรรศการ 3) การบริหารจัดการการท่องเที่ยว ประกอบด้วย

การก่อตั้งองค์กรหรือกลุ่มที่มีบทบาทต่อการจัดการการท่องเที่ยว บุคลากรด้านการบริการนักท่องเที่ยว เช่น นักอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ การกำหนดขอบเขตแหล่งท่องเที่ยว (Zoning) การกำหนดช่วงเวลาท่องเที่ยวตามฤดูกาล ความปลอดภัยจากการใช้บริการด้านคมนาคม 4) ความปลอดภัยทางการท่องเที่ยว ประกอบด้วย ความปลอดภัยจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ (ระบบเตือนภัยนักท่องเที่ยว) ความปลอดภัยด้านอาหารและโภชนาการ และ ความปลอดภัยจากการใช้บริการนันทนาการ

2.2.7 การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

สถาบันดำรงราชานุภาพ (2541) ได้เสนอหลักการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ที่ประกอบด้วย

1. ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำหนดศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินการในชุมชน เพื่อ วางแผน ออกกฎ ออกกฎระเบียบ สร้างมาตรฐานการจัดการการท่องเที่ยว มีการกำหนดปริมาณนักท่องเที่ยว เป็นต้น
2. องค์กรต่างๆ เช่น สมาคม อบต. องค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำท้องถิ่นร่วมเสนอแผนงาน โครงการและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
3. ภาครัฐกิจการท่องเที่ยว องค์กรท้องถิ่น องค์กรด้านสิ่งแวดล้อม และรัฐมีหน้าที่ต้องทำงานร่วมกันอย่างเสมอภาค

นอกจากนั้น การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว จึงได้กำหนดให้มีแนวทางการดำเนินงานพัฒนาศักยภาพบุคลากร โดยการจัดตั้งกลุ่ม ชมรมหรือคณะทำงานเพื่อการจัดการด้านการท่องเที่ยว การเรียนรู้จากนักท่องเที่ยว และการฝึกปฏิบัติจริง การเข้ารับการอบรมและศึกษาดูงานที่เกี่ยวข้อง การถ่ายทอดความรู้จากผู้มีประสบการณ์ในชุมชนปราชญ์ชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้ศึกษาได้กำหนดใช้เกณฑ์การประเมินศักยภาพองค์ประกอบด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวไว้ 5 ตัวแปร คือ 1) การก่อตั้งองค์กรหรือกลุ่มที่มีบทบาทต่อการจัดการการท่องเที่ยว 2) บุคลากรด้านการบริการนักท่องเที่ยว 3) การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ 4) การกำหนดขอบเขตแหล่งท่องเที่ยว (Zoning) และ 5) การกำหนดช่วงเวลาท่องเที่ยวตามฤดูกาล

จากข้อมูลข้างต้น จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบทั้ง 7 ด้าน คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ที่พักแรม การบริการเสริมทางการท่องเที่ยว และ การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้จึงกำหนดใช้องค์ประกอบดังกล่าว เป็นกรอบในการศึกษาประเด็นศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน

2.3 มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2548) ได้กำหนดองค์ประกอบของมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ 1) สักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยว 2) การจัดการสิ่งแวดล้อมทางการท่องเที่ยว 3) ด้านกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งนี้ในแต่ละองค์ประกอบจะมีดัชนีชี้วัดความมีศักยภาพ ความมีประสิทธิภาพ และความมีคุณภาพ เพื่อใช้ในการประเมินมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

1) ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

แหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Identity or Authentic or Endemic or Unique) ทั้งนี้รวมถึงแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (Eco - system) ในพื้นที่นั้นๆ ในการประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ องค์ประกอบในเรื่องของศักยภาพของพื้นที่ในการที่จะจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นว่ามีความสำคัญที่สุด ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรจะเป็นแหล่งธรรมชาติที่สามารถก่อให้เกิดความพอใจในการเรียนรู้และสัมผัสกับระบบนิเวศ มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ลักษณะวัฒนธรรมที่มีวิถีชีวิตแบบธรรมชาติหรือเป็นส่วนหนึ่งในระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ นอกจากนี้ การคำนึงถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเป็นสิ่งหนึ่งที่สำคัญในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแหล่งธรรมชาติ จากแนวคิดดังกล่าวศักยภาพของแหล่งธรรมชาติในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงสามารถสรุปดัชนีมาตรฐานคุณภาพไว้ 4 ดัชนี ได้แก่

- แหล่งธรรมชาติมีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้
- มีความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ
- แหล่งธรรมชาติมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น
- ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว

2) การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน

การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม (Responsible travel) โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน (Sustainable Managed Tourism) เพื่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม (Responsible travel) ที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม

การประเมินมาตรฐานด้านการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืนจะต้องพิจารณาการจัดการใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการใช้ประโยชน์ในแหล่งท่องเที่ยว โดยอาศัยหลักการจำแนกเขตการจัดการและการประเมินขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ด้านการบริการนักท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและวัฒนธรรมท้องถิ่น และด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยว จากแนวคิดดังกล่าวองค์ประกอบนี้จึงสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ดัชนี ได้แก่

- การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของตัวแหล่งท่องเที่ยว
- การจัดการด้านบริการนักท่องเที่ยว
- การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว
- การจัดการด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว

3) การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก

การท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental Education-based Tourism)

การจัดการด้านการเรียนรู้และการสร้างจิตสำนึกจะพิจารณาจากการดำเนินงานขององค์กรที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ในการสร้างเสริมจิตสำนึกและการเรียนรู้ในเรื่องคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แก่นักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ดูแลพื้นที่ ผู้ประกอบการ และชุมชนท้องถิ่นที่อยู่โดยรอบแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งองค์ประกอบนี้ประกอบด้วย 4 ดังนี้ ได้แก่

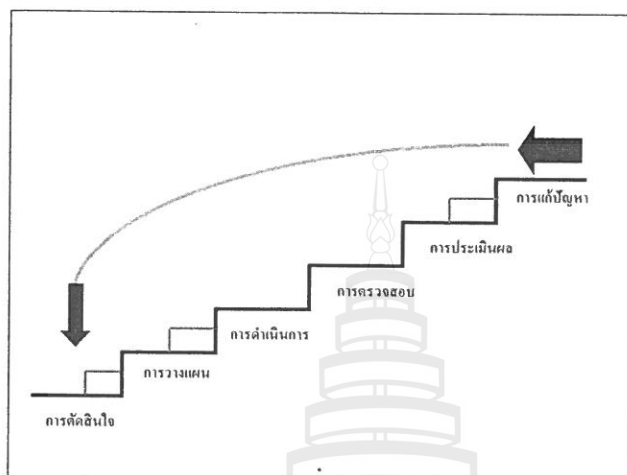
- มีศูนย์บริการที่ให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว
- มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในด้านการประหยัดพลังงานและการกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี
- มีการให้ความรู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์กับพนักงานนำเที่ยวนักท่องเที่ยว และชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่
- มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศ และการอนุรักษ์ให้บริการด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการท่องเที่ยว และชุมชน

4) การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่น (Involvement of local community or People participation) ที่มีส่วนร่วมในการคิด วางแผน ปฏิบัติตามแผน ได้รับประโยชน์ ติดตามตรวจสอบ ตลอดจนร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว อันจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ในท้องถิ่น ทั้งกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย และในที่สุดแล้วท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ท้องถิ่นในที่นี้เริ่มต้นจากระดับรากหญ้า (Grass root) จนถึงการปกครองส่วนท้องถิ่น และอาจรวมไปถึงการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน (Community participation-based tourism)

บุษบา สิทธิการ (2551) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่ประสบความสำเร็จจะต้องเกิดขึ้นในทุกกระบวนการพัฒนา ตั้งแต่ขั้นตอนการตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินการ การประเมินและติดตามผล การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น และการร่วมรับผลประโยชน์

ที่เกิดจากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน เพื่อชุมชนได้มีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของและเกิดความหวงแหนและตระหนัก ถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ก่อให้เกิดการอนุรักษ์ และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมเพื่อความยั่งยืนของการท่องเที่ยวในพื้นที่ ดังแสดงในแบบจำลองที่ 2.1

แผนภาพที่ 2.1 ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ทั้งนี้ในกระบวนการดังกล่าวต้องได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากหน่วยงานภายนอก เช่น องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา ในประเด็นการพัฒนาองค์ความรู้และทักษะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน

จะเห็นได้ว่าการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะส่งเสริมให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งจะทำให้ชุมชนท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ และเป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งตามมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (อ้างแล้ว) ประกอบด้วย 2 ด้าน คือ ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว

ทั้งนี้หากการท่องเที่ยวใดมีองค์ประกอบที่สมบูรณ์ตามลักษณะดังกล่าวข้างต้น จัดได้ว่าเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สมบูรณ์ หากขาดหรือปราศจากข้อใดข้อหนึ่งไปความสมบูรณ์จะลดน้อยลงจนอาจกลายเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ

การศึกษาครั้งนี้กำหนดใช้ องค์ประกอบของมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, อ้างแล้ว) คือ 1) ศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยว 2) การจัดการสิ่งแวดล้อมทางการท่องเที่ยว 3) ด้านกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน บูรณาการร่วมกับแนวคิดองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว 6 ด้าน เพื่อเป็นกรอบในการประเมินศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ศึกษา

2.4 กระบวนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis)

กระบวนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis) เป็นวิธีวิเคราะห์สถานการณ์ (Situation Analysis) หรือการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (Environmental Analysis) ในชุมชนที่ทำให้ทราบจุดอ่อนจุดแข็งของชุมชน เพื่อนำผลที่ได้มาใช้ในการวางแผนพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาโดยนำเสนอเป็นแผนเชิงกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ของชุมชน (ทวีป ศิริวิรมี, 2544) ดังแสดงในแผนภาพที่ 2.2

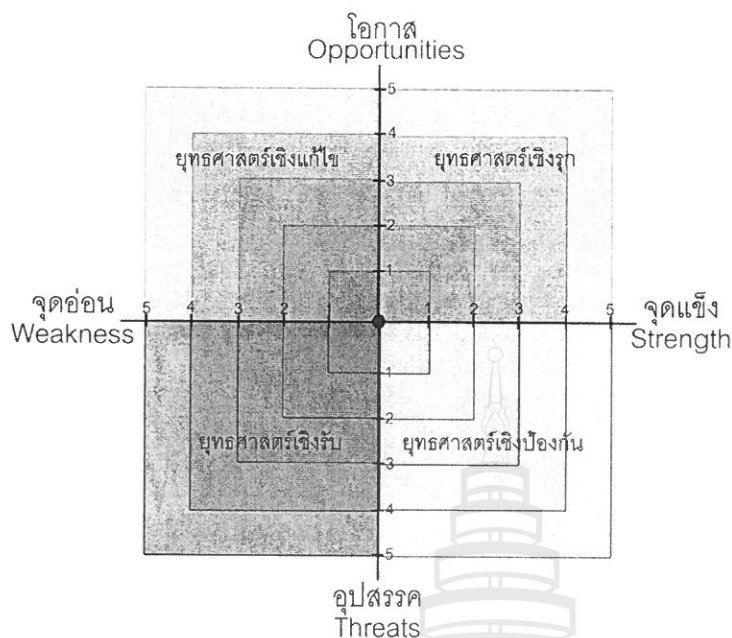
แผนภาพที่ 2.2 แผนเชิงกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ของชุมชน

แผนภาพที่ 2.2 ทวีป ศิริวิรมี (อ้างแล้ว) ได้แยกประเภทขององค์ประกอบของเงื่อนไขที่มีผลต่อการพัฒนาที่ถูกนำมาวิเคราะห์จุดอ่อนและจุดแข็งไว้ 2 ส่วน ได้แก่

(1) สภาพแวดล้อมภายนอกของชุมชน (External environment) เป็นการวิเคราะห์โอกาส (Opportunities) ซึ่งหมายถึง ปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่เอื้ออำนวยให้การทำงานของชุมชนบรรลุวัตถุประสงค์ หรือสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการของชุมชนหรือสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของชุมชน และอุปสรรค (Threats) ได้แก่ ปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่ขัดขวางการทำงานของชุมชนไม่ให้บรรลุวัตถุประสงค์ หรือสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นปัญหาต่อชุมชน เช่น สภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง เป็นต้น

(2) สภาพแวดล้อมภายในชุมชน (Internal environment) เป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง (Strengths) คือ ความสามารถและสถานการณ์ภายในชุมชนที่เป็นบวกที่ชุมชนสามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ และจุดอ่อน (Weaknesses) ของชุมชน ซึ่งหมายถึงสถานการณ์ภายในชุมชนที่เป็นด้านลบที่ชุมชนไม่สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ เช่น ระบบความสัมพันธ์ทางสังคมในชุมชน การปกครอง ระบบเครือญาติ เป็นต้น

ดังนั้น ในการศึกษารั้วนี้ จึงกำหนดใช้การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT analysis) สำหรับการประเมินศักยภาพของพื้นที่ศึกษาเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยนำผลการวิเคราะห์มาเป็นกรอบเพื่อนำเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยใช้เทคนิคทอว์เมทริกซ์ (TOWS Matrix) ดังแผนภูมิที่ 2.3

แผนภูมิที่ 2.3 การวิเคราะห์เชิงยุทธศาสตร์โดยใช้เทคนิคเทาว์เมทริกซ์ SWOT/TOWS Matrix

จากแผนภูมิที่ 2.3 การวิเคราะห์เชิงยุทธศาสตร์ จำแนกเป็น 4 ประเภท คือ

1) ยุทธศาสตร์เชิงรุก (SO Strategy) ได้มาจากการนำข้อมูลการประเมินสภาพแวดล้อมที่มีจุดแข็งและโอกาสมาพิจารณาร่วมกัน เพื่อกำหนดเป็นยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ในเชิงรุก เช่น ในชุมชนมีจุดแข็ง คือ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรม มีโอกาส คือ ชุมชนมีความเข้มแข็งและความสามารถในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ทั้งหมดสามารถนำมากำหนดยุทธศาสตร์ในเชิงรุก คือ ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน

2) ยุทธศาสตร์เชิงป้องกัน (ST Strategy) ได้มาจากการนำข้อมูลการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดแข็งและข้อจำกัดมาพิจารณาร่วมกัน เพื่อกำหนดเป็นยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ในเชิงป้องกัน ทั้งนี้เนื่องจากองค์กรมีจุดแข็ง ขณะเดียวกันองค์กรก็เจอกับสภาพแวดล้อมที่เป็นข้อจำกัดจากภายนอกที่องค์กรควบคุมไม่ได้ แต่องค์กรสามารถใช้จุดแข็งที่มีอยู่ในการป้องกันข้อจำกัดที่มาจากภายนอกได้ เช่น แหล่งท่องเที่ยวมีชื่อเสียง มีนักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยวจำนวนมาก แต่ไม่สามารถให้บริการที่พักแรมเพียงพอกับความ ต้องการของนักท่องเที่ยว เนื่องจากมีข้อจำกัด คือ ขาดงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนในการสร้างที่พักแรมเพิ่ม ทั้งหมดสามารถนำมากำหนดยุทธศาสตร์เชิงป้องกัน คือ ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือกับโรงเรียนหรือวัดในพื้นที่เพื่อเปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าไปพัก

3) ยุทธศาสตร์เชิงแก้ไข (WO Strategy) ได้มาจากการนำข้อมูลการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดอ่อนและโอกาสมาพิจารณาร่วมกัน เพื่อกำหนดเป็นยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ในเชิงแก้ไข ทั้งนี้เนื่องจากองค์กรมีโอกาสนำแนวคิดหรือวิธีใหม่ๆ มาใช้ในการแก้ไขจุดอ่อนที่องค์กรมีอยู่ได้ เช่น การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีจุดอ่อน คือ ความสามารถในการทำการตลาดการท่องเที่ยว ขณะเดียวกันก็มีโอกาส คือ โอกาส

ของการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ทั้งหมดสามารถนำมากำหนดยุทธศาสตร์เชิงแก้ไข คือ ยุทธศาสตร์การส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการบริหารจัดการด้านการตลาดของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

4) ยุทธศาสตร์เชิงรับ (WT Strategy) ได้มาจากการนำข้อมูลการประเมินสภาพแวดล้อมที่มีจุดอ่อนและอุปสรรคคุกคามมาพิจารณาาร่วมกันเพื่อกำหนดเป็นยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ในเชิงรับ ทั้งนี้เนื่องจากองค์การเผชิญกับทั้งจุดอ่อนและข้อจำกัดภายนอกที่องค์กรไม่สามารถควบคุมได้ เช่น แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนมีจุดอ่อน คือ ขาดมัลกุเทศก์ท้องถิ่นที่มีความรู้ด้านภาษาต่างประเทศต้องใช้บริการมัลกุเทศก์จากบริษัททัวร์นอกพื้นที่ ประกอบกับพบข้อจำกัด คือ ค่าจ้างมัลกุเทศก์นอกพื้นที่มีอัตราสูงทั้งหมดนำมากำหนดยุทธศาสตร์ในเชิงรับ คือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพของมัลกุเทศก์ท้องถิ่นในด้านการสื่อสารด้วยภาษาต่างประเทศ

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสนที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และความต้องการของชุมชนและภาคีที่เกี่ยวข้อง ที่ผ่านมามีการศึกษาวิจัยเกี่ยวข้องกับเรื่องบทบาทการพัฒนาการท่องเที่ยวของภาครัฐ ทศนคติและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ผลกระทบของการท่องเที่ยว และปัญหาและอุปสรรคของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

ในการศึกษาประเด็นบทบาทการพัฒนาการท่องเที่ยวของภาครัฐที่ผ่านมานั้น สุนันทา พูนน้อย (2543) ได้ศึกษาบทบาทของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่จังหวัดกาญจนบุรีเห็นว่านโยบายและมาตรการของรัฐบาลในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศยังไม่ชัดเจนเท่าที่ควร ทั้งนี้เนื่องจากรัฐบาลยังคงใช้มาตรการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงธุรกิจเพื่อหวังผลทางเศรษฐกิจและการหมุนเวียนของเงินตราต่างประเทศ ในระยะสั้นซึ่งส่วนใหญ่เน้นไปที่การท่องเที่ยวทั่วไปมากกว่า สำหรับบทบาทของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประเทศ ในภาพรวมยังไม่เป็นรูปธรรมพอที่จะนำไปสู่การปฏิบัติได้ เพราะส่วนใหญ่เน้นการนำเสนอแนวคิดและนโยบายทำให้การจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีจุดด้อยหลายประการ เช่น การกระจายรายได้สู่ชุมชนยังไม่ทั่วถึง และขาดความเชื่อมโยงระหว่างทรัพยากร ชุมชน คน และรัฐ เพราะที่ผ่านมามีปรากฏว่า มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีคุณภาพประสบความสำเร็จเพียงไม่กี่แห่งเท่านั้น ที่มีผลการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม

บุษบา สิทธิการ (2553) ศึกษาการพัฒนาบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมและสนับสนุนความพร้อมของเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ได้เสนอปัจจัยที่สำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ประสบความสำเร็จ คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนตลอดกระบวนการพัฒนา คือ ในขั้นตอนการตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินการ การตรวจสอบ ประเมินผล และการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อการเอื้อประโยชน์ทางเศรษฐกิจทั้งทางตรงและทางอ้อมแต่ภาคีที่เกี่ยวข้องอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

สุพัตรา แก้วมุกดา (2545) ได้ศึกษาวิสัยทัศน์ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดนครนายก ที่มีความคาดหวังที่จะเห็นการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่เน้นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มีการประชาสัมพันธ์ มีการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร และประชาชน ด้วยการให้ความรู้ สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ถูกต้อง และต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ รวมทั้งมีการตรวจติดตามการทำงานอย่างต่อเนื่อง

การศึกษาประเด็นทัศนคติและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กฤษฎา ภักดีอุทธรณ์ (2550) ศึกษาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนพื้นฐานของชุมชน กรณีศึกษาชุมชนบ้านนา อำเภอสามเงา จังหวัดตาก มองว่าการริเริ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนที่จะประสบความสำเร็จได้นั้นต้องมาจากการร่วมมือทั้งภายในและภายนอกชุมชน ภายในชุมชนต้องเกิดจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของชุมชนและมีการรวมกลุ่มอาชีพที่เป็นประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่วนภายนอกนั้นมาจากการสนับสนุนของกลุ่มนักวิจัยของสถาบันการศึกษาต่างๆ ที่ได้จัดเวทีชุมชนเพื่อการวางแผนแม่บทชุมชนสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ การรวบรวมความคิดเห็น การจัดตั้งกลุ่มอาชีพ การวางแผนแม่บทชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น การจัดหางานทางด้านวัฒนธรรม และการประเมินผล ซึ่งก่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป สอดคล้องกับการศึกษาของ วิจิตรา ชัยศรี (2537) ที่ศึกษาทัศนคติของประชาชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดแม่ฮ่องสอน อธิบายว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนและมีความยั่งยืนอย่างแท้จริงนั้น ควรให้ความสำคัญแก่ประชาชนในชุมชนผู้เป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยต้องพยายามเชื่อมโยงประชาชนในท้องถิ่นให้เข้ามามีบทบาทในการร่วมพิจารณาตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งถ้าภาครัฐได้มีนโยบายที่เด่นชัดและเข้าใจถึงคุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ จะทำให้เกิดความสอดคล้อง ทั้งนี้ โดยความร่วมมืออันดีระหว่างฝ่ายการเมือง ราชการ ธุรกิจ เอกชนและประชากรในท้องถิ่น เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ แก่สังคมโดยรวม นอกจากนั้น จารูวรรณ แสงจันทร์ (2545) ศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ได้เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า ควรจัดฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ หรือมัคคุเทศก์ท้องถิ่นให้เข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและสามารถให้ข้อมูลที่เป็ประโยชน์แก่นักท่องเที่ยว และมีศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ประกอบการจัดทำสื่อที่เข้าใจและพบเห็นได้ง่าย นอกจากนี้ควรจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่หลากหลายเพื่อให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสเลือกใช้บริการได้มากยิ่งขึ้น ส่วนการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

กฤษฎา ภักดีอุทธรณ์ (2550) ศึกษาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนพื้นฐานของชุมชน กรณีศึกษาจังหวัดตาก แนะนำว่า พื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศของคนต้องจัดตั้งเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้กว้างขวาง แต่ทั้งนี้ผลการศึกษาที่ผ่านมาชุมชนไม่สามารถขยายไปสู่เครือข่ายท้องถิ่นที่กว้างได้ เนื่องจากชุมชนขาดศักยภาพในด้านการศึกษาและประสบการณ์ในการยกระดับความสามารถของตน นอกจากนั้น สาทิส สุขพ่องศรี (2543)

ศึกษาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนที่อยู่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน เช่น อปท. องค์กรบริหารส่วนตำบล และภาคีที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันจัดการตามหลักการพื้นฐานที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ การจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวการจัดการกิจกรรมและกระบวนการจัดการการมีส่วนร่วมของชุมชน และการจัดการที่ยั่งยืนในทุก ๆ ด้าน

สุพัตรา วิชยประเสริฐกุล (2545) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนคือ ต้องพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ดีขึ้นกว่าเดิมทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิมหรือจัดสร้างขึ้นใหม่ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน รวมถึงการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มว่าจะเพิ่มขึ้น ในอนาคต ส่งเสริมด้านการตลาดการท่องเที่ยว ทั้งการประชาสัมพันธ์ สร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนให้ร่วมมือกัน เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว และจัดตั้งกลุ่มบริหารการท่องเที่ยว เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว ในขณะที่ยังคงรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์และคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ตามหลักการของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ในประเด็นปัญหาและอุปสรรคของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น การศึกษาผลของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของ วิจิตรา ชัยศรี (อ้างแล้ว) พบว่า ชุมชนส่วนใหญ่ไม่มีความแน่ใจว่าพัฒนาการท่องเที่ยวจะทำให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนจริง เนื่องจากชุมชนมีผู้ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจท่องเที่ยวน้อยมาก ถึงแม้การท่องเที่ยวจะทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ และบานเย็น ชาญธนะวัฒน์ (2545) ศึกษาการท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อชุมชนชาวไทยใหญ่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสภาพแวดล้อมของชุมชน มีการเร่งรัดพัฒนาทางด้านสาธารณูปโภค ขนพื้นฐาน เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางมา เกิดการจัดระเบียบสภาพแวดล้อม ของชุมชนใหม่ให้ร่มรื่นน่าดู และ จารูวรรณ แสงจันทร์ (2545) พบปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน คือ นักท่องเที่ยว มีโอกาสเลือกใช้บริการธุรกิจท่องเที่ยว และมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมน้อย นักท่องเที่ยวบางคนขาดจิตสำนึกในการร่วมรักษาสีงแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในเขตอุทยานแห่งชาติไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี ของ วิโรจน์ สงวนวง (2544) ที่มองว่านักท่องเที่ยวไม่ค่อยปฏิบัติตามกฎระเบียบของแหล่งท่องเที่ยวที่ได้ตั้งไว้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ควรมีการสร้างจิตสำนึกให้นักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไปให้เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว โดยจะต้องทำอย่างต่อเนื่องและจริงจังผ่านมาตรการทางกฎหมายในการลงโทษผู้ที่ทำความเสียหายแก่แหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งใช้สื่อที่เข้าใจง่าย เช่น โทรทัศน์ในการให้ข้อมูล ข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลอดจนเปิดโอกาสให้ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสภาพแวดล้อม ขาดงบประมาณ และ บุคลากรในการส่งเสริมการท่องเที่ยว และ ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยว ขาดข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับนักท่องเที่ยว

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้นพบว่า งานวิจัยทั้งหลายมุ่งเน้นด้านการศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่ยังไม่มียงานวิจัยที่ได้ให้ข้อสรุปเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ชัดเจน ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ จึงเป็นการนำเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยใช้กรอบมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาเป็นตัวชี้วัด และประยุกต์ใช้ร่วมกับการวางแผนพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ตอบสนองความต้องการของภาคการท่องเที่ยวทุกภาคส่วนต่อไป

บทที่ 3

ระเบียบและวิธีการศึกษา

การกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสนที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และความต้องการของชุมชนและภาคการท่องเที่ยวในพื้นที่ ผู้ศึกษาได้กำหนดใช้ระเบียบและวิธีการศึกษา ทั้งการศึกษาเชิงคุณภาพ และการศึกษาเชิงปริมาณ ได้แก่ การสำรวจเบื้องต้นในพื้นที่ศึกษา การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม การใช้แบบสอบถามความต้องการของนักท่องเที่ยว แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวและการจัดการประชุมแบบมีส่วนร่วม ควบคู่กับ การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ จาก ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษามหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง หอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และข้อมูลจากระบบออนไลน์ต่างๆ

ในการดำเนินการเก็บข้อมูลปฐมภูมิ ผู้ศึกษาได้แบ่งขั้นตอนการดำเนินงานเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนก่อนการเก็บข้อมูลภาคสนาม ขั้นตอนระหว่างดำเนินการเก็บข้อมูลในภาคสนามและขั้นตอนการกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 ขั้นตอนก่อนการเก็บข้อมูลภาคสนาม

1. ผู้ศึกษาทำหนังสือในนามสำนักวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ถึง นายอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแซว ตำบลแม่เงิน ตำบลโยนก และตำบลป่าสัก เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการดำเนินการและเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษาครั้งนี้

2. ผู้ศึกษาติดต่อและประสานงานกับผู้นำชุมชน เช่น นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้ใหญ่บ้านเพื่อประสานงานในการเข้าไปดำเนินการศึกษาในพื้นที่ รวมถึงการแจ้งให้ชุมชนทราบเพื่อเป็นการขออนุญาตในการเข้ามาศึกษา ประชุมและร่วมกิจกรรมกับชุมชนเป็นระยะ

3. แนะนำตัวผู้ศึกษากับชุมชนอย่างเปิดเผยเพื่อแจ้งว่าผู้ศึกษาเป็นใคร เข้ามาทำอะไรในชุมชน และให้เหตุผลว่าทำไมถึงเลือกเข้ามาวิจัยและทำการศึกษาในพื้นที่นี้ และขออนุญาตเข้าร่วมประชุมประจำเดือนขององค์การบริหารส่วนตำบลแต่ละแห่งเพื่อทราบความเคลื่อนไหวด้านการท่องเที่ยวและสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ศึกษาและผู้นำชุมชน

หลังจากนั้น ผู้ศึกษาได้มีกระบวนการดำเนินการศึกษาในแต่ละวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.2 ขั้นตอนระหว่างดำเนินการเก็บข้อมูลในภาคสนาม อธิบายตามวัตถุประสงค์การศึกษา ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาภาพของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ศึกษา

1. ศึกษาทฤษฎี แนวคิด และผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (ข้อมูลทุติยภูมิ) โดยเก็บรวบรวมจาก ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษามหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง หอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ การ

ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และข้อมูลจากระบบออนไลน์ต่างๆ เพื่อกำหนดกรอบการศึกษาและเกณฑ์การประเมินศักยภาพและความพร้อมของพื้นที่ศึกษาในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งมีขอบเขตการศึกษาลอกรอบประเด็น 1) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว 2) กิจกรรมการท่องเที่ยว 3) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 4) สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว 5) ที่พักแรม 6) การบริการเสริมทางการท่องเที่ยว และ 7) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

2. การสำรวจเบื้องต้นในพื้นที่ศึกษา (Street Survey) เพื่อทราบบริบททั่วไปด้านการท่องเที่ยว โดยผู้ศึกษาเข้าไปสำรวจในฐานะนักท่องเที่ยว ใช้การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมซึ่งเป็นระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเบื้องต้นซึ่งนำไปใช้ประกอบการสร้างเครื่องมือการศึกษา คือ แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

3. การสร้างเครื่องมือในการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ศึกษาโดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 และ 2 โดยบูรณาการองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว (7A's) และมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis) ในพื้นที่รับผิดชอบของ 4 องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 50 หมู่บ้าน โดยกำหนดตัวแปรที่ใช้ในการประเมิน คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ที่พักแรม การบริการเสริมทางการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว (ภาคผนวก ก)

4. กำหนดสเกลสำหรับการวิเคราะห์และการลงรหัส (Coding) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในแต่ละองค์ประกอบ ผู้ศึกษากำหนดใช้เกณฑ์การประเมินโดยการให้ค่าคะแนน คือ

Strengths	จุดแข็ง	มีระดับคะแนนเท่ากับ	1
Opportunities	โอกาส	มีระดับคะแนนเท่ากับ	1
Weaknesses	จุดอ่อน	มีระดับคะแนนเท่ากับ	1
Threats	อุปสรรค	มีระดับคะแนนเท่ากับ	1

จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบกับระดับคะแนนสูงต่ำและหาค่าเฉลี่ยเพื่อเปรียบเทียบศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแต่ละองค์ประกอบ

จุดแข็ง (Strengths) หมายถึง มีความพร้อมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับมาก (ศักยภาพสูง)

โอกาส (Opportunities) หมายถึง มีความพร้อมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับปานกลาง (ศักยภาพปานกลาง)

จุดอ่อน (Weaknesses) หมายถึง มีความพร้อมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับน้อย (ศักยภาพต่ำ)

อุปสรรค (Threats) หมายถึง ไม่มีความพร้อมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ไม่มีศักยภาพ)

ทั้งนี้ ในการเปรียบเทียบศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแต่ละพื้นที่ศึกษา ผู้ศึกษา กำหนดสมมติฐานให้ทุกตัวแปรของแต่ละองค์ประกอบมีนัยสำคัญเท่ากัน โดยมีค่าเฉลี่ยของนัยสำคัญของแต่ละตัวแปร คือ ร้อยละ 14.29 ของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาจำนวน 7 ตัวแปร

5. การดำเนินการเก็บข้อมูล โดยการใช้แบบประเมินฯ ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นร่วมกับการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (ภาคผนวก ข) การสุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ ผู้นำชุมชน (4 คน) ผู้อาวุโส (8 คน) ผู้ที่คุ้นเคยและอาศัยอยู่ในชุมชนมาเป็นเวลานาน (12 คน) ผู้มีภูมิปัญญาท้องถิ่น (4 คน) ปราชญ์ชาวบ้าน (4 คน) และสมาชิกชุมชนอื่นๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง อายุ 18 ปีขึ้นไป (12 คน) โดยดำเนินการสัมภาษณ์จนไม่สามารถได้ข้อมูลใหม่เพิ่ม ซึ่งมี จำนวนผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมด 44 คน โดยผู้ศึกษาใช้การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) ตลอดระยะเวลาการสัมภาษณ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ภายใต้กรอบในการศึกษาดังกำหนดในข้อที่ 1 ข้างต้น ทั้งนี้ผู้ศึกษาได้บันทึกเทปการสัมภาษณ์และจดบันทึกสรุปการสัมภาษณ์แต่ละครั้ง เพื่อนำไปใช้ในกระบวนการวิเคราะห์เนื้อหาในขั้นตอนต่อไป

6. การวิเคราะห์และสรุปผลการศึกษาเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน โดยดำเนินการตามเกณฑ์ที่กำหนดใน ข้อ 4 ข้างต้น

7. จัดการประชุมแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal) จำนวน 4 ครั้ง โดยจัดการประชุมในแต่ละพื้นที่ศึกษา พื้นที่ละ 1 ครั้ง สถานที่จัดการประชุมคือห้องประชุมที่ทำการขององค์การบริหารส่วนตำบลในแต่ละพื้นที่ ผู้เข้าประชุมในแต่ละครั้งประกอบด้วยตัวแทนภาคีการท่องเที่ยว จากภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน จำนวน 40 คน เพื่อนำเสนอผลการศึกษาประเด็นศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแต่ละพื้นที่ศึกษา และเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็นต่อศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ผู้ศึกษานำเสนอ เพื่อนำข้อมูลที่ได้อไปปรับปรุง แก้ไข นำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบในการกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสนต่อไป

วัตถุประสงค์ที่ 2 ความต้องการของชุมชนในพื้นที่ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน

1. ศึกษาทฤษฎี แนวคิด และผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (ข้อมูลทุติยภูมิ) คลอบคลุมประเด็น 1) การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน 2) การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก และ 3) การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว ตั้งแต่กระบวนการตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินการ การประเมินและติดตามผล การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น และการร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

2. การสำรวจเบื้องต้นในพื้นที่ศึกษา (Street Survey) เพื่อทราบบริบททั่วไปด้านการท่องเที่ยว โดยผู้ศึกษาเข้าไปสำรวจในฐานะนักท่องเที่ยว ใช้การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมซึ่งเป็นระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเบื้องต้นซึ่งนำไปใช้ประกอบการสร้างเครื่องมือการศึกษา คือ แบบสัมภาษณ์ความต้องการของชุมชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน

3. กำหนดเนื้อหาการสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง ในประเด็นความต้องการของชุมชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน (ภาคผนวก ก) ซึ่งประกอบด้วยประเด็น ด้านการจัดการการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก และ การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว

4. การดำเนินการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง หลังจากการแนะนำตัวและโครงการศึกษาแก่ชุมชนแล้ว ในการสัมภาษณ์แต่ละครั้งจะมีการโทรศัพท์นัดหมายผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ล่วงหน้าซึ่งส่วนใหญ่เป็นช่วงเวลาที่ผู้ให้ข้อมูลหลักสะดวก คือ ช่วงเวลาหลังเลิกงาน (17.00-20.00 น.) และช่วงเวลาวันหยุดเสาร์-อาทิตย์สถานที่ที่ใช้สัมภาษณ์ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ให้ข้อมูลหลัก เช่น ที่บ้านของผู้ให้ข้อมูลหลัก หรือ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มตัวอย่างประชากร ได้แก่ ผู้นำชุมชน (4 คน) ผู้อาวุโส (8 คน) ผู้ที่คุ้นเคยและอาศัยอยู่ในชุมชนมาเป็นเวลานาน (12 คน) ผู้มีภูมิปัญญาท้องถิ่น (4 คน) ปราชญ์ชาวบ้าน (4 คน) และสมาชิกชุมชนอื่นๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอายุ 18 ปีขึ้นไป (12 คน) โดยดำเนินการสัมภาษณ์จนไม่สามารถได้ข้อมูลใหม่เพิ่ม ซึ่งมี จำนวนผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมด 44 คน โดยผู้ศึกษาใช้การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) ตลอดระยะเวลาการสัมภาษณ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ และผู้ศึกษาได้บันทึกเทปการสัมภาษณ์และจดบันทึก สรุปการสัมภาษณ์แต่ละครั้ง เพื่อนำไปใช้ในกระบวนการวิเคราะห์เนื้อหาในขั้นตอนต่อไป

5. การวิเคราะห์และสรุปผลการศึกษาโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และใช้สถิติพรรณนา (Description Statistic) ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทราบความต้องการของชุมชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน

6. จัดการประชุมแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal) จำนวน 1 ครั้งโดยผู้เข้าประชุมประกอบด้วยตัวแทนภาคีการท่องเที่ยว จากภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน จำนวน 60 คน จากพื้นที่ศึกษา 4 แห่ง สถานที่จัดการประชุมคือห้องประชุมสำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอเชียงแสน ทั้งนี้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ส่งตัวแทนของแต่ละพื้นที่ละ 15 คนเข้าร่วมประชุม เพื่อเป็นเวทีให้ผู้ศึกษานำเสนอผลการศึกษาประเด็นความต้องการของชุมชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน และเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็นต่อความต้องการที่ผู้ศึกษานำเสนอ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุง แก้ไขและนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบในการกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน ให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่และความต้องการของภาคีการท่องเที่ยวมากที่สุด

วัตถุประสงค์ที่ 3 ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน

1. ศึกษาทฤษฎี แนวคิด และผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (ข้อมูลทฤษฎี) โดยเก็บรวบรวมจาก ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง หอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และข้อมูลจากระบบออนไลน์ต่างๆ เพื่อกำหนดกรอบการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน ซึ่งมีขอบเขตการศึกษาคลอบคลุมประเด็น 1) สิ่ง

ดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว 2) กิจกรรมการท่องเที่ยว 3) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 4) สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว 5) ที่พักแรม 6) การบริการเสริมทางการท่องเที่ยว และ 7) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

2. การสำรวจเบื้องต้นในพื้นที่ศึกษา (Street Survey) เพื่อทราบบริบททั่วไปด้านการท่องเที่ยว โดยผู้ศึกษาเข้าไปสำรวจในฐานะนักท่องเที่ยว ใช้การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมซึ่งเป็นระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเบื้องต้นซึ่งนำไปใช้ประกอบการสร้างเครื่องมือการศึกษา คือ แบบสอบถาม ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน

3. การสร้างแบบสอบถาม เพื่อเป็นเครื่องมือศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน (ภาคผนวก ง) โดยบูรณาการองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว (7A's) และมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (ในขั้นตอนที่ 1) โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลส่วนบุคคล และ ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน

4. กำหนดสเกลสำหรับการวิเคราะห์และการลงรหัส (Coding) เพื่อวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน โดยกำหนดเกณฑ์การวิเคราะห์ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล เป็นรูปแบบคำถามให้เลือกตอบ (Multiple Choice) วิเคราะห์และแปลผลโดยค่าร้อยละ (Percentage) และค่าตัวกลางเลขคณิต (Mean)

ส่วนที่ 2 ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน มีลักษณะคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert Scale) ซึ่งเป็นการวัดข้อมูลประเภทสเกลอันดับ (Interval Scale) มีมาตรวัด 3 ระดับ ดังนี้

ไม่ต้องการ	=	1
ต้องการ	=	2
ต้องการอย่างยิ่ง	=	3

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ใช้ค่าตัวกลางเลขคณิต และการถ่วงน้ำหนักคะแนน ในการแปลผลข้อมูล โดยใช้คุณสมบัติของความต่อเนื่องของคะแนนเป็นเกณฑ์ในการเทียบผลการวิเคราะห์ค่าตัวกลางเลขคณิต โดยแบ่งกลุ่มตามช่วงคะแนนการแปลผล ดังนี้

ช่วงคะแนน 1.000-1.660 หมายถึง ไม่ต้องการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่

ช่วงคะแนน 1.661-2.321 หมายถึง ต้องการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่

ช่วงคะแนน 2.322-2.982 หมายถึง ต้องการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อย่างยิ่ง

5. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือก่อนนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) คณะผู้ศึกษานำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาพิจารณาและตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ (Wording) เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไข หลังจากนั้นนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วทำการทดสอบ (Pre-test) กับกลุ่มประชากรที่มีคุณสมบัติใกล้เคียง

กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งคณะผู้ศึกษาได้เลือกทดสอบเครื่องมือในแหล่งท่องเที่ยวในตำบลนางแล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย จำนวน 20 ชุด และนำแบบสอบถามดังกล่าวมาทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการหาความเชื่อมั่นด้วยวิธีหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.9864

6. การกำหนดกลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม โดยใช้การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (1970) ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 246 คน การสุ่มตัวอย่างประชากรใช้การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

7. การดำเนินการเก็บข้อมูล ดำเนินการในเดือนตุลาคม 2552 - มกราคม 2553 ซึ่งเป็นช่วงฤดูการท่องเที่ยว มีจำนวนนักท่องเที่ยวมาก สถานที่เก็บข้อมูลได้แก่แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว เช่นสามเหลี่ยมทองคำ วัดพระธาตุจอมกิตติ วัดพระธาตุผาเงา หมู่บ้านผ้าไหมเฉลิมพระเกียรติและหมู่บ้านทำขันทอง เป็นต้น

8. การวิเคราะห์และสรุปผลการศึกษาโดยใช้สถิติพรรณนา (Description Statistic) ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทราบความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน และนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบในการกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสนต่อไป

3.3 ขั้นตอนการกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน มีรายละเอียดดังนี้

1. ตรวจสอบผลการศึกษาที่ได้จากแต่ละวิธีการศึกษา เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของข้อมูลเพื่อสรุปผลการศึกษา

2. บูรณาการผลการศึกษาเพื่อกำหนดเป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน

3. จัดการประชุมแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal) จำนวน 1 ครั้งโดยผู้เข้าประชุมประกอบด้วยตัวแทนภาคการท่องเที่ยว จากภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน จำนวน 60 คน จากพื้นที่ศึกษา 4 แห่ง สถานที่จัดการประชุมคือห้องประชุมสำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอเชียงแสน ทั้งนี้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ส่งตัวแทนของแต่ละพื้นที่ๆละ 15 คน เข้าร่วมประชุม เพื่อเป็นเวทีให้ผู้ศึกษานำเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสนและเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ผู้ศึกษานำเสนอ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุง แก้ไขเป็นแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสนให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่และความต้องการของภาคการท่องเที่ยวมากที่สุด

4. การดำเนินการแก้ไขแผนและกำหนดยุทธศาสตร์ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการร่วมกับตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยตรงเพื่อผลักดันให้แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวดังกล่าวถูกนำไปบรรจุไว้ในแผนพัฒนาชุมชนต่อไป

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน ที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และความต้องการของภาคการท่องเที่ยว นำเสนอผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

1. ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน
2. ความต้องการของชุมชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน
3. ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน

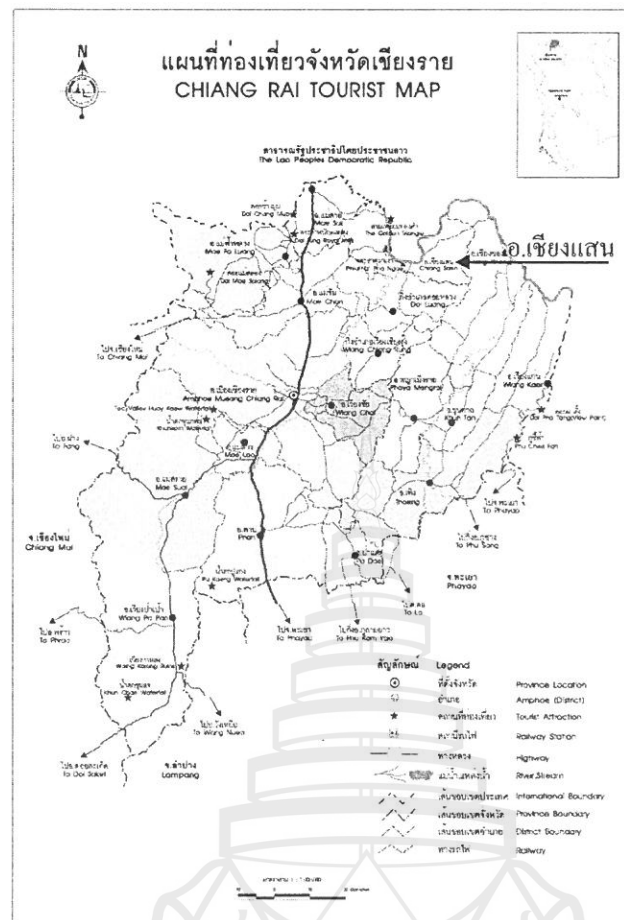
4.1 ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน

การวิเคราะห์ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน ผู้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์โดยบูรณาการข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์มาเชื่อมโยงกับบริบทพื้นที่ศึกษา โดยแยกวิเคราะห์ศักยภาพการพัฒนาเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็น 4 พื้นที่ศึกษา คือ ตำบลบ้านแซว ตำบลแม่เงิน ตำบลโยนก และตำบลป่าสัก

ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิและการสำรวจเบื้องต้นในพื้นที่ศึกษา

ในอดีต อำเภอเชียงแสนเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรเชียงแสน มีชื่อเดิม คือ “เวียงหิรัญนครเงินยาง” ปัจจุบันเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัดเชียงราย นอกจากนี้ยังเป็นที่รู้จักในฐานะเป็นศูนย์กลางการค้าขายยาเสพติดของโลก คือ บริเวณสามเหลี่ยมทองคำ ซึ่งเป็นชายแดนที่บรรจบกันของสามประเทศ ได้แก่ ประเทศไทย ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า โดยมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นพรมแดน ที่นักท่องเที่ยวนิยมทำกิจกรรมการล่องเรือในแม่น้ำโขง

อำเภอเชียงแสนตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัดเชียงราย ห่างจากตัวอำเภอเมืองเชียงรายประมาณ 59 กิโลเมตร โดยแยกจากทางหลวงหมายเลข 110 ที่อำเภอแม่จัน ไปตามทางหลวงหมายเลข 1016 (แม่จัน-เชียงแสน) ประมาณ 31 กิโลเมตร (ดูแผนที่ 4.1)

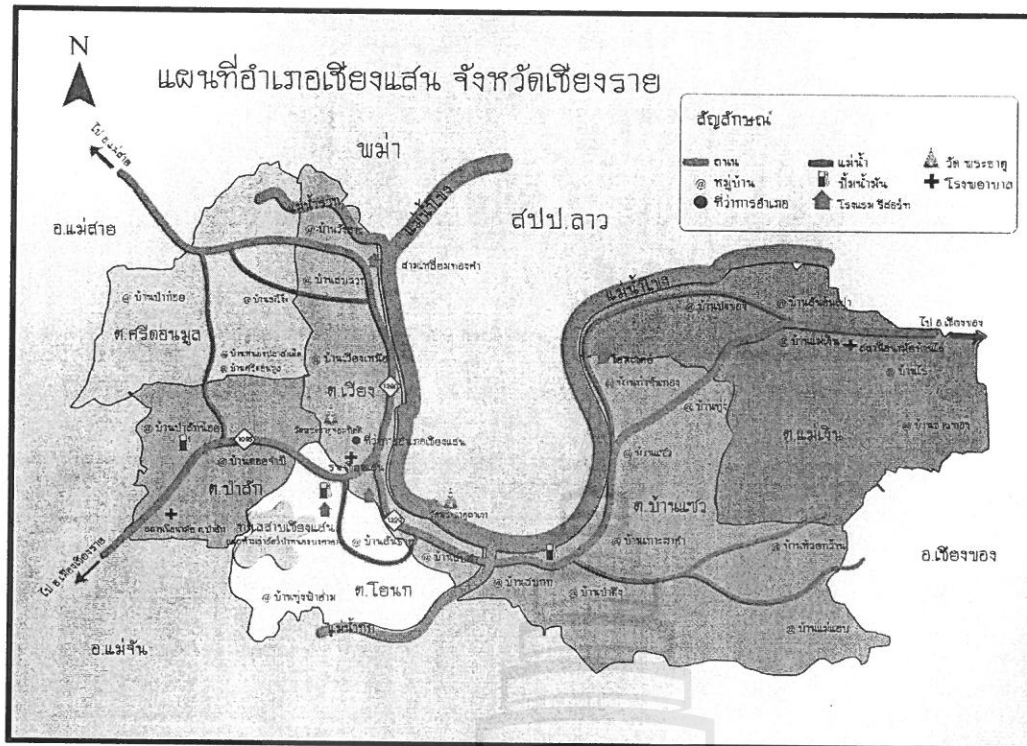

แผนที่ 4.1 แสดงที่ตั้งของอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย¹

ลักษณะภูมิประเทศของอำเภอเชียงแสน มีลักษณะ เป็นที่ราบเชิงเขาและที่ราบลุ่มน้ำ มีอาณาเขตติดต่อ คือ

- ทิศเหนือ ติดต่ออำเภอท่าลี่ จังหวัดเชียงใหม่ รัฐฉาน ประเทศพม่า และแขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นพรมแดน
 - ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย
 - ทิศตะวันออก ติดต่ออำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย
 - ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอแม่จันและอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย
- ดังแสดงในแผนที่ 4.2 ดังนี้

¹ <http://www.folktravel.com/archive/chiangrai.html>

แผนที่ 4.2 แผนที่แสดงอาณาเขตอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

อำเภอเชียงแสน มีเนื้อที่ประมาณ 554.0 ตารางกิโลเมตร มีจำนวนประชากร 45,543 คน มีความหนาแน่น 90.95คน/ตารางกิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองเป็น 6 ตำบล 70 หมู่บ้าน ดังรายละเอียดใน ดังนี้

ตำบล	จำนวนหมู่บ้าน	จำนวนประชากร
เวียง	9	6,454
ป่าสัก	13	7,873
บ้านแซว	15	10,484
ศรีดอนมูล	13	7,797
แม่เงิน	12	8,275
โยนก	8	4,660

ที่มา รายงานสถิติจำนวนประชากร พ.ศ. 2552 ข้อมูลออนไลน์ http://203.113.86.149/xstat/pop52_3.html

อำเภอเชียงแสนประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 7 แห่ง ได้แก่

- 1) เทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน รับผิดชอบพื้นที่บางส่วนของตำบลเวียง
- 2) องค์การบริหารส่วนตำบลเวียง ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ตำบลเวียง (เฉพาะนอกเขตเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน)
- 3) องค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ตำบลป่าสัก
- 4) องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแซว ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ตำบลบ้านแซว
- 5) องค์การบริหารส่วนตำบลศรีดอนมูล ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ตำบลศรีดอนมูล
- 6) องค์การบริหารส่วนตำบลแม่เงิน ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ตำบลแม่เงิน
- 7) องค์การบริหารส่วนตำบลโยนก ครอบคลุมพื้นที่ตำบลโยนก

ประชากรในอำเภอเชียงแสนมีความหลากหลายด้านชาติพันธุ์และวัฒนธรรม ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์จีนยูนนาน ลัวะ ไทยใหญ่ ไทลื้อ อาข่า ลาหู่ อีว ไทยลัณนา และไทยอีสาน ส่วนใหญ่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตชนบท ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม คือ การทำนา ทำไร่ และทำสวนเป็นหลัก

การพัฒนาทางเศรษฐกิจการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว อุตสาหกรรม และการบริการกำลังขยายตัวอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากนโยบายส่งเสริมการพัฒนาเมืองชายแดนระดับอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ที่ส่งเสริมการจ้างงาน ลดปัญหาความยากจนและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรในภูมิภาคดีขึ้น

ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในอำเภอเชียงแสนประกอบด้วย ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ และโบราณสถาน โบราณวัตถุ ได้แก่ แม่น้ำโขงสามเหลี่ยมทองคำ ทะเลสาบเชียงแสน วนอุทยานน้ำตกวังธารทอง วนอุทยานขุนน้ำยาบ วัดพระธาตุจอมกิตติ วัดพระธาตุผาเงา วัดเจดีย์หลวง รวมทั้งศิลปหัตถกรรม ผ้าทอพื้นเมืองและสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ที่ได้รับรางวัลระดับจังหวัด เป็นต้น

การประเมินศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน ประเมินจากความพร้อมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตามองค์ประกอบด้าน ทรัพยากรการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ที่พักแรม การบริการเสริมทางการท่องเที่ยว และ การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินฯ ได้แก่ แบบประเมินศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม โดยใช้การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis) ประกอบการประเมินฯ

ผลการประเมินฯ นำเสนอแยกตามพื้นที่ศึกษา ดังนี้

4.1.1 ศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในตำบลบ้านแซว

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยวตำบลบ้านแซว

ข้อมูลจากแบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

การประเมินศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวตำบลบ้านแซว โดยศึกษา 5 ตัวแปร คือ ทรัพยากรธรรมชาติทางบก ทรัพยากรธรรมชาติทางน้ำ ทรัพยากรธรรมชาติทางด้านสัตว์ป่า สินค้าของที่ระลึกประจำท้องถิ่น และวิถีชีวิตชุมชน ซึ่งผลการศึกษานำเสนอในตารางที่ 4.1 ดังนี้

ตารางที่ 4.1 ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวของตำบลบ้านแซว

ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว	ความพร้อม			
	ปัจจัยภายใน		ปัจจัยภายนอก	
	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
1. ทรัพยากรธรรมชาติทางบก ได้แก่ ป่าไม้ น้ำตก ฯลฯ	✓			
2. ทรัพยากรธรรมชาติทางน้ำ ได้แก่ แม่น้ำ ลำธาร อ่างเก็บน้ำ	✓			✓
3. ทรัพยากรธรรมชาติทางด้านสัตว์ป่า		✓		
4. สินค้าของที่ระลึกประจำท้องถิ่น	✓		✓	
5. วิถีชีวิตชุมชน	✓			
รวม	4	1	1	1

จากข้อมูลในตารางที่ 4.1 ศักยภาพด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวของตำบลบ้านแซว ที่มีความพร้อมในการพัฒนามากที่สุด เนื่องจากมีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ได้แก่ ป่าชุมชน น้ำตกและแม่น้ำโขง ที่สามารถดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและการเรียนรู้แหล่งธรรมชาติที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตชุมชน

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

ความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยวประกอบด้วย

(1) ทรัพยากรธรรมชาติทางบก ได้แก่ ภูเขา ป่าไม้ และน้ำตก โดยมีทรัพยากรที่โดดเด่น ได้แก่

- ภูเทวดา ตั้งอยู่ที่บ้านห้วยน้ำเย็น เขตติดต่อกับอำเภอดอยหลวง ลักษณะเป็นภูเขาสูง ความสูงจากระดับน้ำทะเล 1004 เมตร มีตำนานเล่าว่า เมื่อปี พ.ศ. 2509 อำเภอเชียงแสนเกิดน้ำท่วมครั้งใหญ่ บ้านเรือนจมอยู่ใต้น้ำ ชาวบ้านต่างหนีน้ำขึ้นไปอยู่บนยอดภูเทวดาเพราะว่าเป็นพื้นที่ที่สูงที่สุด และทำให้ชาวบ้านรอดตายจากน้ำท่วมครั้งนี้ไปได้ การเดินทางขึ้นภูเทวดาต้องใช้รถยนต์ขับเคลื่อนสี่ล้อและมอเตอร์ไซด์เท่านั้น เนื่องจากสภาพเส้นทางมีความชันจากเชิงเขาขึ้นไปถึงยอดเขา ระยะทางห่างจากบ้านห้วยน้ำเย็นประมาณ 3 กิโลเมตร การเดินทางใช้เวลาประมาณ 15 นาที
- น้ำตกผาลาด ตั้งอยู่ที่บ้านป่าดิง ตำบลบ้านแซว ติดกับพื้นที่สำนักสงฆ์น้ำตกผาลาด มีลักษณะเป็นธารน้ำไหลลงมาจากหุบเขา เป็นแหล่งต้นน้ำแม่แอบที่ไหลลงมาบรรจบกับแม่น้ำโขงที่บ้านสบกก บริเวณโดยรอบมีความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ สร้างความร่มรื่น ชุ่มชื้น ชาวบ้านใช้

ประโยชน์จากน้ำตกทั้งการเกษตร และอุปโภคบริโภค จุดที่สวยงามที่สุดคือชั้นบนสุดของน้ำตก เป็นแหล่งท่องเที่ยวและพักผ่อนของคนในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง ยังไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลายในกลุ่มนักท่องเที่ยวภายนอกพื้นที่ การเดินทางมาน้ำตกผาลาด เริ่มจากหน้าว่าการอำเภอเชียงแสน ใช้ทางหลวงหมายเลข 1129 (เชียงแสน-เชียงของ) ระยะทางประมาณ 13 กิโลเมตร ถึงป้อมตำรวจบ้านเกาะผาคำ เลี้ยวขวาเข้าหมู่บ้านป่าตึง ผ่านหมู่บ้านระยะทางประมาณ 6 กิโลเมตร

(2) ทรัพยากรธรรมชาติทางน้ำ

แม่น้ำโขง เป็นแม่น้ำนานาชาติที่ไหลลัดเลาะเขตชายแดนพื้นที่อำเภอเชียงแสน ตั้งแต่ตำบลเวียง ตำบลบ้านแซว และตำบลแม่เงิน เป็นแม่น้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ หล่อเลี้ยงการดำรงชีวิตของประชากร โดยเฉพาะในพื้นที่ตำบลบ้านแซว หมู่บ้านที่ตั้งติดกับแม่น้ำโขง ได้แก่ บ้านสบกก บ้านแซว บ้านท่าขันทอง และบ้านสวนดอก ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์จากแม่น้ำโขงเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นเฉพาะถิ่น คือ

- หากกักไก่อ ที่บ้านสบกก พื้นที่หาดกว้างประมาณ 5 ไร่ เป็นหาดหินกรวด มน กลมที่เกิดจากการกลิ้งตัวตามลำน้ำอย่างยาวนานเป็นเอกลักษณ์ของหินแม่น้ำโขง นักท่องเที่ยวที่สัมผัสหรือเหยียบหิน แร่ธาตุจากหินจะซึมผ่านร่างกายช่วยกระตุ้นการไหลเวียนของโลหิตดีขึ้น เพิ่มพลังชีวิต และได้ชื่อว่าเป็น “สปาหินแม่น้ำโขง” ในช่วงฤดูน้ำลดประมาณ เดือนกุมภาพันธ์ – พฤษภาคม จะมีคนน้ำมาวางไข่อยู่ตามหาดหิน
- สาหร่ายแม่น้ำโขง (ไก) สาหร่ายน้ำจืดสีเขียว พืชที่เกิดขึ้นบริเวณที่น้ำใสสะอาดไหลผ่าน และแดดส่องถึง เป็นอาหารสำหรับปลาน้ำจืด ในช่วงเดือนเมษายนชาวบ้านจะไปเก็บไก เพื่อนำมาประกอบอาหารเพื่อบริโภค โดยวิธีการทอด ปิ้ง ย่าง ต้ม หรือปรุงรสด้วย งา ข่า ตะไคร้ แล้วนำไปตากแห้งเพื่อเก็บไว้ใช้บริโภคได้นานวัน
- หาดช้างตาย ตั้งอยู่ในบริเวณบ้านสบกก มีลักษณะเป็นหาดทรายละเอียด และหาดหิน ใช้เป็นสถานที่จัดกิจกรรมตามประเพณีในช่วงเทศกาลการแข่งเรือยาว และการแข่งขันกีฬาที่จัดขึ้นระหว่างตำบลบ้านแซว และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
- หมู่บ้านประมง บ้านสบกก ให้บริการนั่งเรือศึกษาวิถีชีวิตริมฝั่งแม่น้ำโขง (ไทย – ลาว) โดยนักท่องเที่ยวนั่งเรือแม่น้ำโขงข้ามฟากไปบ้านศรีเมืองงาม ของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว หรือ “ดินแดนสุวรรณโคมคำ” ในอดีตเป็นนครโบราณของเมืองหิรัญนครเงินยาง ที่ถูกแบ่งแยกดินแดนให้อยู่ในสองประเทศ คือ ประเทศไทยและลาวอันเนื่องมาจากแม่น้ำโขงตัดผ่านใจกลางเมือง โดยมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ปรากฏให้เห็นคือ พระพุทธรูปปางสมาธิ หน้าตักกว้าง 7.10 เมตร สูง 7.22 เมตร โบราณสถาน พระเจดีย์เก่ามากกว่า 40 องค์ นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ เช่น เทียวชมตลาดเช้า วิถีชีวิตชาวลาวไทลื้อ ไทดำ ลาวเทิงและลาวสูง ที่ตั้งหมู่บ้านอยู่ตามริมฝั่งแม่น้ำโขง

ทั้งนี้ตำบลบ้านแซว ประสบกับอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวทางน้ำ คือ

1. ปัญหาน้ำท่วม น้ำกัดเซาะตลิ่ง ในพื้นที่ตำบลเวียง บ้านแซวและแม่เงินที่แม่น้ำโขงไหลผ่านในช่วงฤดูฝน มีผลต่อการประกอบกิจกรรมการเกษตรริมฝั่งแม่น้ำโขง การเกิดปัญหาน้ำป่าไหลหลาก ดินถล่ม และเส้นทางสัญจรถูกตัดขาด

2. ปัญหาที่เกิดจาก การสร้างเขื่อนและระเบิดเกาะแก่งเพื่อปรับปรุงเส้นทางการเดินเรือแม่น้ำโขงของจีน ส่งผลต่อระดับน้ำในแม่น้ำโขงในแต่ละช่วงเวลาที่ไม่แน่นอนและไม่เป็นไปตามฤดูกาล ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อสิ่งมีชีวิตในแม่น้ำโขง ได้แก่ ปลาบึกซึ่งเป็นสัตว์สัญลักษณ์สำคัญของแม่น้ำโขงที่มีจำนวนและขนาดลดลง ทั้งนี้เพราะสาหร่ายไคที่เป็นอาหารของปลาบึกที่อยู่ตามเกาะแก่งในลำน้ำถูกทำลายไปไม่เพียงพอต่อการบริโภค นอกจากนั้นระดับน้ำในแม่น้ำโขงยังส่งผลต่อผู้ประกอบการด้านการให้บริการเรือนำเที่ยวล่องแม่น้ำโขง คือไม่สามารถให้บริการเดินเรือได้ เนื่องจากระดับน้ำโขงที่ลดลงในช่วงฤดูแล้ง

(3) สินค้าของที่ระลึกประจำท้องถิ่น

ประชาชนในตำบลบ้านแซว มีวิถีชีวิตตามวิถีสังคมเกษตรกรรมที่เรียบง่าย ได้รับการพัฒนาอาชีพ โดยเฉพาะการผลิตสินค้าหัตถกรรม การส่งเสริมการสร้างอาชีพบนพื้นฐานตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ชุมชนสามารถ สร้างรายได้และพึ่งพาตนเองและได้พัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวของตำบล ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านลุงอินผ่อง แก้วดำ ได้รับโล่พระราชทานจากสมเด็จพระเทพพระรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี ด้านการทำสวนเกษตรตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้ยังมี การเลี้ยงจิ้งหรีด การเลี้ยงปลากระชัง การเลี้ยงหมูหลุม การผลิตข้าวกล้องอินทรีย์ และ สินค้าของที่ระลึกประจำท้องถิ่น ได้แก่ ผ้าทอและผลิตภัณฑ์ที่ทำจากผ้า จิ้งหรีด ข้าวกล้อง ชาเขียวภูหลวง อาหารแปรรูป และผลิตภัณฑ์ของชนเผ่าต่างๆ

ทั้งนี้โครงการดังกล่าวได้รับการพัฒนาและส่งเสริมอย่างต่อเนื่องโดยองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแซวได้ใช้งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐบาล เช่น งบประมาณโครงการไทยเข้มแข็งปี 2553 เพื่อนำมาพัฒนา ปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวเดิมและสร้างแหล่งท่องเที่ยวขึ้นมาใหม่ เพื่อให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทุกกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งส่งผลต่อโอกาสการซื้อ-ขาย สินค้าของที่ระลึกประจำท้องถิ่น

(4) วิถีชีวิตชุมชนในตำบลบ้านแซว ที่ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตชนเผ่าในการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ เป็นชุมชนที่รักษาวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมไว้ มีหลักฐานที่แสดงถึงประวัติศาสตร์อันยาวนานของชุมชน ประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้

- อนุสรณ์สถานสามผู้กล้า (พ.ต.ท.) ตั้งอยู่ที่บ้านห้วยกว๊าน หมู่ที่ 9 เป็นอนุสรณ์สถาน สร้างขึ้นเพื่อระลึกถึงคุณงามความดีและความกล้าหาญ ความเสียสละเพื่อบ้านเมืองของ นายประหัด สมานมิตร อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย พลตำรวจโทศรีเดช ภูมิประหมั่น อดีตผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดเชียงราย และพลโทจำเนียง มีสง่า อดีตผู้ช่วยหัวหน้ากองข่าวกองทัพบกที่ 3 โดยกำหนดการจัดพิธี การวางพวงมาลา ณ อนุสรณ์สถานสามผู้กล้า ในวันที่ 20 กันยายน ของทุกปี
- บ้านแม่แอบ เป็นหมู่บ้านชาวเขาชนเผ่าจีนฮ่อ (จีนยูนนาน) อาข่า ลาหู่ และเมี่ยน และมีสินค้าพื้นบ้านของแต่ละชนเผ่าจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว

(5) ข้อจำกัดเรื่องความปลอดภัยของตัวแหล่งท่องเที่ยวที่อาจได้รับความเสียหายจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ และจากปัจจัยภายนอก เช่น นโยบายการเปิดปิดเขื่อนกักเก็บน้ำของประเทศไทยที่ส่งผลกระทบต่อระดับน้ำในแม่น้ำโขง เป็นต้น

2) กิจกรรมการท่องเที่ยวตำบลบ้านแซว

ข้อมูลจากแบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

การประเมินศักยภาพกิจกรรมการท่องเที่ยวตำบลบ้านแซว โดยศึกษา 3 ตัวแปร คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ กิจกรรมการท่องเที่ยวทางประเพณี วัฒนธรรม ศิลปกรรม กิจกรรมการท่องเที่ยวตามเทศกาล ซึ่งผลการศึกษานำเสนอในตารางที่ 4.2 ดังนี้

ตารางที่ 4.2 ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของตำบลบ้านแซว

ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว	ความพร้อม			
	ปัจจัยภายใน		ปัจจัยภายนอก	
	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
1. กิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	✓			
2. กิจกรรมการท่องเที่ยวทางประเพณี วัฒนธรรม ศิลปกรรม	✓			
3. กิจกรรมการท่องเที่ยวตามเทศกาล	✓			
รวม	3	0	0	0

จากข้อมูลในตารางที่ 4.2 ศักยภาพด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของตำบลบ้านแซว มีความพร้อมในการพัฒนามากที่สุด

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

เนื่องจากมีความหลากหลายของกิจกรรม ทั้งในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและเชื่อมโยงกับประเพณี วิถีชีวิตชุมชน ก่อให้เกิดการเรียนรู้ และปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน นอกจากนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแซว ได้จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวตามเทศกาลต่างๆ เช่น งานสงกรานต์ แห่เทียนพรรษา ลอยกระทง มหกรรมวัฒนธรรม 9 ชนเผ่า เป็นต้น ทั้งนี้กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่เป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น เนื่องจากชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวจนเป็นรูปธรรมที่ส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมชุมชนและระบบนิเวศในชุมชน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยวประกอบด้วย

(1) กิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ภูเทวดา บ้านห้วยน้ำเย็น ได้แก่

- การจัดงาน “เดิน-วิ่ง พิชิตภูเทวดา บูชาแท่นพระอินทร์ เถลิงพระเกียรติ” ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแซว
- ชมทิวทัศน์ของ 3 ประเทศ คือ ไทย ประเทศ สปป.ลาว และ ประเทศพม่า

- ชมทะเลหมอกและความสวยงามของพระอาทิตย์ตกดินในยามเย็นในช่วงฤดูหนาว
- ในช่วงเดือนมกราคม - มีนาคม ซึ่งเป็นช่วงที่ต้นไม้กำลังผลิใบอ่อน นักท่องเที่ยวสามารถชมกระรอกที่ใช้ชีวิตอยู่ในธรรมชาติ ที่บ้านห้วยน้ำเย็น

(2) กิจกรรมการท่องเที่ยวทางประเพณี วัฒนธรรม และศีลธรรม

กิจกรรมการท่องเที่ยวที่บ้านท่าขันทอง ได้แก่

- ศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมพื้นบ้านอีสานและการละเล่นกลองยาวอีสาน หมอลำอีสาน ฟ้อนเซิ้ง พิธีบายศรีสู่ขวัญแบบอีสาน เพื่อให้ผู้มาเยือนมีความสุขสวัสดิ์
- รับประทานแบบอาหารขันโตกล้านนา ผสมผสานอาหารพื้นบ้านอีสาน เช่น ส้มตำ ต้มยำอีสาน เป็นต้น
- ศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ การเลี้ยงจิ้งหรีด การผลิตข้าวกล้องอินทรีย์ การทอผ้าฝ้ายอีสาน และการทอเสื่อกก
- ปั่นจักรยานศึกษาวิถีชีวิตชุมชนอีสาน
- นักรถอีต๊อกชมทุ่งและการทำเกษตรกรรมในพื้นที่

กิจกรรมการท่องเที่ยวที่บ้านสบกก ได้แก่

- สัมผัสสปาหินแม่น้ำโขง เพื่อกระตุ้นการไหลเวียนของโลหิต ที่หาดกักโก๋
- เก็บไข่ สำหรับแม่น้ำโขง เพื่อนำไปประกอบอาหาร
- การแข่งเรือยาว ที่หาดช้างตาย
- ศึกษาวิถีชีวิตหมู่บ้านประมงริมฝั่งแม่น้ำโขง (ไทย-ลาว)
- นั่งเรือล่องแม่น้ำโขงข้ามฝั่งไปบ้านศรีเมืองงาม ของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

(3) กิจกรรมการท่องเที่ยวตามเทศกาล

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแซว ร่วมกับสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (จังหวัดเชียงราย) และสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงราย ได้จัด มหกรรมวัฒนธรรม 9 ชนเผ่าขึ้นประจำปี ที่บ้านห้วยน้ำเย็น เพื่ออนุรักษ์ เผยแพร่ สืบสานงานประเพณีชนเผ่า และวิถีชีวิตประเพณีพื้นบ้านของแต่ละชนเผ่า นอกจากนั้นมีขบวนแห่ทางวัฒนธรรม 9 ชนเผ่า การจำลองซุ้มของแต่ละชนเผ่า การละเล่นพื้นบ้าน เช่น โส้ซิงซ้า ปักกะเต๋อ แก้วสุวรรณ การแสดงทางศิลปวัฒนธรรมของแต่ละชนเผ่า การแข่งขันกีฬาชนเผ่า เช่น วิ่งเก็บของใส่เปื้อะ วิ่งโก้งแก้ง วิ่งผลัดไต้ไม้ ลูกข่าง และยิงหน้าไม้ และการประกวดสุดยอดเมนูสุขภาพ 9 ชนเผ่าตำบลบ้านแซว เป็นต้น

3) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวตำบลบ้านแซว

ข้อมูลจากแบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

การประเมินศักยภาพการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวตำบลบ้านแซว โดยศึกษา 5 ตัวแปร คือ การสัญจรทางบก การสัญจรทางน้ำ ความเชื่อมโยงของเส้นทางกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ความสะดวกในการเดินทาง และการบริการขนส่งสาธารณะ ซึ่งผลการศึกษานำเสนอในตารางที่ 4.3 ดังนี้

ตารางที่ 4.3 ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของตำบลบ้านแซว

ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ความพร้อม			
	ปัจจัยภายใน		ปัจจัยภายนอก	
	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
1. การสัญจรทางบก	✓			
2. การสัญจรทางน้ำ	✓			
3. ความเชื่อมโยงของเส้นทางกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น	✓			
4. ความสะดวกในการเดินทาง (สภาพเส้นทางและความลำบากในการเข้าถึงโดยรถยนต์ เรือ หรือเดินเท้า)		✓	✓	
5. การบริการขนส่งสาธารณะ		✓	✓	
รวม	3	2	2	0

จากข้อมูลในตารางที่ 4.3 ตำบลบ้านแซวมีศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว โดยมีรายละเอียดในแต่ละประเด็น ดังต่อไปนี้

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

(1) การสัญจรทางบก

การเดินทางไปตำบลบ้านแซว เริ่มต้นจากสามแยกอำเภอแม่จัน (เชียงราย-แม่จัน) เลี้ยวขวาเข้าอำเภอเชียงแสนตามเส้นทางหลวงหมายเลข 1016 (แม่จัน-เชียงแสน) ระยะทางประมาณ 27 กิโลเมตรก็จะถึงตำบลป่าสัก ตำบลโยนก และตำบลเวียงตามลำดับ และจากสามแยกตำบลเวียง เลี้ยวขวาทางทิศตะวันออก เข้าทางหลวงหมายเลข 1129 (เชียงแสน-เชียงของ) ระยะทางประมาณ 15 กิโลเมตรก็จะถึงตำบลบ้านแซว

จุดอ่อนของการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของตำบลบ้านแซว คือ ด้านความสะดวกในการเดินทาง เนื่องจากการสัญจรบนทางหลวงหมายเลข 1129 (เชียงแสน-เชียงของ) สภาพถนนมีความคับแคบ คดเคี้ยว ชำรุด และขรุขระ โดยเฉพาะในพื้นที่ตำบลบ้านแซวซึ่งเป็นเส้นทางลัดเลาะแม่น้ำโขง สร้างอันตรายต่อการสัญจรในเวลากลางคืน รวมทั้งขาดป้ายบอกทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวและป้ายประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว และปัญหาการบริการขนส่งสาธารณะ ที่ให้บริการเฉพาะรถสองแถว สายเชียงแสน-เชียงของ เท่านั้น ซึ่งผู้ที่เดินทางไปตำบลบ้านแซวจะต้องใช้ยานพาหนะส่วนตัวหรือรถเช่าเพื่อความสะดวกสบายในการเดินทาง

(2) การสัญจรทางน้ำ

ตำบลบ้านแซวมีการสัญจรทางแม่น้ำโขง โดยเรือแจวและเรือยนต์ขนาดเล็ก บรรทุกนักท่องเที่ยวได้จำนวน 8-10 คน/ลำ เป็นกิจกรรมนำนักท่องเที่ยวนั่งเรือข้ามฝั่งไปท่องเที่ยวประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและชมธรรมชาติ วิถีชีวิตของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง โดยมีท่าเรืออยู่ที่บ้านสบกก

นอกจากนั้น ในพื้นที่ตำบลบ้านแซวได้เริ่มก่อสร้างท่าเทียบเรือเชียงแสน แห่งที่ 2 เพื่อรองรับการขยายตัวด้านการขนส่งสินค้าทางเรือของประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง เริ่มดำเนินโครงการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 และคาดว่าจะแล้วเสร็จในปี 2555 แต่มีนักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจำนวนมากที่ออกมาต่อต้านเนื่องจากการขยายมลพิษทางน้ำ กล่าวคือ เรือขนส่งสินค้ามีการลักลอบทิ้งสิ่งปฏิกูลทำให้แม่น้ำโขงมีจำนวนขยะจากเรือสินค้ามากยิ่งขึ้น เช่น ถูพลาสติก เชือกปอ กระสอบ ทำให้สิ่งปฏิกูลเหล่านี้ตกค้างสร้างความตื่นใจให้แม่น้ำติดตามเกาะแก่ง และ ย่อยสลายยาก

การเชื่อมโยงเส้นทางทางน้ำกับประเทศเพื่อนบ้าน คือ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสหภาพพม่า นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปท่องเที่ยวในประเทศเพื่อนบ้านได้ โดยใช้เส้นทางทางน้ำ ผ่านจุดผ่อนปรนชั่วคราวในตำบลเวียงและตำบลบ้านแซว มีบริการเรือนำเที่ยวแม่น้ำโขงทั้งเรือนาคีใหญ่และขนาดเล็ก และเรือนำเที่ยวไปประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

นอกจากนี้ยังมีโครงการสร้างสะพานเชื่อมโยงประเทศไทย-สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวที่อำเภอเชียงของ และท่าเทียบเรือที่อำเภอเชียงแสน การพัฒนาเส้นทางรองรับการคมนาคมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจชายแดน เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สังคม และความสะดวก รวดเร็วในการเดินทาง โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 – 2555

(3) ความเชื่อมโยงของเส้นทางกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น

โครงการท่องเที่ยวในตำบลบ้านแซวสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวไปในพื้นที่ใกล้เคียง ทางทิศตะวันออก คือ ตำบลแม่เงิน และอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ทางทิศเหนือ คือ ตำบลเวียง และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

4) การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวตำบลบ้านแซว

ข้อมูลจากแบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

การประเมินศักยภาพการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวตำบลบ้านแซว โดยตัวแปรที่ทำการศึกษาประกอบด้วย 2 กลุ่ม รวมทั้งหมด 12 ตัวแปร คือ สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน ได้แก่ การสื่อสารทางโทรศัพท์ ระบบไฟฟ้าให้แสงสว่างและ เครื่องใช้ไฟฟ้า การสาธารณสุข สถานอนามัย และการบริการน้ำดื่มและน้ำใช้ และ สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ได้แก่ ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านขายของที่ระลึก ร้านสะดวกซื้อ ขายของชำ บริการรถเช่า บริการนำเที่ยว ห้องน้ำ ห้องส้วมสาธารณะ อินเทอร์เน็ตคาเฟ่ และ สถานบันเทิง ซึ่งผลการศึกษานำเสนอในตารางที่ 4.4 ดังนี้

ตารางที่ 4.4 ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวของตำบลบ้านแซว

ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว	ความพร้อม			
	ปัจจัยภายใน		ปัจจัยภายนอก	
	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
1. สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน				
1.1 การสื่อสารทางโทรศัพท์		✓		
1.2 ระบบไฟฟ้าให้แสงสว่างและ เครื่องใช้ไฟฟ้า	✓			
1.3 การสาธารณสุข สุข ปฐมพยาบาล	✓			
1.4 การบริการน้ำดื่มและน้ำใช้	✓			
2. สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว				
2.1 ร้านอาหารและเครื่องดื่ม	✓			
2.2 ร้านขายของที่ระลึก	✓			
2.3 ร้านสะดวกซื้อของชำ	✓			
2.4 บริการรถเช่า		✓		
2.5 บริการนำเที่ยว	✓		✓	
2.6 ห้องน้ำ ห้องส้วมสาธารณะ	✓			
2.7 อินเทอร์เน็ตคาเฟ่		✓		
2.8 สถานบันเทิง		✓		
รวม	8	4	1	0

จากข้อมูลในตารางที่ 4.4 ตำบลบ้านแซวมีศักยภาพด้านการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ที่มีความพร้อมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน และ สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว โดยมีรายละเอียดในแต่ละประเด็น ดังนี้

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

(1) สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน

ในพื้นที่ตำบลบ้านแซวมีการอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่ได้รับการพัฒนาจากภาครัฐตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้แก่ ระบบไฟฟ้าที่ให้แสงสว่างตามถนนสาธารณะและไฟฟ้าในครัวเรือน ระบบน้ำประปาอุปโภคบริโภคในหมู่บ้าน และน้ำใช้เพื่อการเกษตร และระบบการสื่อสารในหมู่บ้านมีโทรศัพท์สาธารณะ รวมทั้งหอกระจายเสียง และระบบเสียงตามสาย

(2) สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแซวมีร้านขายของที่ระลึก ตั้งอยู่ที่บ้านท่าขันทอง เป็นการรวบรวมสินค้าของชุมชนมาจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว เช่น ผ้าฝ้ายทอมือ กระเป๋าปักชาวเขา เป็นต้น และในอนาคตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแซวมีโครงการก่อตั้งศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของอำเภอเชียงแสนในตำบลบ้านแซว นอกจากนี้ยังมีร้านสะดวกซื้อ ร้านขายของชำ ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ห้องน้ำ ห้องส้วมสาธารณะสำหรับให้บริการแก่นักท่องเที่ยวในพื้นที่และนักท่องเที่ยวด้านการให้บริการนำเที่ยวแก่

นักท่องเที่ยวในปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแซวเป็นผู้ดำเนินการทั้งหมด ทั้งนี้มีความเป็นไปได้ในอนาคตที่ผู้ประกอบการภายนอกพื้นที่ให้ความสนใจในธุรกิจนี้เพิ่มขึ้น ซึ่งขึ้นอยู่กับจำนวนนักท่องเที่ยวในตำบลบ้านแซวที่คาดว่าจะมีจำนวนเพิ่มขึ้น

ทั้งนี้ ตำบลบ้านแซวมีข้อจำกัดในประเด็นการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวในด้านปัญหาการสื่อสารทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ในกลุ่มนักท่องเที่ยว เนื่องจากระบบสัญญาณในบางเครือข่ายยังครอบคลุมไม่ทั่วถึง ทำให้ไม่มีความสะดวกในการติดต่อสื่อสาร นอกจากนี้ในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลยังขาดการให้บริการรถเช่าสำหรับนักท่องเที่ยว การบริการอินเทอร์เน็ตคาเฟ่ และ สถานบันเทิง

5) ที่พักแรมตำบลบ้านแซว

ข้อมูลจากแบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

การประเมินศักยภาพที่พักแรมตำบลบ้านแซว โดยศึกษา 7 ตัวแปร คือ บริการที่พักแบบโรงแรม เกสต์เฮ้าส์ รีสอร์ท บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ บริการที่พักในสถานที่ราชการ การต้อนรับและการให้บริการในที่พักแรม อนามัยและสุขลักษณะ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้ใช้บริการ และความสามารถในการรองรับจำนวนนักท่องเที่ยว ซึ่งผลการศึกษานำเสนอในตารางที่ 4.5 ดังนี้

ตารางที่ 4.5 ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านที่พักแรมของตำบลบ้านแซว

ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านที่พักแรม	ความพร้อม			
	ปัจจัยภายใน		ปัจจัยภายนอก	
	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
1. บริการที่พักแบบโรงแรม เกสต์เฮ้าส์ รีสอร์ท		✓	✓	
2. บริการที่พักแบบโฮมสเตย์	✓			
3. บริการที่พักในสถานที่ราชการ		✓		
4. การต้อนรับและการให้บริการในที่พักแรม	✓			
5. อนามัยและสุขลักษณะ (ความสะอาด)	✓			
6. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้ใช้บริการ	✓			
7. ความสามารถในการรองรับจำนวนนักท่องเที่ยว	✓			
รวม	5	2	1	0

จากข้อมูลในตารางที่ 4.5 ตำบลบ้านแซวมีศักยภาพด้านที่พักแรมที่สามารถพัฒนาการรองรับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้อย่างดี

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

การให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ ในตำบลบ้านแซว ได้รับการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ประจำปี 2552 จากสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา² ตั้งอยู่ในหมู่บ้านท่าขัน

² องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแซวได้รับการส่งเสริมจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย มหาวิทยาลัยรามคำแหง และ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ในด้านการให้ความรู้และอบรมทักษะด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวและที่พักแรมแบบโฮมสเตย์จนได้รับการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ประจำปี 2552

ทอง มีจำนวน 24 หลังคาเรือน รองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 100 คน/คืน นอกจากนั้นในเขตตำบลบ้านแซวยังมีที่พักแรมของทางราชการ ตั้งอยู่ ณ วนอุทยานริมโขง (สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 15) มีบ้านพักรับรองจำนวน 4 หลังสำหรับรับรองนักท่องเที่ยว และผู้มาเยือน จำนวน 20คน/คืน บริเวณบ้านมีจุดชมวิวซึ่งสามารถมองเห็นแม่น้ำโขงได้อย่างชัดเจน

ผู้ให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์บ้านท่าขันทอง มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว โดยวัดจากการให้การต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างเป็นมิตรและอบอุ่น ตั้งแต่การเดินทางไปถึงหมู่บ้าน โดยนักท่องเที่ยวจะได้รับการต้อนรับตามประเพณีท้องถิ่นคือ การพอรำดั้งขบวนกลองยาวต้อนรับนักท่องเที่ยวก่อนเข้าหมู่บ้าน และการเลี้ยงอาหารเย็นแบบขันโตกล้านนา การแสดงพื้นบ้านที่แสดงถึงเอกลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทางวัฒนธรรม ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความประทับใจและความเพลิดเพลินในวัฒนธรรมท้องถิ่นและความเป็นเจ้าบ้านที่ดีของคนในชุมชน

การให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแซวได้ให้ความสำคัญต่ออนามัยและสุขลักษณะของที่พักรวมให้เป็นไปตามมาตรฐานโฮมสเตย์ ซึ่งได้แก่ ความสะอาดของที่พักรวม ปลอดภัย ด้านอาหารและน้ำดื่ม รวมทั้ง ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้ใช้บริการ โดยให้ความสำคัญต่อการเป็นเจ้าบ้านที่ดี มีอัธยาศัยไมตรี ช่วยเหลือนักท่องเที่ยว พร้อมทั้งจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรมระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน

ทั้งนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแซว ได้มีนโยบายส่งเสริมการลงทุนจากภาคเอกชนในการสร้างที่พักแรมประเภท โรงแรม เกสต์เฮ้าส์ รีสอร์ท ในพื้นที่ พร้อมทั้งมีโครงการขยายจำนวนที่พักแบบโฮมสเตย์ของหมู่บ้านท่าขันทองให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ในจำนวนที่มากขึ้น ซึ่งจะเป็นโอกาสในการขยายศักยภาพของที่พักแรมในการรองรับนักท่องเที่ยวที่คาดว่าจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

6) การบริการเสริมทางการท่องเที่ยวตำบลบ้านแซว

ข้อมูลจากแบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

การประเมินศักยภาพการบริการเสริมทางการท่องเที่ยวตำบลบ้านแซว โดยตัวแปรที่ทำการศึกษามีจำนวน 3 กลุ่ม รวมทั้งหมด 8 ตัวแปร คือ 1) ศูนย์บริการการท่องเที่ยว ได้แก่ ศูนย์ให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว และ ศูนย์อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว 2) การตลาดการท่องเที่ยว ได้แก่ การเผยแพร่ข้อมูลในระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศ สื่อหลากหลายประเภทในการให้ข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยว 3) ความปลอดภัย ได้แก่ ความปลอดภัยจากการใช้บริการด้านคมนาคม ความปลอดภัยจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ ความปลอดภัยด้านอาหารและโภชนาการ และ ความปลอดภัยจากการใช้บริการนำเที่ยวซึ่งผลการศึกษานำเสนอในตารางที่ 4.6 ดังนี้

ตารางที่ 4.6 ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการบริการเสริมทางการท่องเที่ยวของตำบลบ้านแซว

ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการบริการเสริมทางการท่องเที่ยว	ความพร้อม			
	ปัจจัยภายใน		ปัจจัยภายนอก	
	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
1. ศูนย์บริการการท่องเที่ยว				
1.1 ศูนย์บริการให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว	✓			
1.2 ศูนย์อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว	✓			
2. การตลาดการท่องเที่ยว				
2.1 การเผยแพร่ข้อมูลในระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศ	✓			
2.2 สื่อหลากหลายประเภทในการให้ข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยว เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ นิทรรศการ	✓			
3. ความปลอดภัย				
3.1 ความปลอดภัยจากการใช้บริการด้านคมนาคม	✓			
3.2 ความปลอดภัยจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ (ระบบเตือนภัยนักท่องเที่ยว)	✓			
3.3 ความปลอดภัยด้านอาหารและโภชนาการ	✓			
3.4 ความปลอดภัยจากการใช้บริการนำเที่ยว	✓			
รวม	13	0	0	0

จากข้อมูลในตารางที่ 4.6 ตำบลบ้านแซวมีศักยภาพด้านการให้บริการเสริมทางการท่องเที่ยวในทุกตัวแปรที่ศึกษา โดยมีรายละเอียดในแต่ละประเด็น ดังนี้

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

(1) ศูนย์บริการการท่องเที่ยว ตำบลบ้านแซวมีการก่อตั้งศูนย์บริการข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว ตั้งอยู่ ณ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแซว

(2) การตลาดการท่องเที่ยว ตำบลบ้านแซวมีสื่อหลากหลายประเภทในการให้ข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยว มีเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ คือ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวผ่านเวทีการประชุมระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศ ได้แก่ วิทยุกระจายเสียงชุมชน การแจกแผ่นพับ การแสดงวีดิทัศน์แก่ผู้เข้าร่วมการประชุมในเวทีการประชุมขนาดใหญ่ ซึ่งไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการประชาสัมพันธ์มาก

(3) การบริหารจัดการการท่องเที่ยว ตำบลบ้านแซวมีการบริหารจัดการการท่องเที่ยว โดยจัดตั้งชมรมการท่องเที่ยวตำบลบ้านแซว มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงานอย่างชัดเจน ได้แก่ ฝ่ายต้อนรับ ฝ่ายสถานที่ ประชาสัมพันธ์ และมีกฎเกณฑ์ตามความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของครูภูมิปัญญาท้องถิ่น

(4) ความปลอดภัยของการท่องเที่ยวตำบลบ้านแซว ได้แก่ ความปลอดภัยด้านอาหารและโภชนาการ มีกลุ่มแม่บ้านจัดเตรียมอาหารที่ถูกต้องสุขลักษณะ ความปลอดภัยจากการใช้บริการนำเที่ยว มีองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแซวเป็นผู้นำเที่ยวที่สามารถรับรองความปลอดภัยได้ ความปลอดภัยจากการใช้บริการด้าน

คมนาคมมีการติดตั้งป้ายเตือนภัย และเพื่อความปลอดภัยจากภัยพิบัติทาง มีการติดตั้งเครื่องวัดระดับน้ำและลมพายุ

7) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวตำบลบ้านแซว

ข้อมูลจากแบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

การประเมินศักยภาพการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวตำบลบ้านแซว โดยศึกษา 5 ตัวแปร คือ การก่อตั้งองค์กรหรือกลุ่มที่มีบทบาทต่อการจัดการการท่องเที่ยว บุคลากรด้านการบริการนักท่องเที่ยว การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ การกำหนดขอบเขตแหล่งท่องเที่ยว และการกำหนดช่วงเวลาท่องเที่ยวตามฤดูกาลซึ่งผลการศึกษานำเสนอในตารางที่ 4.7 ดังนี้

ตารางที่ 4.7 ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของตำบลบ้านแซว

ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	ความพร้อม			
	ปัจจัยภายใน		ปัจจัยภายนอก	
	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
1. การก่อตั้งองค์กรหรือกลุ่มที่มีบทบาทต่อการจัดการการท่องเที่ยว	✓			
2. บุคลากรด้านการบริการนักท่องเที่ยว เช่น มัคคุเทศก์ท้องถิ่น		✓		
3. การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่	✓			
4. การกำหนดขอบเขตแหล่งท่องเที่ยว (Zoning)	✓			
5. การกำหนดช่วงเวลาท่องเที่ยวตามฤดูกาล	✓			
รวม	4	1	0	0

จากข้อมูลในตารางที่ 4.7 ตำบลบ้านแซวมี ศักยภาพด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเป็นอย่างดี ยกเว้นการขาดแคลนบุคลากรด้านการบริการนักท่องเที่ยว เช่น มัคคุเทศก์ท้องถิ่น

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแซวมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยว เล็งเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยว โดยใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างอาชีพและรายได้เสริมให้แก่คนในชุมชน มีการกำหนดนโยบายแผนการติดตาม ประเมินผล และวิเคราะห์แก้ไขปัญหที่เกิดจากการท่องเที่ยว ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน สร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยว และการพัฒนาความร่วมมือระดับท้องถิ่นในอำเภอเชียงแสนในการจัดตั้งเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวได้แก่ การร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบลแม่เงินในการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว หรือความร่วมมือกับสาธารณสุขรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในการจัดตั้งเครือข่ายท่องเที่ยว

สรุปศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในตำบลบ้านแซว

จากข้อมูลในตารางที่ 4.8 (ด้านล่าง) เมื่อเปรียบเทียบความพร้อมของปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในตำบลบ้านแซว พบว่า ตำบลบ้านแซวมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับสูง ความพร้อมของแต่ละองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ กิจกรรมการท่องเที่ยว และการบริการเสริมทางการท่องเที่ยว (14.29%) ทรัพยากรการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว (11.43%) ที่พักแรม (10.21%) การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว (9.53%) และการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (8.57%)

ตารางที่ 4.8 เปรียบเทียบการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในตำบลบ้านแซว

องค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยว	เกณฑ์ การวัด/ คะแนน	ความพร้อม			
		ปัจจัยภายใน		ปัจจัยภายนอก	
		S	W	O	T
ทรัพยากรการท่องเที่ยว	5	11.43%	2.86%	2.86%	2.86%
กิจกรรมการท่องเที่ยว	3	14.29%	-	-	-
การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	5	8.57%	5.72%	5.72%	-
การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว	12	9.53%	4.76%	1.19%	-
ที่พักแรม	7	10.21%	4.08%	2.04%	-
การบริการเสริมทางการท่องเที่ยว	8	14.29%	-	-	-
การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	5	11.43%	2.86%	-	-

หมายเหตุ 1 S จุดแข็ง = มีความพร้อมมาก (ศักยภาพสูง) , O โอกาส = มีความพร้อมปานกลาง (ศักยภาพปานกลาง) , W จุดอ่อน = มีความพร้อมน้อย (ศักยภาพต่ำ) , T อุปสรรค = ไม่มีความพร้อม (ไม่มีศักยภาพ)

หมายเหตุ 2 ให้สมมติฐานทุกตัวแปรมีนัยสำคัญเท่ากันหมด หาค่าเฉลี่ยของนัยสำคัญของแต่ละตัวแปรได้ = 14.29

4.1.2 ศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตำบลแม่เงิน

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยวตำบลแม่เงิน

ข้อมูลจากแบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

การประเมินศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวตำบลแม่เงิน โดยศึกษา 5 ตัวแปร คือ ทรัพยากรธรรมชาติทางบก ทรัพยากรธรรมชาติทางน้ำ ทรัพยากรธรรมชาติทางด้านสัตว์ป่า สินค้าของที่ระลึกประจำท้องถิ่น และวิถีชีวิตชุมชน ซึ่งผลการศึกษานำเสนอในตารางที่ 4.9 ดังนี้

ตารางที่ 4.9 ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวของตำบลแม่เงิน

ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว	ความพร้อม			
	ปัจจัยภายใน		ปัจจัยภายนอก	
	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
1. ทรัพยากรธรรมชาติทางบก ได้แก่ ป่าไม้ น้ำตก ฯลฯ	✓			
2. ทรัพยากรธรรมชาติทางน้ำ ได้แก่ แม่น้ำ ลำธาร อ่างเก็บน้ำ		✓		✓
3. ทรัพยากรธรรมชาติทางด้านสัตว์ป่า		✓		
4. สินค้าของที่ระลึกประจำท้องถิ่น	✓			
5. วิถีชีวิตชุมชน		✓		
รวม	2	3	0	1

จากข้อมูลในตารางที่ 4.9 ศักยภาพด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวของตำบลแม่เงิน มีความพร้อมในการพัฒนา เนื่องจากมีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์สามารถดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและการเรียนรู้แหล่งธรรมชาติที่เชื่อมโยงและเกี่ยวข้องกับท้องถิ่น สามารถอธิบายได้ ดังนี้

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

(1) ทรัพยากรธรรมชาติทางบกของตำบลแม่เงิน ประกอบด้วย ภูเขา ป่าไม้ ถ้ำ น้ำตก และ สถานีวิจัยพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ ดังนี้

- ป่าชุมชนห้วยออกฮู เป็นป่าต้นน้ำ ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 1, 2, 3, 8 และหมู่ที่ 9 ตำบลแม่เงิน เป็นป่าที่มีลักษณะพิเศษ คือ มีตาน้ำผุดออกมาจากยอดเขาพร้อมกับแร่ธาตุในดิน คือ หินปูน จึงทำให้กิ่งไม้ ใบไม้มีหินปูนเกาะจนกลายเป็นหิน อีกทั้งหินปูนยังมีลักษณะคล้ายรอยเท้าสัตว์ป่าที่มาเหยียบย่ำ หรือแผ่นหินปูนที่มีจารึกอักษรโบราณ มีพื้นที่ประมาณ 1500 ไร่ ประกอบด้วยพันธุ์ไม้ สมุนไพรป่า มะม่วงป่า ทุกๆปีก่อนถึงฤดูทำนา คือ ระหว่างเดือนพฤษภาคม ถึง มิถุนายน มีการจัดพิธีบวงสรวงป่าต้นน้ำเพื่อให้ป่าอยู่คู่กับชุมชน มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครอง
- น้ำตกวังธารทอง หมู่ที่ 7 บ้านไร่ ตำบลแม่เงิน ตั้งอยู่ในเขตความรับผิดชอบของวนอุทยานน้ำตกวังธารทอง เขตป่าสงวนแห่งชาติสบกกฝั่งขวา มีเนื้อที่ประมาณ 11,000 ไร่ มีพื้นที่ป่า

ที่อุดมสมบูรณ์ น้ำตกมีจำนวน 3 ชั้น มีน้ำไหลตลอดทั้งปี นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปพักผ่อนหย่อนใจ ลงเล่นน้ำ เดินป่า ศึกษาพืชพันธุ์สมุนไพรและสัตว์ป่า

- นักท่องเที่ยวที่เข้าไปต้องซื้อพื้คำเดือนของชาวบ้านและเจ้าหน้าที่วนอุทยานน้ำตกวังธารทองเพื่อรักษาความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ และความปลอดภัยในการท่องเที่ยว
- ถ้ำหลวง หมู่ที่ 7 บ้านไร่ ตำบลแม่เงิน ในเขตวนอุทยานขุนน้ำยาบ เป็นถ้ำหินปูน ที่มีหินงอกหินย้อยสวยงามที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ
- น้ำตกขุนน้ำยาบ ตั้งอยู่กึ่งกลางระหว่างเขตรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่เงิน และองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแซว โดยมีเจ้าหน้าที่ของวนอุทยานน้ำตกขุนน้ำยาบเป็นผู้ดูแล น้ำตกมีความสูงประมาณ 15 เมตร ตกลงมาจากหน้าผาสูงทำให้บริเวณน้ำตกมีความชุ่มชื้นของละอองน้ำ การเดินทางเข้าไปยังบริเวณน้ำตก ต้องใช้ทางเดินเท้า ระยะเวลาในการเดินทางประมาณ 20 นาที
- สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ บ้านธารทอง หมู่ที่ 11 ตำบลแม่เงิน พื้นที่โครงการพระราชดำริบ้านธารทองเป็นโครงการหลวงในพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เป็นโครงการจัดตั้งศูนย์นำร่องและฝึกอบรมด้านการเกษตรที่ถูกต้องและเหมาะสมบนพื้นที่สูง ได้แก่ การปลูกไม้ผล ไม้ดอก พืชผักและกาแฟ โดยใช้แรงงานจากราษฎรในพื้นที่ให้เกิดการสร้างรายได้ และสามารถเรียนรู้จากสถานีและนำไปดำเนินการในพื้นที่ของตนเอง เพื่อลดการตัดไม้ทำลายป่า ฟื้นฟูสภาพป่าเสื่อมโทรม ร่วมกันอนุรักษ์สภาพป่าที่สมบูรณ์ที่ยังเหลืออยู่โดยให้ราษฎรได้มีส่วนร่วม พร้อมทั้งจัดระเบียบพื้นที่ชายแดนและสกัดกั้นการขนย้ายยาเสพติด

ถึงแม้ว่าทรัพยากรธรรมชาติทางบกในตำบลแม่เงินมีจำนวนมากและอุดมสมบูรณ์ แต่ไม่มีความโดดเด่นไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว อาจเนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้อยู่ในพื้นที่รับผิดชอบของวนอุทยานเขตหวห้ามทำกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จึงไม่มีการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว และมีสถิติการเกิดอันตรายในบางฤดูกาล เช่น จมน้ำเสียชีวิตที่บริเวณน้ำตกวังธารทองในช่วงฤดูร้อน เป็นต้น นอกจากนั้น การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ทำให้เสี่ยงต่อการเกิดอุทกภัย วาตภัย โคลนถล่ม และน้ำป่าไหลหลาก สร้างความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สินได้

(2) การส่งเสริมสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลแม่เงินในการจัดตั้งกลุ่มเพื่อผลิตสินค้าของที่ระลึกประจำท้องถิ่น เช่น กลุ่มตีมีดและเครื่องเงินของหมู่บ้านธารทองในพื้นที่การดูแลของสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด กลุ่มแพนหมูห่อใบตอง เป็นต้น

(3) วิถีชีวิตชุมชน

บ้านธารทอง ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติสกกงศ์งว มีภูมิประเทศเป็นภูเขาสูงชันสลับซับซ้อน มีความลาดเทจากทิศใต้ไปทิศเหนือ ความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 700-1,329 เมตร สภาพพื้นที่ป่าไม้ถูกบุกรุกแผ้วถาง เป็นไร่ร้างกระจายอยู่ทั่วไป เมื่อ วันที่ 16 มีนาคม 2546 สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมารได้ทรงเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรพื้นที่ป่าสกกงศ์งว ซึ่งเดิม

ชาวไทยภูเขาเผ่าม้งได้ตั้งบ้านเรือนและเกิดปัญหาการตัดไม้ บุกรุก เผาป่า ป่าต้นน้ำถูกทำลาย ทำให้เกิดความขัดแย้งกับประชาชนในพื้นที่ราบ ทางราชการจึงได้อพยพชาวไทยภูเขาเผ่าม้งไปอยู่ที่บ้านธารทอง ปัญหาความขัดแย้งจึงได้ยุติลง

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ได้ทรงมีพระราชดำริให้ดำเนินการจัดตั้งสถานพัฒนาการเกษตรพื้นที่สูงตามพระราชดำริบ้านธารทอง โดยมีวัตถุประสงค์หลักทั้งการฟื้นฟูสภาพป่าต้นน้ำลำธาร และในขณะเดียวกันประชาชนจะต้องมีวิถีชีวิตที่ดีขึ้น เกิดการจ้างงานสร้างรายได้ และเป็นแหล่งเรียนรู้จากสถานีเพื่อที่จะไปดำเนินการในพื้นที่ของตนเองที่มีอยู่ให้เกิดรายได้ที่ยั่งยืน ไม่บุกรุกทำลายป่าและมีที่อยู่และที่ทำกินเป็นหลักแหล่ง

2) กิจกรรมการท่องเที่ยวตำบลแม่เงิน

ข้อมูลจากแบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

การประเมินศักยภาพกิจกรรมการท่องเที่ยวตำบลแม่เงิน โดยศึกษา 3 ตัวแปร คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ กิจกรรมการท่องเที่ยวทางประเพณี วัฒนธรรม ศิลปกรรม กิจกรรมการท่องเที่ยวตามเทศกาล ซึ่งผลการศึกษานำเสนอในตารางที่ 4.10 ดังนี้

ตารางที่ 4.10 ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของตำบลแม่เงิน

ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว	ความพร้อม			
	ปัจจัยภายใน		ปัจจัยภายนอก	
	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
1. กิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	✓			
2. กิจกรรมการท่องเที่ยวทางประเพณี วัฒนธรรม ศิลปกรรม		✓	✓	
3. กิจกรรมการท่องเที่ยวตามเทศกาล	✓			
รวม	3	2	1	0

จากข้อมูลในตารางที่ 4.10 กิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการพัฒนาฯ ในตำบลแม่เงิน คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและ กิจกรรมการท่องเที่ยวตามเทศกาล ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวก่อให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศ ป่าไม้ และเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น เนื่องจากชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนและพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวจนเป็นรูปธรรมที่ส่งเสริมการอนุรักษ์ระบบนิเวศในชุมชน ได้แก่

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

(1) กิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประกอบด้วย การเล่นน้ำตกวังธารทอง และเดินป่า เพื่อศึกษาเส้นทางธรรมชาติ ในเขตอนุทยานน้ำตกวังธารทอง

การพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวของตำบลแม่เงิน คือ การบูรณาการและเชื่อมโยงระหว่าง วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตท้องถิ่นร่วมกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

(2) กิจกรรมการท่องเที่ยวตามเทศกาล

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่เงินได้จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวตามเทศกาลต่างๆ เช่น งานปีใหม่ ม้ง ญ บ้านธารทอง โดยจัดในวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 2 ของทุกปี หรือ ตรงกับ เดือนธันวาคม-มกราคม เพื่อขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์และผู้อาวุโสในหมู่บ้าน และเป็นโอกาสในการรวมกลุ่มเครือญาติ โดยมีกิจกรรมหลักๆ คือ การจัดการแข่งขันกีฬาประเพณีและการละเล่น เช่น ลูกข่าง ลูกช่วง และการเลือกคู่ของหนุ่มสาวในหมู่บ้าน

3) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวตำบลแม่เงิน

ข้อมูลจากแบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

การประเมินศักยภาพการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวตำบลแม่เงิน โดยศึกษา 5 ตัวแปร คือ การสัญจรทางบก การสัญจรทางน้ำ ความเชื่อมโยงของเส้นทางกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ความสะดวกในการเดินทาง และการบริการขนส่งสาธารณะ ซึ่งผลการศึกษานำเสนอในตารางที่ 4.11 ดังนี้

ตารางที่ 4.11 ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของตำบลแม่เงิน

ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ความพร้อม			
	ปัจจัยภายใน		ปัจจัยภายนอก	
	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
1. การสัญจรทางบก	✓			
2. การสัญจรทางน้ำ		✓		
3. ความเชื่อมโยงของเส้นทางกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น	✓			
4. ความสะดวกในการเดินทาง (สภาพเส้นทางและความลำบากในการเข้าถึงโดยรถยนต์ เรือ หรือเดินเท้า)		✓	✓	
5. การบริการขนส่งสาธารณะ		✓	✓	
รวม	2	3	2	

จากข้อมูลในตารางที่ 4.11 ตำบลแม่เงินมีศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวโดยการสัญจรทางบก เริ่มต้นจากสามแยกอำเภอแม่จันทงหลวงหมายเลข 1 พหลโยธิน (เชียงราย-แม่จัน) เลี้ยวขวาเข้าอำเภอเชียงแสนตามเส้นทางหลวงหมายเลข 1016 (แม่จัน-เชียงแสน) ระยะทางประมาณ 27 กิโลเมตรก็จะถึงตำบลป่าสัก ตำบลโยนก และตำบลเวียงตามลำดับ และเมื่อถึงสามแยกตำบลเวียง ให้เลี้ยวขวาไปทางทิศตะวันออกเข้าทางหลวงหมายเลข 1129 (เชียงแสน-เชียงของ) ผ่านตำบลบ้านแซวและถึงตำบลแม่เงินตามลำดับ ระยะทางประมาณ 26 กิโลเมตร

อุปสรรคในการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวตำบลแม่เงิน คือ สภาพถนนมีความคับแคบ คดเคี้ยว ชำรุด และขรุขระ โดยเฉพาะทางหลวงหมายเลข 1129 ที่เชื่อมจากตำบลแม่เงินไปอำเภอเชียงของ ซึ่งเป็นเส้นทางลัดและแม่น้ำโขง เป็นอันตรายต่อการสัญจรยามค่ำคืน และปัญหาเส้นทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวถ้ำหลวง น้ำตกขุนน้ำยาบ และ สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริบ้านธารทอง สภาพถนนเป็นทางลาดชัน ภูเขาสูง เป็นหลุม บ่อ การสัญจรต้องใช้รถยนต์ขับเคลื่อนสี่ล้อเท่านั้น

การบริการขนส่งสาธารณะ มีเพียงรถสองแถวสาธารณะ สายเชียงแสน-เชียงของ เท่านั้น

นอกจากนั้น การพัฒนาเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงตำบลแม่เงิน คือ เส้นทางเชียงแสน-เชียงของ และนักท่องเที่ยวสามารถผ่านไปท่องเที่ยวยังสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวตามเส้นทาง R3A ได้

4) การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวตำบลแม่เงิน

ข้อมูลจากแบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

การประเมินศักยภาพการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวตำบลแม่เงิน โดยตัวแปรที่ทำการศึกษาประกอบด้วย 2 กลุ่ม รวมทั้งหมด 12 ตัวแปร คือ สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน ได้แก่ การสื่อสารทางโทรศัพท์ ระบบไฟฟ้าให้แสงสว่างและ เครื่องใช้ไฟฟ้า การสาธารณสุข สถานีนอนมัย และการบริการน้ำดื่มและน้ำใช้ และ สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ได้แก่ ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านขายของที่ระลึก ร้านสะดวกซื้อ ขายของชำ บริการรถเช่า บริการนำเที่ยว ห้องน้ำ ห้องส้วมสาธารณะ อินเทอร์เน็ตคาเฟ่ และ สถานบันเทิง ซึ่งผลการศึกษานำเสนอในตารางที่ 4.12 ดังนี้

ตารางที่ 4.12 ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวของตำบลแม่เงิน

ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการอำนวยความสะดวก ทางการท่องเที่ยว	ความพร้อม			
	ปัจจัยภายใน		ปัจจัยภายนอก	
	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
1. สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน				
1.1 การสื่อสารทางโทรศัพท์		✓		
1.2 ระบบไฟฟ้าให้แสงสว่างและ เครื่องใช้ไฟฟ้า	✓			
1.3 การสาธารณสุข ปฐมพยาบาล	✓			
1.4 การบริการน้ำดื่มและน้ำใช้	✓			
2. สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว				
2.1 ร้านอาหารและเครื่องดื่ม	✓			
2.2 ร้านขายของที่ระลึก		✓		
2.3 ร้านสะดวกซื้อขายของชำ	✓			
2.4 บริการรถเช่า		✓		
2.5 บริการนำเที่ยว		✓		
2.6 ห้องน้ำ ห้องส้วมสาธารณะ	✓			
2.7 อินเทอร์เน็ตคาเฟ่		✓		
2.8 สถานบันเทิง		✓		
รวม	6	6		

จากข้อมูลในตารางที่ 4.12 ตำบลแม่เงินมีศักยภาพด้านการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ที่มีความพร้อมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านสิ่งแวดล้อมพื้นฐาน และ สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว โดยมีรายละเอียดในแต่ละประเด็น ดังนี้

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

(1) การอำนวยความสะดวกพื้นฐาน

ตำบลแม่เงินมีการอำนวยความสะดวกพื้นฐาน ที่ได้รับจากโครงการพัฒนาของภาครัฐ ได้แก่ ระบบไฟฟ้ามีไฟฟ้าให้แสงสว่างตามถนนสาธารณะและสำหรับเครื่องใช้ไฟฟ้าในครัวเรือน นอกจากนั้นบริเวณวนอุทยานน้ำตกวังธารทอใช้พลังงานไฟฟ้าจากเครื่องปั่นไฟ ระบบน้ำอุปโภคบริโภคใช้น้ำประปาภูเขา และน้ำเพื่อการเกษตร ระบบสุขภาพ การปฐมพยาบาล ระบบการสื่อสารทุกหมู่บ้านมีหอกระจายข่าวที่สามารถใช้งานได้ และมีระบบเสียงตามสายชุมชน แต่ประสบปัญหาการสื่อสารทางโทรศัพท์ โดยเฉพาะโทรศัพท์เคลื่อนที่ในพื้นที่ตำบลแม่เงิน เครือข่ายสัญญาณโทรศัพท์ยังไม่ทั่วถึง

(2) การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

ตำบลแม่เงินมีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ ร้านอาหารเครื่องดื่ม ร้านสะดวกซื้อขายของชำ ห้องน้ำห้องส้วมสาธารณะ แต่ไม่มีการอำนวยความสะดวกประเภท ร้านขายของที่ระลึก บริการรถเช่า บริการนำเที่ยว ร้านอินเทอร์เน็ตคาเฟ่ และสถานบันเทิง

5) ที่พักแรมตำบลแม่เงิน

ข้อมูลจากแบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

การประเมินศักยภาพที่พักแรมตำบลแม่เงิน โดยศึกษา 7 ตัวแปร คือ บริการที่พักแบบโรงแรม เกสต์เฮ้าส์ รีสอร์ท บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ บริการที่พักในสถานที่ราชการ การต้อนรับและการให้บริการในที่พักแรม อนามัยและสุขลักษณะ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้ใช้บริการ และ ความสามารถในการรองรับจำนวนนักท่องเที่ยว ซึ่งผลการศึกษานำเสนอในตารางที่ 4.13 ดังนี้

ตารางที่ 4.13 ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านที่พักแรมของตำบลแม่เงิน

ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านที่พักแรม	ความพร้อม			
	ปัจจัยภายใน		ปัจจัยภายนอก	
	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
1. บริการที่พักแบบโรงแรม เกสต์เฮ้าส์ รีสอร์ท		✓		
2. บริการที่พักแบบโฮมสเตย์		✓	✓	
3. บริการที่พักในสถานที่ราชการ	✓			
4. การต้อนรับและการให้บริการในที่พักแรม		✓		
5. อนามัยและสุขลักษณะ (ความสะอาด)	✓			
6. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้ใช้บริการ	✓			
7. ความสามารถในการรองรับจำนวนนักท่องเที่ยว		✓		
รวม	3	4	1	-

จากข้อมูลในตารางที่ 4.13 ตำบลแม่เงินมีศักยภาพด้านที่พักแรมในการรองรับนักท่องเที่ยว ตั้งอยู่ในเขตวนอุทยานน้ำตกวังธารทอง หมู่ที่ 7 บ้านไร่ ตำบลแม่เงิน โดยให้บริการที่พักแบบกางเต็นท์และลานกางเต็นท์ สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้จำนวน 20 คน/คืน นอกจากนี้ยังมีบริการบ้านพักของกรมป่าไม้จำนวน 2 หลัง สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้จำนวน 20 คน/คืน โดยมีเจ้าหน้าที่ป่าไม้คอยอำนวยความสะดวกและรักษาความปลอดภัยตลอดเวลา

สำหรับที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่เงินมีนโยบายส่งเสริมการให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ขึ้นในพื้นที่หากมีจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าไปในพื้นที่มาก กอปรกับองค์การบริหารส่วนตำบลแม่เงินได้สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแซวในการบริหารจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์เพื่อรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นของทั้งสองพื้นที่

6) การบริการเสริมทางการท่องเที่ยวตำบลแม่เงิน

ข้อมูลจากแบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

การประเมินศักยภาพการบริการเสริมทางการท่องเที่ยวตำบลแม่เงิน โดยตัวแปรที่ทำการศึกษามีจำนวน 3 กลุ่ม รวมทั้งหมด 8 ตัวแปร คือ 1) ศูนย์บริการการท่องเที่ยว ได้แก่ ศูนย์ให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว และ ศูนย์อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว 2) การตลาดการท่องเที่ยว ได้แก่ การเผยแพร่ข้อมูลในระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศ สื่อหลากหลายประเภทในการให้ข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยว 3) ความปลอดภัย ได้แก่ ความปลอดภัยจากการใช้บริการด้านคมนาคม ความปลอดภัยจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ ความปลอดภัยด้านอาหารและโภชนาการ และ ความปลอดภัยจากการใช้บริการนำเที่ยวซึ่งผลการศึกษานำเสนอในตารางที่ 4.14 ดังนี้

ตารางที่ 4.14 ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการบริการเสริมทางการท่องเที่ยวของตำบลแม่เงิน

ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการบริการเสริมทางการท่องเที่ยว	ความพร้อม			
	ปัจจัยภายใน		ปัจจัยภายนอก	
	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
1. ศูนย์บริการการท่องเที่ยว				
1.1 ศูนย์บริการให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว		✓		
1.2 ศูนย์อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว		✓		
2. การตลาดการท่องเที่ยว				
2.1 การเผยแพร่ข้อมูลในระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศ		✓		
2.2 สื่อหลากหลายประเภทในการให้ข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยว เช่น แผ่นพับ โบสเตอร์ นิทรรศการ		✓		
3. ความปลอดภัย				
3.1 ความปลอดภัยจากการใช้บริการด้านคมนาคม		✓		
3.2 ความปลอดภัยจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ (ระบบเตือนภัยนักท่องเที่ยว)		✓		

ตารางที่ 4.14 ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการบริการเสริมทางการท่องเที่ยวของตำบลแม่เงิน (ต่อ)

ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการบริการเสริมทางการท่องเที่ยว	ความพร้อม			
	ปัจจัยภายใน		ปัจจัยภายนอก	
	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
3.3 ความปลอดภัยด้านอาหารและโภชนาการ		✓		
3.4 ความปลอดภัยจากการใช้บริการนำเที่ยว		✓		
รวม	-	8	-	-

จากข้อมูลในตารางที่ 4.14 ตำบลแม่เงิน ไม่มีศักยภาพด้านการบริการเสริมทางการท่องเที่ยว

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

จากการสัมภาษณ์พบว่าตำบลแม่เงิน ไม่มีศักยภาพด้านการให้บริการเสริมทางการท่องเที่ยวเนื่องจากขาดแคลนงบประมาณดำเนินการ

7) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวตำบลแม่เงิน

ข้อมูลจากแบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

การประเมินศักยภาพการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวตำบลแม่เงิน โดยศึกษา 5 ตัวแปร คือ การก่อตั้งองค์กรหรือกลุ่มที่มีบทบาทต่อการจัดการการท่องเที่ยว บุคลากรด้านการบริการนักท่องเที่ยว การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ การกำหนดขอบเขตแหล่งท่องเที่ยว และการกำหนดช่วงเวลาท่องเที่ยวตามฤดูกาลซึ่งผลการศึกษานำเสนอในตารางที่ 4.15 ดังนี้

ตารางที่ 4.15 ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของตำบลแม่เงิน

ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	ความพร้อม			
	ปัจจัยภายใน		ปัจจัยภายนอก	
	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
1. การก่อตั้งองค์กรหรือกลุ่มที่มีบทบาทต่อการจัดการการท่องเที่ยว		✓		
2. บุคลากรด้านการบริการนักท่องเที่ยว เช่น มัคคุเทศก์ท้องถิ่น		✓		
3. การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่	✓			
4. การกำหนดขอบเขตแหล่งท่องเที่ยว (Zoning)	✓			
5. การกำหนดช่วงเวลาท่องเที่ยวตามฤดูกาล	✓			
รวม	3	2		

จากข้อมูลในตารางที่ 4.15 ตำบลแม่เงินมีศักยภาพด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวคือ

(1) การวางแผนการท่องเที่ยว องค์การบริหารส่วนตำบลแม่เงินได้กำหนดนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยว ในปี พ.ศ.2553-2555 โดยเน้นเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน สนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

(2) การกำหนดขอบเขตการท่องเที่ยวและช่วงเวลาท่องเที่ยวในพื้นที่วนอุทยานอุทยานน้ำตกวังธารทอง นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปท่องเที่ยวได้ในช่วงระหว่างเดือน พฤศจิกายน – กุมภาพันธ์ เพื่อให้สภาพแวดล้อมได้พักฟื้นกลับมาอยู่ในสภาพที่อุดมสมบูรณ์ให้มากที่สุด และป้องกันผลกระทบจากการกระทำของมนุษย์ เช่น การตัดไม้ เผาป่า ล่าสัตว์ เป็นต้น

แต่ในทางปฏิบัติไม่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ เนื่องจากเป็นพื้นที่ในเขตความรับผิดชอบของหน่วยงานภาครัฐ คือ กรมป่าไม้ ที่มีหน้าที่รักษาทรัพยากรธรรมชาติให้คงสภาพความเป็นธรรมชาติดั้งเดิมไว้ให้ได้มากที่สุด และไม่ถูกรบกวนโดยมนุษย์

สรุปศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในตำบลแม่เงิน

จากข้อมูลในตารางที่ 4.16 (ด้านล่าง) พบว่า ตำบลแม่เงินมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในระดับต่ำ เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ กิจกรรมการท่องเที่ยว (14.29%) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว (8.57%) การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว (7.15%) ที่พักแรม (6.12%) ทรัพยากรการท่องเที่ยว และการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (5.72%) ส่วนการบริการเสริมทางการท่องเที่ยวยังไม่มีศักยภาพ

ตารางที่ 4.16 เปรียบเทียบการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในตำบลแม่เงิน

องค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยว	เกณฑ์การวัด/คะแนน	ความพร้อม			
		ปัจจัยภายใน		ปัจจัยภายนอก	
		S	W	O	T
ทรัพยากรการท่องเที่ยว	5	5.72%	8.57%	-	2.86%
กิจกรรมการท่องเที่ยว	3	14.29%	9.53%	4.76%	-
การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	5	5.72%	8.57%	5.72%	-
การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว	12	7.15%	7.1%	-	-
ที่พักแรม	7	6.12%	8.17%	2.13%	-
การบริการเสริมทางการท่องเที่ยว	8	-	14.29%	-	-
การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	5	8.57%	5.72%	-	-

หมายเหตุ 1 S จุดแข็ง = มีความพร้อมมาก (ศักยภาพสูง), O โอกาส = มีความพร้อมปานกลาง (ศักยภาพปานกลาง), W จุดอ่อน = มีความพร้อมน้อย (ศักยภาพต่ำ), T อุปสรรค = ไม่มีความพร้อม (ไม่มีศักยภาพ)

หมายเหตุ 2 ให้สมมติฐานทุกตัวแปรมีนัยสำคัญเท่ากันหมด หากค่าเฉลี่ยของนัยสำคัญของแต่ละตัวแปรได้ = 14.29

4.1.3 ศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในตำบลโยนก

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยวตำบลโยนก

ข้อมูลจากแบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

การประเมินศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวตำบลโยนก โดยศึกษา 5 ตัวแปร คือ ทรัพยากรธรรมชาติทางบก ทรัพยากรธรรมชาติทางน้ำ ทรัพยากรธรรมชาติทางด้านสัตว์ป่า สินค้าของที่ระลึกประจำท้องถิ่น และวิถีชีวิตชุมชน ซึ่งผลการศึกษานำเสนอในตารางที่ 4.17 ดังนี้

ตารางที่ 4.17 ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวของตำบลโยนก

ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว	ความพร้อม			
	ปัจจัยภายใน		ปัจจัยภายนอก	
	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
1. ทรัพยากรธรรมชาติทางบก ได้แก่ ป่าไม้ น้ำตก ฯลฯ	✓		✓	
2. ทรัพยากรธรรมชาติทางน้ำ ได้แก่ แม่น้ำ ลำธาร อ่างเก็บน้ำ	✓			✓
3. ทรัพยากรธรรมชาติทางด้านสัตว์ป่า	✓			✓
4. สินค้าของที่ระลึกประจำท้องถิ่น	✓			
5. วิถีชีวิตชุมชน	✓			
รวม	5	0	1	2

จากข้อมูลในตารางที่ 4.17 ศักยภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติทางน้ำของตำบลโยนกสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าไปท่องเที่ยวได้มากที่สุด เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องระบบนิเวศ เป็นแหล่งรวมความหลากหลายของระบบนิเวศที่ซับซ้อนและอุดมสมบูรณ์ นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งศึกษาวิจัยด้านความหลากหลายทางชีวภาพ สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อีกทั้งมีสัตว์หรือพืชที่มีลักษณะโดดเด่น หายาก มีโอกาสพบเห็นได้น้อยและมีเฉพาะบางฤดูกาลในประเทศไทย

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

(1) ทรัพยากรธรรมชาติของตำบลโยนก ส่วนใหญ่อยู่ในบริเวณทะเลสาบเชียงแสน หรือ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองบงคาย เป็นพื้นที่ที่มีระบบนิเวศทางน้ำที่อุดมสมบูรณ์ของตำบลโยนก กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กำหนดให้เป็น "เขตห้ามล่าสัตว์ป่า" เมื่อวันที่ 4 เมษายน 2528 และได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำโลก ของอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำหรืออนุสัญญาแรมซาร์³ อันดับที่ 1101 เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2544 พื้นที่ประมาณ 2,711 ไร่ มีเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้เข้ามาจัดการระบบน้ำ ป่าไม้ประกอบด้วย พันธุ์ไม้สังคัม พืชน้ำ สัตว์ป่าขนาดเล็ก แหล่งที่อยู่อาศัยและผสมพันธุ์นกน้ำ ทั้งนกประจำถิ่นและนกอพยพ พันธุ์ปลา เป็นต้น

³ อนุสัญญาพื้นที่ชุ่มน้ำโลก หรือ อนุสัญญาแรมซาร์ เป็นอนุสัญญาระหว่างประเทศที่ดัดขึ้น มีวัตถุประสงค์ในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ ในพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างยั่งยืน ภายใต้เงื่อนไขการอนุรักษ์ระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญ

ในประเด็นอุปสรรคของการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับทะเลสาบเชียงแสน คือ (1) ชาวบ้านไม่ให้ความร่วมมือเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสัตว์น้ำ โดย มีการลักลอบล่าสัตว์ ทั้งสัตว์ป่า และสัตว์น้ำ 2) การขาดแคลนเจ้าหน้าที่ดูแลอย่างทั่วถึงเนื่องจากมีพื้นที่กว้างขวางและขาดงบประมาณ 3) การได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศทำให้ นกอพยพ เช่น นกเป็ดน้ำและนกน้ำหลายชนิดที่อพยพมาจากไซบีเรียและจีนตอนใต้ เพื่อหนีอากาศหนาวมาพักหากินในบริเวณทะเลสาบเชียงแสนมีจำนวนลดลงในแต่ละปี และ 4) ชุมชนไม่สามารถเข้าไปใช้ประโยชน์จากทะเลสาบเชียงแสนได้ เนื่องจากกฎข้อบังคับของอนุสัญญาแรมซาร์ ที่ห้ามกระทำการอันส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม อีกทั้งกลุ่มนกอพยพสิ่งแวดลอม และสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 15 กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นผู้ดูแลรักษากฎระเบียบอย่างเคร่งครัด

นอกจากนี้ยังมี สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่สร้างขึ้นในพื้นที่ โดยเจ้าอาวาสวัดบ้านสันธาตุ คือ สวนสัตว์ป่าน้ำจืด ตั้งอยู่ ณ วัดบ้านสันธาตุ หมู่ที่ 4 สร้าง เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และศึกษาประเภทของสัตว์ต่างๆ เช่น เสือ วัว ควาย หมี ไก่ นก ลิง ไคโนเสาร์ ปลาฉลาม ฯลฯ สวนสัตว์นี้เปิดบริการแก่เด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไป ทุกวัน

(2) สินค้าของที่ระลึกประจำท้องถิ่น

สินค้าของที่ระลึกประจำท้องถิ่น ได้แก่ ผ้าไหมทอมือ เช่น ผ้าถุง ผ้าสะไบ ผ้าขาวม้า ผ้าปัก โคมลอย การทำเครื่องจักสาน ดุงเงินดุงทอง แจกันไม้ไผ่ ไม้กวาดดอกหญ้าลาวด้ายญี่ปุ่น ขนมหอย ปลาไร่แปรรูป และ สมุนไพรเสริมสุขภาพ (ฮอร์โมนไข่) เป็นต้น

(3) วิถีชีวิตชุมชน

วิถีชีวิตชุมชนไทย-อีสาน หมู่บ้านไหมไทยเฉลิมพระเกียรติ บ้านสันธาตุ มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นคือการสืบสานวัฒนธรรมการทอผ้าไหม กระบวนการผลิตผ้าไหมครบวงจรเริ่มต้นตั้งแต่ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม เลี้ยงหนอนไหม สาวไหม ย้อมไหมมัดหมี่ ทอผ้าไหม และการตัดเย็บเป็นเครื่องนุ่งห่ม หรือตามที่ลูกค้าต้องการ ตัวแทนของกลุ่มได้นำผ้าไหมลาย “ด้วยใจรัก” ทูลเกล้าถวายสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ โดยผู้ที่ออกแบบลวดลายบนผืนผ้า คืออาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ และได้รับการประกาศเป็นหมู่บ้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และ หมู่บ้านไหมไทยเฉลิมพระเกียรติในโครงการเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ เนื่องในวโรกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ (12 สิงหาคม 2547) เป็นที่รู้จักทั่วไปในตลาดผ้าไหม

การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของบ้านสันธาตุ มีเกษตรกรปลูกหม่อนเลี้ยงไหมจำนวน 64 ครัวเรือน มีพื้นที่ปลูกหม่อน 127 ไร่ ส่วนใหญ่เป็นพันธุ์ บร.60 พันธุ์ กสก.8 กสก.10 พันธุ์พื้นเมือง (นางลาย) และ พันธุ์ลูกผสมต่างประเทศ (รังขาว) โดยได้รับการสนับสนุนไข่ไหมจากศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดน่าน (หม่อนไหม) และบริษัทไหมน่าน จำกัด

การสนับสนุนอย่างต่อเนื่องของหน่วยงานราชการ เมื่อบ้านสันธาตุได้รับการยกฐานะเป็นหมู่บ้านไหมไทยเฉลิมพระเกียรติ ที่สามารถพัฒนาพันธุ์ไหม กระบวนการผลิตให้สามารถทำเทียมกับหลายจังหวัดทางภาคอีสานที่ทอผ้าไหมเหมือนกัน และมีช่องทางการจำหน่ายมากขึ้น

2) กิจกรรมการท่องเที่ยวตำบลโยนก

ข้อมูลจากแบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

การประเมินศักยภาพกิจกรรมการท่องเที่ยวตำบลโยนก โดยศึกษา 3 ตัวแปร คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ กิจกรรมการท่องเที่ยวทางประเพณี วัฒนธรรม ศิลปกรรม กิจกรรมการท่องเที่ยวตามเทศกาล ซึ่งผลการศึกษานำเสนอในตารางที่ 4.18 ดังนี้

ตารางที่ 4.18 ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของตำบลโยนก

ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว	ความพร้อม			
	ปัจจัยภายใน		ปัจจัยภายนอก	
	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
1. กิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	✓			
2. กิจกรรมการท่องเที่ยวทางประเพณี วัฒนธรรม ศิลปกรรม	✓			
3. กิจกรรมการท่องเที่ยวตามเทศกาล	✓			
รวม	3	0	0	0

จากข้อมูลในตารางที่ 4.18 ตำบลโยนกมีศักยภาพด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะบริการแก่นักท่องเที่ยว เนื่องจากความหลากหลายของกิจกรรม ทั้งในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและเชื่อมโยงกับประเพณี วิถีชีวิตชุมชน ก่อให้เกิดการเรียนรู้ และปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน นอกจากนี้ ส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่า สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 15 กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืชได้จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สำคัญของทะเลสาบเชียงแสน คือ “พิธีสืบชะตาทะเลสาบเชียงแสน” ทั้งนี้กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่เป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น เนื่องจากชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวจนเป็นรูปธรรมที่ส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมชุมชนและระบบนิเวศในชุมชน ได้แก่

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

(1) กิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ที่หมู่บ้านไหมไทยเฉลิมพระเกียรติฯ บ้านสันธาตุ ได้แก่ การส่งเสริมการเลี้ยงไหมไทยและไหมไทยลูกผสมในระดับครัวเรือนและระดับอุตสาหกรรมขนาดย่อย การส่งเสริมและพัฒนากาแปรรูปผลิตภัณฑ์หม่อนและไหมไทย และส่งเสริมให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงเกษตร ด้านการผลิตไหมแบบครบวงจร พร้อมทั้งส่งเสริมระบบการตลาดไหมไทยให้ดียิ่งขึ้น

(2) กิจกรรมการท่องเที่ยวบริเวณทะเลสาบเชียงแสน ได้แก่ การนั่งเรือชมธรรมชาติรอบทะเลสาบ การส่องนก การถ่ายภาพธรรมชาติ การรับชมนิทรรศน์เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำ

แต่ในฤดูกาลการผสมพันธุ์ สร้างรัง วางไข่ ของสัตว์น้ำและสัตว์ปีกบริเวณรอบทะเลสาบเชียงแสน จะมีการยกเลิกกิจกรรมการท่องเที่ยวทุกประเภทที่มีผลกระทบต่อความเปราะบางทางนิเวศวิทยา และป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อโรคที่ติดมากับตัวสัตว์ที่อพยพ

(3) เทศกาลท่องเที่ยว ประเพณี “พิธีสืบชะตาทะเลสาบเชียงแสน” จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ในวันที่ 2 ของเดือนกุมภาพันธ์เป็นวันพื้นที่ชุ่มน้ำโลก ชาวตำบลโยนกจึงนำพิธีสืบชะตาทะเลสาบเชียงแสน และวัน

พื้นที่ชุ่มน้ำโลกมารวมจัดงานเป็นวันเดียวกัน แรกเริ่มเป็นพิธีฮ้องขวัญนกเป็ดน้ำและสืบทอดทะเลสาบเชียงแสน โดยสืบเนื่องจากมีนกเป็ดน้ำและนกน้ำหลายชนิดได้อพยพมาจากไซบีเรียและจีนตอนใต้ เพื่อหนีอากาศหนาวมาพักหากินในบริเวณทะเลสาบเชียงแสน ซึ่งพิธีกรรมฮ้องขวัญเป็นประเพณีมงคลที่ต้องการให้เกิดความสุขสวัสดิ์ เกิดสิริมงคล ให้มีขวัญและกำลังใจ โดยขวัญหมายถึง แก่นชีวิต เพราะขวัญได้รับการผูกไว้มีให้หนีไปไหน พิธีฮ้องขวัญนกจึงเป็นการฉลองต้อนรับให้แก่กอพยพจากแดนไกลที่มาเยือน อีกทั้งทะเลสาบเชียงแสนมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอันยาวนาน สืบเนื่องจากตำนานเรื่องเล่าเกี่ยวกับเวียงหนองล่องในอดีตที่มีผู้คนเคยเสียชีวิตและล่องลับ ณ ที่แห่งนี้ จะได้รับผลบุญจากการทำพิธีสืบทอดทะเลสาบเชียงแสนให้ได้ไปบังเกิดในภพภูมิที่ดีและหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง กิจกรรมภายในงาน เช่น การส่งนก การแสดงนิทรรศการจากนักเรียนในเขตตำบลโยนกและตำบลป่าสัก การแสดงสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) การประกวดร้องเพลง การแสดงศิลปวัฒนธรรมของแต่ละหมู่บ้านโดยมีการผสมผสานวัฒนธรรมอีสานร่วมด้วยการแข่งขันทักษะนักเรียน ประกวดคำขวัญ การประกวดวาดภาพ และการประกวดเรียงความเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ การประกวดผลิตผลทางการเกษตร

กิจกรรมการท่องเที่ยวบริเวณทะเลสาบเชียงแสนสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และการมีส่วนร่วมของชุมชนจำนวนน้อย และส่วนใหญ่ผลประโยชน์เป็นของผู้ประกอบการเอกชน เช่น ที่พักแรม จึงทำให้รายได้ไม่กระจายไปสู่คนในชุมชน

3) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวตำบลโยนก

ข้อมูลจากแบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

การประเมินศักยภาพการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวตำบลโยนกโดยศึกษา 5 ตัวแปร คือ การสัญจรทางบก การสัญจรทางน้ำ ความเชื่อมโยงของเส้นทางกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ความสะดวกในการเดินทาง และ การบริการขนส่งสาธารณะ ซึ่งผลการศึกษานำเสนอในตารางที่ 4.19 ดังนี้

ตารางที่ 4.19 ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของตำบลโยนก

ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ความพร้อม			
	ปัจจัยภายใน		ปัจจัยภายนอก	
	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
1. การสัญจรทางบก	✓		✓	
2. การสัญจรทางน้ำ		✓		
3. ความเชื่อมโยงของเส้นทางกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น	✓			
4. ความสะดวกในการเดินทาง (สภาพเส้นทางและความลำบากในการเข้าถึงโดยรถยนต์ เรือ หรือเดินเท้า)	✓			
5. การบริการขนส่งสาธารณะ	✓			
รวม	4	1	1	0

จากข้อมูลในตารางที่ 4.19 ตำบลโยนกมีศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวโดยการสัญจรทางบก การเดินทางเริ่มต้นจาก จากสามแยกอำเภอแม่จัน ทางหลวงหมายเลข 1 ถนนพหลโยธิน (เชียงราย-แม่จัน) เลี้ยวขวาเข้าอำเภอเชียงแสนตามเส้นทางหลวงหมายเลข 1016 (แม่จัน - เชียงแสน) ระยะทางประมาณ 25 กิโลเมตรก็จะถึงตำบลป่าสักและโยนก ตามลำดับ

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

สภาพทางหลวงหมายเลข 1016 (แม่จัน - เชียงแสน) กำลังอยู่ในระหว่างการก่อสร้างขยายช่องทางการจราจรเพิ่มเป็น 4 ช่องจราจร⁴ รวมทางเลียบเมืองเชียงแสน ระยะทาง 37 กิโลเมตร ตัดผ่านตำบลป่าสักและตำบลโยนก ทำให้การสัญจรในตำบลโยนกไม่มีความสะดวกในการเดินทาง การจราจรติดขัด มีรถจำนวนมากโดยเฉพาะรถยนต์ขนาดใหญ่ รถบรรทุกสินค้าเพื่อรับ-ส่งสินค้าไปท่าเรือเชียงแสน อีกทั้งผ่านเขตที่อยู่อาศัยของชุมชน ผู้คนสองฝั่งถนนมีจำนวนมากทำให้ต้องเดินรถด้วยความระมัดระวัง นอกจากนี้ ยังมีเส้นทางที่ปรับปรุงอีก 2 เส้นทาง คือ⁵

- ก่อสร้างขยายทางหลวงหมายเลข 1290 (เชียงแสน-แม่สาย) ระยะทาง 36 กิโลเมตร ให้เป็นถนน 4 ช่องจราจร
- ก่อสร้างขยายทางหลวงหมายเลข 1129 (เชียงแสน-เชียงของ) ระยะทาง 59 กิโลเมตร ให้เป็นถนน ขนาด 4 ช่องจราจร และการก่อสร้างทางเลียบเมืองเชียงราย ระยะทาง 28 กิโลเมตร โดยทำเป็นโครงการก่อสร้างขนาด 4 ช่องจราจร

การขยายเส้นทาง การเข้าถึงดังกล่าว ทำให้ตำบลโยนกสามารถเดินทางได้สะดวกและง่ายต่อการเชื่อมโยงไปในพื้นที่ใกล้เคียง ทางทิศเหนือ คือ ตำบลเวียง และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ทางทิศใต้ คือ ตำบลป่าสัก และอำเภอแม่จัน ทิศตะวันออก คือ ตำบลบ้านแซว ตำบลแม่จัน และอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

การบริการขนส่งสาธารณะ ตำบลโยนกมีรถโดยสารสาธารณะ (เมล์เขียว) สายเชียงแสน – เชียงราย ให้บริการทุกวัน ทุกๆ 30 นาที/คัน มีสถานีตั้งอยู่ที่หลังที่ว่าการอำเภอเชียงแสนและสิ้นสุดสายที่สถานีขนส่งจังหวัดเชียงราย นอกจากนั้นมีบริการรถเมล์สาธารณะเชื่อมโยงระหว่างอำเภอและจังหวัด คือ สายเชียงแสน-เชียงของ เชียงแสน-เชียงใหม่และเชียงแสน-กรุงเทพ

4) การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวตำบลโยนก

ข้อมูลจากแบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

การประเมินศักยภาพการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวตำบลโยนก โดยตัวแปรที่ทำการศึกษาประกอบด้วย 2 กลุ่ม รวมทั้งหมด 12 ตัวแปร คือ สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน ได้แก่ การ

⁴ ตามโครงการพัฒนาระบบโครงข่ายคมนาคมในเขตเศรษฐกิจชายแดนของจังหวัดเชียงราย เพื่อรองรับการขนส่งสินค้าระหว่างไทย ลาว จีน พม่า และเป็นการสนับสนุนยุทธศาสตร์โลจิสติกส์ (Logistics)

⁵ โครงการขนส่งพื้นฐานเชื่อมต่อประเทศลุ่มน้ำโขง. (วันที่ 2553-01-25) ข้อมูลออนไลน์

<http://news.mcot.net/economic/inside.php?>

สื่อสารทางโทรศัพท์ ระบบไฟฟ้าให้แสงสว่างและ เครื่องใช้ไฟฟ้า การสาธารณสุข สถานีนอนมัย และการบริการน้ำดื่มและน้ำใช้ และ สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ได้แก่ ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านขายของที่ระลึก ร้านสะดวกซื้อ ขายของชำ บริการรถเช่า บริการนำเที่ยว ห้องน้ำ ห้องส้วมสาธารณะ อินเทอร์เน็ตคาเฟ่ และ สถานบันเทิง ซึ่งผลการศึกษานำเสนอในตารางที่ 4.20 ดังนี้

ตารางที่ 4.20 สักยภาพการท่องเที่ยวด้านการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวของตำบลโยนก

ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการอำนวยความสะดวก ทางการท่องเที่ยว	ความพร้อม			
	ปัจจัยภายใน		ปัจจัยภายนอก	
	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
1. สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน				
1.1 การสื่อสารทางโทรศัพท์	✓			
1.2 ระบบไฟฟ้าให้แสงสว่างและ เครื่องใช้ไฟฟ้า	✓			
1.3 การสาธารณสุข ปฐมพยาบาล	✓			
1.4 การบริการน้ำดื่มและน้ำใช้	✓			
2. สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว				
2.1 ร้านอาหารและเครื่องดื่ม	✓			
2.2 ร้านขายของที่ระลึก		✓		
2.3 ร้านสะดวกซื้อขายของชำ	✓			
2.4 บริการรถเช่า		✓		
2.5 บริการนำเที่ยว		✓		
2.6 ห้องน้ำ ห้องส้วมสาธารณะ	✓			
2.7 อินเทอร์เน็ตคาเฟ่	✓			
2.8 สถานบันเทิง	✓			
รวม	9	3	0	0

จากข้อมูลในตารางที่ 4.20 ตำบลโยนกมีศักยภาพด้านการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ที่มีความพร้อมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน และ สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว โดยมีรายละเอียดในแต่ละประเด็น ดังนี้

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

(1) การอำนวยความสะดวกพื้นฐาน

ในพื้นที่ตำบลโยนกมีการอำนวยความสะดวกที่ได้รับจากโครงการพัฒนาของภาครัฐ ได้แก่ ระบบไฟฟ้าที่ให้แสงสว่างและใช้สำหรับเครื่องใช้ไฟฟ้าในครัวเรือน อาคาร ถนนสาธารณะและบริเวณทะเลสาบเชียงแสน ระบบน้ำอุปโภคบริโภค และน้ำจากทะเลสาบเชียงแสนเพื่อการเกษตร ทั้งนี้ในทุกตำบลมีระบบสาธารณสุข โดยมีสถานีนอนมัย โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในด้านระบบการสื่อสารทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ พบว่า ในชุมชนมีสัญญาณเครือข่ายโทรศัพท์ที่

ครอบคลุมทั่วถึง ส่วนโทรศัพท์บ้านและโทรศัพท์สาธารณะมีการติดตั้งอย่างทั่วถึง ในชุมชนมีหอกระจายข่าวที่สามารถใช้งานได้ และมีระบบเสียงตามสายชุมชน

การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ได้แก่ มีร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านขายของที่ระลึก ร้านสะดวกซื้อขายของชำ กระจายอยู่ทั่วไปในชุมชน ส่วนการอำนวยความสะดวกร้านอินเทอร์เน็ตคาเฟ่ สถานบันเทิง บริการรถเช่า บริการนำเที่ยว สามารถสอบถามกับคนในพื้นที่

แต่สิ่งอำนวยความสะดวกในตำบลโยนกไม่มีการบำรุงรักษาอย่างต่อเนื่อง เกิดความชำรุด ทรุดโทรมตามกาลเวลา

(2) การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

ตำบลป่าสักมีการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ได้แก่ ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านสะดวกซื้อ/ร้านขายของชำ ห้องน้ำ ห้องส้วมสาธารณะ อินเทอร์เน็ตคาเฟ่ และ สถานบันเทิง แต่ไม่มีการบริการร้านอาหารของที่ระลึก บริการรถเช่า บริการนำเที่ยว

5) ที่พักแรมตำบลโยนก

ข้อมูลจากแบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

การประเมินศักยภาพที่พักแรมตำบลโยนก โดยศึกษา 7 ตัวแปร คือ บริการที่พักแบบโรงแรม เกสต์เฮ้าส์ รีสอร์ท บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ บริการที่พักในสถานที่ราชการ การต้อนรับและการให้บริการในที่พักแรม อนามัยและสุขลักษณะ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้ใช้บริการ และ ความสามารถในการรองรับจำนวนนักท่องเที่ยว ซึ่งผลการศึกษานำเสนอในตารางที่ 4.21 ดังนี้

ตารางที่ 4.21 ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านที่พักแรมของตำบลโยนก

ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านที่พักแรม	ความพร้อม			
	ปัจจัยภายใน		ปัจจัยภายนอก	
	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
1. บริการที่พักแบบโรงแรม เกสต์เฮ้าส์ รีสอร์ท	✓			
2. บริการที่พักแบบโฮมสเตย์		✓	✓	
3. บริการที่พักในสถานที่ราชการ		✓		
4. การต้อนรับและการให้บริการในที่พักแรม	✓			
5. อนามัยและสุขลักษณะ (ความสะอาด)	✓			
6. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้ใช้บริการ	✓			
7. ความสามารถในการรองรับจำนวนนักท่องเที่ยว	✓			
รวม	5	1	1	0

จากข้อมูลในตารางที่ 4.21 ตำบลโยนกมีศักยภาพด้านที่พักแรม ในการให้บริการที่พักแบบโรงแรม เกสต์เฮ้าส์ รีสอร์ท

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

ในเขตตำบลโยนกมีความหลากหลายของที่พักแรม เช่น โรงแรมรุจิรา รีสอร์ท โรงแรมเวียงโยนก เชียงแสน เลคฮิลล์ รีสอร์ท ที่พักส่วนใหญ่มีพื้นที่ติดอยู่กับทะเลสาบเชียงแสน มีห้องพัก ร้านอาหาร และมีระบบรักษาความปลอดภัยอย่างดี แต่ในช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยวมักจะไม่มีย่านท่องเที่ยวเข้าพัก

การลงทุนสร้างที่พักแรมในเขตตำบลโยนก มีนักลงทุนกว้านซื้อที่ดินเพื่อลงทุนสร้างที่พักแรมจำนวนมากบริเวณรอบทะเลสาบเชียงแสน เนื่องจากมีปัจจัยด้านทำเลที่ตั้งที่ติดกับแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอ เชียงแสน ที่ง่ายต่อการตัดสินใจเข้าพักของนักท่องเที่ยว สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้จำนวนมาก มีการบริการที่รองรับนักท่องเที่ยวได้ แต่ราคาที่ดินสูงขึ้นเรื่อยๆ

6) การบริการเสริมทางการท่องเที่ยวตำบลโยนก

ข้อมูลจากแบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

การประเมินศักยภาพการบริการเสริมทางการท่องเที่ยวตำบลโยนก โดยจำแนกตัวแปรที่ศึกษาเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 8 ตัวแปร คือ 1) ศูนย์บริการการท่องเที่ยว ได้แก่ ศูนย์ให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว และ ศูนย์อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว 2) การตลาดการท่องเที่ยว ได้แก่ การเผยแพร่ข้อมูลในระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศ สื่อหลากหลายประเภทในการให้ข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยว 3) ความปลอดภัย ได้แก่ ความปลอดภัยจากการใช้บริการด้านคมนาคม ความปลอดภัยจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ ความปลอดภัยด้านอาหารและโภชนาการ และ ความปลอดภัยจากการใช้บริการนันทนาการซึ่งผลการศึกษานำเสนอในตารางที่ 4.22 ดังนี้

ตารางที่ 4.22 ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการบริการเสริมทางการท่องเที่ยวของตำบลโยนก

ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการบริการเสริมทางการท่องเที่ยว	ความพร้อม			
	ปัจจัยภายใน		ปัจจัยภายนอก	
	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
1. ศูนย์บริการการท่องเที่ยว				
1.1 ศูนย์บริการให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว	✓			
1.2 ศูนย์อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว		✓		
2. การตลาดการท่องเที่ยว				
2.1 การเผยแพร่ข้อมูลในระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศ	✓			
2.2 สื่อหลากหลายประเภทในการให้ข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยว เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ นิตรรศการ	✓			
3. ความปลอดภัย				
3.1 ความปลอดภัยจากการใช้บริการด้านคมนาคม	✓			
3.2 ความปลอดภัยจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ (ระบบเตือนภัยนักท่องเที่ยว)	✓			
3.3 ความปลอดภัยด้านอาหารและโภชนาการ	✓			
3.4 ความปลอดภัยจากการใช้บริการนันทนาการ	✓			
รวม	7	1	0	0

จากข้อมูลในตารางที่ 4.22 ตำบลโยนกมีศักยภาพด้านการบริการเสริมทางการท่องเที่ยวโดยมีรายละเอียดในแต่ละประเด็น ดังนี้

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

(1) มีศูนย์บริการข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวของทะเลสาบเชียงแสน ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว ข้อมูลการท่องเที่ยวมีความเป็นปัจจุบันและทันสมัย เนื่องจากทะเลสาบเชียงแสนเป็นสถานที่ที่มีนักศึกษาวิจัยทางธรรมชาติเข้ามาทำการศึกษาอย่างต่อเนื่อง จึงมีการปรับปรุงข้อมูลอยู่เสมอและมีข้อเสนอแนะในการพัฒนาพื้นที่ชุ่มน้ำอยู่ตลอด

(2) การตลาดการท่องเที่ยว ของทะเลสาบเชียงแสน มีการเก็บรวบรวมข้อมูลทางระบบนิเวศวิทยาที่มีการเผยแพร่ข้อมูลในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ ในรูปแบบของแผ่นพับ นิทรรศการ และไม่สามารถเผยแพร่ข้อมูลสำคัญทางระบบนิเวศได้ เนื่องจากอาจได้รับผลกระทบจากการกระทำของมนุษย์และเพื่อบังประโยชน์ในการศึกษาเรียนรู้มากกว่าการจัดการท่องเที่ยว

(3) การบริหารจัดการทะเลสาบเชียงแสน อยู่ภายใต้การดูแลของส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่า สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 15 กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีเจ้าหน้าที่ดูแลอย่างทั่วถึง ส่วนองค์การบริหารส่วนตำบลโยนกไม่มีบทบาทในการบริหารจัดการทะเลสาบเชียงแสน แต่มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาให้ชุมชนได้มีอาชีพและรายได้เสริมที่เกิดจากการท่องเที่ยว เช่น การของของที่ระลึก สินค้าท้องถิ่น เป็นต้น

(4) ความปลอดภัยในการท่องเที่ยวบริเวณทะเลสาบเชียงแสน ด้านการคมนาคม ภัยพิบัติทางธรรมชาติ อาหารและโภชนาการ และบริการนำเที่ยว ได้รับการดูแลจากเจ้าหน้าที่เป็นอย่างดี

7) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวตำบลโยนก

ข้อมูลจากแบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

การประเมินศักยภาพการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยศึกษา 5 ตัวแปร คือ การก่อตั้งองค์กรหรือกลุ่มที่มีบทบาทต่อการจัดการการท่องเที่ยว บุคลากรด้านการบริการนักท่องเที่ยว การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ การกำหนดขอบเขตแหล่งท่องเที่ยว และการกำหนดช่วงเวลาท่องเที่ยวตามฤดูกาลซึ่งผลการศึกษาเสนอในตารางที่ 4.23 ดังนี้

ตารางที่ 4.23 ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของตำบลโยนก

ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	ความพร้อม			
	ปัจจัยภายใน		ปัจจัยภายนอก	
	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
การก่อตั้งองค์กรหรือกลุ่มที่มีบทบาทต่อการจัดการการท่องเที่ยว		✓		
บุคลากรด้านการบริการนักท่องเที่ยว เช่น มัคคุเทศก์ท้องถิ่น		✓		
การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่		✓		
การกำหนดขอบเขตแหล่งท่องเที่ยว (Zoning)	✓			
การกำหนดช่วงเวลาท่องเที่ยวตามฤดูกาล	✓			
รวม	2	3		

จากข้อมูลในตารางที่ 4.23 ตำบลโยนกมีศักยภาพด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว คือ การกำหนดขอบเขตแหล่งท่องเที่ยว (Zoning) ในพื้นที่ทะเลสาบเชียงแสน แบ่งพื้นที่สำหรับท่องเที่ยวและพื้นที่อยู่อาศัยของสัตว์ ทั้งสัตว์ปีกและสัตว์น้ำ

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

จากการสัมภาษณ์พบว่าอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่คือการขาดแคลนกำลังคนที่มีความรู้และทักษะในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและการขาดแคลนงบประมาณเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่

สรุปศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในตำบลโยนก

จากข้อมูลในตารางที่ 4.24 (ด้านล่าง) เมื่อเปรียบเทียบความพร้อมของปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในตำบลโยนก พบว่า ตำบลโยนกมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับสูง โดยมีความพร้อมของแต่ละองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยว (14.29%) การบริการเสริมทางการท่องเที่ยว (12.50%) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (11.43%) การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว (10.72%) ที่พักแรม (10.21%) และ การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว (5.72%)

ตารางที่ 4.24 เปรียบเทียบการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในตำบลโยนก

องค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยว	เกณฑ์ การวัด/ คะแนน	ความพร้อม			
		ปัจจัยภายใน		ปัจจัยภายนอก	
		S	W	O	T
ทรัพยากรการท่องเที่ยว	5	14.29%	-	2.86%	5.72%
กิจกรรมการท่องเที่ยว	3	14.29%	-	-	-
การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	5	11.43%	2.86%	2.86%	-
การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว	12	10.72%	3.57%	-	-
ที่พักแรม	7	10.21%	2.04%	2.04%	
การบริการเสริมทางการท่องเที่ยว	8	12.50%	1.79%		
การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	5	5.72%	8.57%		

หมายเหตุ 1 S จุดแข็ง = มีความพร้อมมาก (ศักยภาพสูง) , O โอกาส = มีความพร้อมปานกลาง (ศักยภาพปานกลาง) , W จุดอ่อน = มีความพร้อมน้อย (ศักยภาพต่ำ) , T อุปสรรค = ไม่มีความพร้อม (ไม่มีศักยภาพ)

หมายเหตุ 2 ให้สมมติฐานทุกตัวแปรมีนัยสำคัญเท่ากันหมด หากค่าเฉลี่ยของนัยสำคัญของแต่ละตัวแปรได้ = 14.29

4.1.4 ศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในตำบลป่าสัก

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยวตำบลป่าสัก

ข้อมูลจากแบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

การประเมินศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวตำบลป่าสัก โดยศึกษา 5 ตัวแปร คือ ทรัพยากรธรรมชาติทางบก ทรัพยากรธรรมชาติทางน้ำ ทรัพยากรธรรมชาติทางด้านสัตว์ป่า สินค้าของที่ระลึกประจำท้องถิ่น และวิถีชีวิตชุมชน ซึ่งผลการศึกษานำเสนอในตารางที่ 4.25 ดังนี้

ตารางที่ 4.25 ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวของตำบลป่าสัก

ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว	ความพร้อม			
	ปัจจัยภายใน		ปัจจัยภายนอก	
	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
1. ทรัพยากรธรรมชาติทางบก ได้แก่ ป่าไม้ น้ำตก ฯลฯ	✓	✓		
2. ทรัพยากรธรรมชาติทางน้ำ ได้แก่ แม่น้ำ ลำธาร อ่างเก็บน้ำ	✓	✓		
3. ทรัพยากรธรรมชาติทางด้านสัตว์ป่า		✓		
4. สินค้าของที่ระลึกประจำท้องถิ่น	✓			
5. วิถีชีวิตชุมชน	✓			
รวม	4	3	0	0

จากข้อมูลในตารางที่ 4.25 ศักยภาพด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวของตำบลป่าสักที่มีความพร้อมในการพัฒนามากที่สุด คือ

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

(1) ทรัพยากรทางบกของตำบลป่าสัก คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ส่วนใหญ่เป็นเนินเขาเตี้ย มีพื้นที่ป่าขนาดเล็กที่ชุมชนร่วมกันอนุรักษ์ไว้ คือ ป่าชุมชนจอบ้างแดง บ้านสันมะเค็ด

(2) ทรัพยากรทางน้ำ ที่ประกอบด้วย ที่ราบหนองน้ำ ลำห้วย ลำน้ำ และบึง หนองน้ำที่สำคัญ คือ หนองบัวหลวง หมู่ที่ 9 บ้านสันมะเค็ด เป็นหนองน้ำขนาดใหญ่ โอบล้อมเนินเขา ใช้เป็นแหล่งน้ำที่ใช้ทำการเกษตร บรรยายาคร่มร้อนเย็นสบายเหมาะแก่การพักผ่อน นั่งเล่นและชมวิว

(3) วิถีชีวิตชุมชน เนื่องจากประชากรมีอาชีพหลักเป็นเกษตรกร ดังนั้นในตำบลป่าสักจึงจัดตั้งโรงเรียนชาวนา หรือโรงเรียนเกษตรกรเฉลิมพระเกียรติครองราชย์ 60 ปี ขึ้น ที่บ้านป่าสักน้อย หมู่ที่ 3 เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการทำเกษตรกรรมที่ให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการลดภาวะโลกร้อน โดยการไม่เผาตอฟางข้าวหลังการเก็บเกี่ยวข้าวและให้ความรู้แก่ชาวบ้านเกี่ยวกับผลกระทบของสารเคมีที่มีต่อสิ่งแวดล้อม โดยใช้จุลินทรีย์หน่อกล้วยแทนการใช้สารเคมี เริ่มเปิดสอนครั้งแรกเมื่อปี 2548 โดยแต่ละหลักสูตรใช้เวลา 20 สัปดาห์ ทั้งนี้โรงเรียนชาวนายังไม่เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายในกลุ่มนักท่องเที่ยว

(4) สินค้าของที่ระลึกประจำท้องถิ่น หรือ สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ที่มีชื่อเสียงและได้รับรางวัลระดับจังหวัดของตำบลป่าสัก คือ

- 1) ชาสมุนไพรสามรส ของหมู่ที่ 7 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรดอยจำปี ประกอบด้วย ตะไคร้ ข่า ใบเตย
- 2) กระเป๋ากจากผ้าปักมือ หมู่ 6 บ้านปางหมอพอว กระเป๋าผ้าปักมือ มี 5 แบบ คือ กระเป๋ารูปไข่ กระเป๋าเครื่องสำอางค์ กระเป๋าถือ ซองแว่น ถุงขยำลูกปัด
- 3) ข้าวสารเจ้า (ข้าวหอมมะลิ) ของหมู่ที่ 3 บ้านป่าสักน้อย สหกรณ์การเกษตรเชียงใหม่ จำกัด
- 4) สินค้าอื่นๆ เช่น ข้าวแต่น้ำแดงโม ปลาขย ปลาไร่ กล้วยแปรรูป สินค้าหัตถกรรม ไม้กวาดมือเสือ ดุงเงินดุงทอง จักรสานหมวก เป็นต้น

ในประเด็นการผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลป่าสักได้ให้การสนับสนุนส่งเสริมการผลิตระดับครัวเรือน และส่งเสริมการจดทะเบียนสินค้าลิขสิทธิ์ให้ถูกต้องเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือแก่ผู้บริโภค และขยายตลาดให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น แต่ทั้งนี้ ตำบลป่าสักประสบกับปัญหาด้านทุนการผลิตต่อหน่วยที่เพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากราคาวัตถุดิบที่สูงขึ้นในปัจจุบัน เช่น เชื้อเพลิง การขนส่ง เป็นต้น อีกทั้ง คู่แข่งขันในการผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์มีจำนวนมากขึ้น และมีปัญหาด้านบรรจุกัญท์ที่ไม่น่าสนใจและขาดศูนย์กลางจำหน่ายสินค้า ดังนั้นจึงจำเป็นต้องพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความน่าสนใจ สามารถดึงดูดความสนใจของผู้บริโภคได้ และส่งเสริม พัฒนาความรู้ด้าน การถนอมอาหาร และมาตรฐานการผลิต ในด้านการตลาดองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสักมีโครงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สหกรณ์การเกษตรอำเภอ ศูนย์พัฒนาสตรีอำเภอ เพื่อเป็นตัวกลางในการนำสินค้าไปจัดจำหน่าย และ ส่งเสริมการเข้ามาศึกษาดูงาน เพื่อกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวในพื้นที่

2) กิจกรรมการท่องเที่ยวตำบลป่าสัก

ข้อมูลจากแบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

การประเมินศักยภาพกิจกรรมการท่องเที่ยวตำบลป่าสัก โดยศึกษา 3 ตัวแปร คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ กิจกรรมการท่องเที่ยวทางประเพณี วัฒนธรรม ศิลธรรม กิจกรรมการท่องเที่ยวตามเทศกาล ซึ่งผลการศึกษานำเสนอในตารางที่ 4.26 ดังนี้

ตารางที่ 4.26 ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของตำบลป่าสัก

ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว	ความพร้อม			
	ปัจจัยภายใน		ปัจจัยภายนอก	
	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
1. กิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ		✓		
2. กิจกรรมการท่องเที่ยวทางประเพณี วัฒนธรรม ศิลธรรม		✓		
3. กิจกรรมการท่องเที่ยวตามเทศกาล		✓		
รวม	0	3	0	0

จากข้อมูลในตารางที่ 4.26 แสดงว่าในตำบลป่าสักมีจุดอ่อนด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว เนื่องจากตำบลป่าสักยังไม่ได้พัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นจึงไม่เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบใดขึ้นในพื้นที่

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

จากการศึกษาพบว่าตำบลป่าสักมีความหลากหลายของทรัพยากรท่องเที่ยวแต่ยังไม่ได้พัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเนื่องจากผู้นำท้องถิ่น ไม่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่

3) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวตำบลป่าสัก

ข้อมูลจากแบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

การประเมินศักยภาพการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวตำบลป่าสักโดยศึกษา 5 ตัวแปร คือ การสัญจรทางบก การสัญจรทางน้ำ ความเชื่อมโยงของเส้นทางกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ความสะดวกในการเดินทาง และการบริการขนส่งสาธารณะ ซึ่งผลการศึกษานำเสนอในตารางที่ 4.27 ดังนี้

ตารางที่ 4.27 ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของตำบลป่าสัก

ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ความพร้อม			
	ปัจจัยภายใน		ปัจจัยภายนอก	
	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
1. การสัญจรทางบก	✓			
2. การสัญจรทางน้ำ		✓	✓	
3. ความเชื่อมโยงของเส้นทางกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น	✓			
4. ความสะดวกในการเดินทาง (สภาพเส้นทางและความลำบากในการเข้าถึงโดยรถยนต์ เรือ หรือเดินเท้า)	✓			
5. การบริการขนส่งสาธารณะ	✓			
รวม	4	1	1	0

จากข้อมูลในตารางที่ 4.27 ตำบลป่าสักมีศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวโดยการสัญจรทางบก เริ่มต้นจากสามแยกอำเภอแม่จันทงหลวงหมายเลข 1 ถนนพหลโยธิน (เชียงราย-แม่จัน) เลี้ยวขวาเข้าอำเภอเชียงแสนตามเส้นทางหลวงหมายเลข 1016 (แม่จัน-เชียงแสน) ระยะทางประมาณ 23 กิโลเมตร โดยตำบลป่าสักเป็นตำบลแรกเมื่อเข้าเขตอำเภอเชียงแสน

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

สภาพเส้นทางหลวงหมายเลข 1016 (แม่จัน-เชียงแสน) กำลังอยู่ในระหว่างการก่อสร้างขยายช่องทางการจราจรเพิ่มเป็น 4 ช่องจราจร รวมทางเลี้ยวเมืองเชียงแสน ระยะทาง 37 กิโลเมตร ตัดผ่านตำบลป่าสักและตำบลโยนก ทำให้การสัญจรไม่มีความสะดวกในการเดินทาง การจราจรติดขัด มีรถจำนวนมาก โดยเฉพาะรถยนต์ขนาดใหญ่ รถบรรทุกสินค้าเพื่อรับ-ส่งสินค้าไปท่าเรือเชียงแสน อีกทั้งผ่านเขตที่อยู่อาศัยของชุมชน ผู้คนสองฝั่งถนนมีจำนวนมากทำให้ต้องเดินรถด้วยความระมัดระวัง

ความเชื่อมโยงของเส้นทาง ตำบลป่าสักสามารถเชื่อมโยงไปในหลายตำบล คือทางทิศเหนือ เส้นทางที่ 1 เส้นทางหลวงหมายเลข 1016 เชื่อมโยงตำบลโยนก ตำบลเวียง ตำบลบ้านแซว ตำบลแม่จัน และอำเภอเชียงของ ทางทิศตะวันตก เส้นทางที่ 2 ทางหลวงชนบทเชื่อมโยงไปตำบลศรีดอนมูลและอำเภอแม่สาย นอกจากนั้น มีการพัฒนาระบบโครงข่ายคมนาคมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจชายแดนของจังหวัดเชียงราย เพื่อรองรับการขนส่งสินค้าระหว่างไทย ลาว จีน พม่า การสนับสนุนยุทธศาสตร์โลจิสติกส์ (Logistics) ของรัฐบาล เป็นโอกาสในการพัฒนาเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเชียงแสน ได้แก่ โครงการปรับปรุงและเพิ่มช่องทางการจราจรเป็น 4 ช่องจราจรในอำเภอเชียงแสน เช่นเดียวกับตำบลโยนก

การบริการขนส่งสาธารณะ ตำบลโยนกมีรถโดยสารสาธารณะ (เมล์เขียว) สายเชียงแสน – เชียงราย ให้บริการทุกวัน ทุกๆ 30 นาที/คัน มีสถานีตั้งอยู่ที่หลังที่ว่าการอำเภอเชียงแสนและสิ้นสุดสายที่สถานีขนส่งจังหวัดเชียงราย นอกจากนั้นมีบริการรถเมล์สาธารณะเชื่อมโยงระหว่างอำเภอและจังหวัด คือ สายเชียงแสน-เชียงของ เชียงแสน-เชียงใหม่และเชียงแสน-กรุงเทพฯ

4) การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวตำบลป่าสัก

ข้อมูลจากแบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

การประเมินศักยภาพการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวตำบลป่าสักโดยตัวแปรที่ทำการศึกษาประกอบด้วย 2 กลุ่ม รวมทั้งหมด 12 ตัวแปร คือ สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน ได้แก่ การสื่อสารทางโทรศัพท์ ระบบไฟฟ้าให้แสงสว่างและ เครื่องใช้ไฟฟ้า การสาธารณสุข สถานือนามัย และการบริการน้ำดื่มและน้ำใช้ และ สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ได้แก่ ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านขายของที่ระลึก ร้านสะดวกซื้อ ขายของชำ บริการรถเช่า บริการนำเที่ยว ห้องน้ำ ห้องส้วมสาธารณะ อินเทอร์เน็ตคาเฟ่ และ สถานบันเทิง ซึ่งผลการศึกษานำเสนอในตารางที่ 4.28 ดังนี้

ตารางที่ 4.28 ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวของตำบลป่าสัก

ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการอำนวยความสะดวก ทางการท่องเที่ยว	ความพร้อม			
	ปัจจัยภายใน		ปัจจัยภายนอก	
	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
1. สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน				
1.1 การสื่อสารทางโทรศัพท์	✓			
1.2 ระบบไฟฟ้าให้แสงสว่างและ เครื่องใช้ไฟฟ้า	✓			
1.3 การสาธารณสุข ปฐมพยาบาล	✓			
1.4 การบริการน้ำดื่มและน้ำใช้	✓			
2. สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว				
2.1 ร้านอาหารและเครื่องดื่ม	✓			
2.2 ร้านขายของที่ระลึก		✓		
2.3 ร้านสะดวกซื้อขายของชำ	✓			
2.4 บริการรถเช่า		✓		
2.5 บริการนำเที่ยว		✓		
2.6 ห้องน้ำ ห้องส้วมสาธารณะ	✓			
2.7 อินเทอร์เน็ตคาเฟ่	✓			
2.8 สถานบันเทิง	✓			
รวม	9	3	0	0

จากข้อมูลในตารางที่ 4.28 ตำบลป่าสักมีศักยภาพด้านการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ที่มีความพร้อมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน และ สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว โดยมีรายละเอียดในแต่ละประเด็น ดังนี้

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

(1) การอำนวยความสะดวกพื้นฐาน

ตำบลป่าสักมีการอำนวยความสะดวกที่ได้รับจากโครงการพัฒนาของภาครัฐ ได้แก่ ระบบไฟฟ้าให้แสงสว่างและใช้สำหรับเครื่องใช้ไฟฟ้าตามอาคาร โรงเรียน และถนนสาธารณะ

ระบบน้ำอุปโภคบริโภค ชุมชนน้ำประปาที่สะอาด ทั้งน้ำดื่มและน้ำใช้ และน้ำจากทะเลสาบเชียงแสนเพื่อการเกษตร

ระบบสาธารณสุข สถานือนามัย ในทุกตำบลจะมีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน การสุขภาพที่ถูกต้อง

ระบบการสื่อสาร จากการสังเกตการณ์การใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ (โทรศัพท์มือถือ) พบว่า ในชุมชนมีสัญญาณเครือข่ายโทรศัพท์ที่ครอบคลุมทั่วถึง ส่วนโทรศัพท์บ้านและโทรศัพท์สาธารณะมีการติดตั้งอย่างทั่วถึง ในชุมชนมีหอกระจายข่าวที่สามารถใช้งานได้ และมีระบบเสียงตามสายชุมชน

แต่โครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่เดิม ต้องการการปรับปรุงซ่อมแซมใหม่ เช่น ถนนคอนกรีตชำรุด การบริโภคอุปโภคประปา น้ำบ่อ โดยต้องรอการจัดสรรงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก

(2) การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

ตำบลป่าสักมีการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ได้แก่ ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านสะดวกซื้อ/ร้านขายของชำ ห้องน้ำห้องส้วมสาธารณะ อินเทอร์เน็ตคาเฟ่และสถานบริการ แต่ไม่มีการบริการร้านขายของที่ระลึก บริการรถเช่า และ บริการนำเที่ยว

5) ที่พักแรมตำบลป่าสัก

ข้อมูลจากแบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

การประเมินศักยภาพที่พักแรมตำบลป่าสัก โดยศึกษา 7 ตัวแปร คือ บริการที่พักแบบโรงแรม เกสต์เฮ้าส์ รีสอร์ท บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ บริการที่พักในสถานที่ราชการ การต้อนรับและการให้บริการในที่พักแรม อนามัยและสุขลักษณะ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้ใช้บริการ และ ความสามารถในการรองรับจำนวนนักท่องเที่ยว ซึ่งผลการศึกษานำเสนอในตารางที่ 4.29 ดังนี้

ตารางที่ 4.29 ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านที่พักแรมของตำบลป่าสัก

ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านที่พักแรม	ความพร้อม			
	ปัจจัยภายใน		ปัจจัยภายนอก	
	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
1. บริการที่พักแบบโรงแรม เกสต์เฮ้าส์ รีสอร์ท	✓			
2. บริการที่พักแบบโฮมสเตย์		✓		
3. บริการที่พักในสถานที่ราชการ	✓			
4. การต้อนรับและการให้บริการในที่พักแรม		✓		
5. อนามัยและสุขลักษณะ (ความสะอาด)		✓		
6. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้ใช้บริการ		✓		
7. ความสามารถในการรองรับจำนวนนักท่องเที่ยว		✓		
รวม	2	5	0	0

จากข้อมูลในตารางที่ 4.29 ตำบลป่าสักมีศักยภาพด้านที่พักแรมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ประกอบด้วย รีสอร์ท และที่พักในสถานที่ราชการ โดยมีรายละเอียดในแต่ละประเด็น ดังนี้

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

(1) รุ่งตะวันรีสอร์ท หมู่ที่ 5 บ้านหนองบัวสด บริการบ้านพักแบบโรงแรม บ้านดิน และห้องพัก รวม มีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น โทรทัศน์ ตู้เย็น น้ำอุ่น โทรศัพท์ภายใน เป็นต้น บรรยากาศธรรมชาติที่ร่มรื่น เงียบสงบ

(2) วัดป่าสักน้อย นอกเหนือจากวัดจะเป็นศูนย์รวมจิตใจและการจัดกิจกรรมต่างๆ ของชาวบ้านป่าสักแล้ว ยังเป็นที่พักแรมสำหรับนักท่องเที่ยว ซึ่งผู้ที่มาใช้บริการส่วนใหญ่จะเป็นพุทธศาสนิกชน ที่เดินทางมาทำบุญทอดกฐิน หรือ ผ้าป่า ห้องพักแบ่งเป็นสัดส่วนชายและหญิง ห้องพักหญิงมีจำนวน 13 ห้อง พักได้ห้องละ 8 คน ภายในห้องพักมีสิ่งอำนวยความสะดวกได้แก่ห้องน้ำ โทรทัศน์ ตู้เย็น และพัดลม ส่วนห้องพักชายเป็นห้องพักรวม สามารถพักได้ประมาณ 100 คน/คืน

6) การบริการเสริมทางการท่องเที่ยวตำบลป่าสัก

ข้อมูลจากแบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

การประเมินศักยภาพการบริการเสริมทางการท่องเที่ยวตำบลป่าสัก โดยตัวแปรที่ทำการศึกษากำหนดเป็น 3 กลุ่ม รวมทั้งหมด 8 ตัวแปร คือ 1) ศูนย์บริการการท่องเที่ยว ได้แก่ ศูนย์ให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว และ ศูนย์อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว 2) การตลาดการท่องเที่ยว ได้แก่ การเผยแพร่ข้อมูลในระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศ สื่อหลากหลายประเภทในการให้ข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยว 3) ความปลอดภัย ได้แก่ ความปลอดภัยจากการใช้บริการด้านคมนาคม ความปลอดภัยจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ ความปลอดภัยด้านอาหารและโภชนาการ และ ความปลอดภัยจากการใช้บริการน้ำดื่มซึ่งผลการศึกษานำเสนอในตารางที่ 4.30 ดังนี้

ตารางที่ 4.30 ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการบริการเสริมทางการท่องเที่ยวของตำบลป่าสัก

ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการบริการเสริมทางการท่องเที่ยว	ความพร้อม			
	ปัจจัยภายใน		ปัจจัยภายนอก	
	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
1. ศูนย์บริการการท่องเที่ยว				
1.1 ศูนย์บริการให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว		✓		
1.2 ศูนย์อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว		✓		
2. การตลาดการท่องเที่ยว				
2.1 การเผยแพร่ข้อมูลในระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศ		✓		
2.2 สื่อหลากหลายประเภทในการให้ข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยว เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ นิทรรศการ		✓		
3. ความปลอดภัย				
3.1 ความปลอดภัยจากการใช้บริการด้านคมนาคม		✓		

ตารางที่ 4.30 ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการบริการเสริมทางการท่องเที่ยวของตำบลป่าสัก (ต่อ)

ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการบริการเสริมทางการท่องเที่ยว	ความพร้อม			
	ปัจจัยภายใน		ปัจจัยภายนอก	
	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
3.2 ความปลอดภัยจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ (ระบบเตือนภัยนักท่องเที่ยว)		✓		
3.3 ความปลอดภัยด้านอาหารและโภชนาการ		✓		
3.4 ความปลอดภัยจากการใช้บริการนำเที่ยว		✓		
รวม	0	8	0	0

จากข้อมูลในตารางที่ 4.30 ตำบลป่าสักไม่มีศักยภาพการบริการเสริมทางการท่องเที่ยว

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

จากการสัมภาษณ์ พบว่าตำบลป่าสักประสบกับปัญหาและอุปสรรคในการวางแผนการท่องเที่ยว คือ ความขัดแย้งทางวิสัยทัศน์ในการพัฒนาพื้นที่ระหว่างผู้มีอิทธิพลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงทำให้ไม่มีการดำเนินการพัฒนาในทุกๆเรื่อง และขาดความร่วมมือกับชุมชน หรือ หน่วยงาน องค์กร

7) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวตำบลป่าสัก

ข้อมูลจากแบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

การประเมินศักยภาพการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวตำบลป่าสัก โดยศึกษา 5 ตัวแปร คือ การก่อตั้งองค์กรหรือกลุ่มที่มีบทบาทต่อการจัดการการท่องเที่ยว บุคลากรด้านการบริการนักท่องเที่ยว การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ การกำหนดขอบเขตแหล่งท่องเที่ยว และการกำหนดช่วงเวลาท่องเที่ยวตามฤดูกาลซึ่งผลการศึกษานำเสนอในตารางที่ 4.31 ดังนี้

ตารางที่ 4.31 ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของตำบลป่าสัก

ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	ความพร้อม			
	ปัจจัยภายใน		ปัจจัยภายนอก	
	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
1. การก่อตั้งองค์กรหรือกลุ่มที่มีบทบาทต่อการจัดการการท่องเที่ยว		✓		
2. บุคลากรด้านการบริการนักท่องเที่ยว เช่น มัคคุเทศก์ท้องถิ่น		✓		
3. การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่		✓		
4. การกำหนดขอบเขตแหล่งท่องเที่ยว (Zoning)		✓		
5. การกำหนดช่วงเวลาท่องเที่ยวตามฤดูกาล		✓		
รวม	0	5	0	0

จากข้อมูลในตารางที่ 4.31 ตำบลป่าสักไม่มีศักยภาพด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว และมีอุปสรรคปัญหาในการวางแผนการท่องเที่ยว คือ

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

(1) ทรัพยากรการท่องเที่ยวดังกล่าว ยังไม่ได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากนโยบายการพัฒนาชุมชนที่ผ่านมาไม่ให้ความสำคัญด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว แต่ในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะพัฒนาตำบลป่าสักให้เป็นหนึ่งในแหล่งท่องเที่ยวหลักของอำเภอเชียงแสน

(2) ความขัดแย้งทางวิสัยทัศน์ในการพัฒนาพื้นที่ระหว่างผู้มีอิทธิพลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงทำให้ไม่มีการดำเนินการพัฒนาในทุกๆ เรื่อง และขาดความร่วมมือกับชุมชน หรือ หน่วยงานองค์กร

สรุปศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในตำบลป่าสัก

จากข้อมูลในตารางที่ 4.32 (ด้านล่าง) เมื่อเปรียบเทียบความพร้อมของปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในตำบลป่าสัก พบว่า ตำบลป่าสักมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับต่ำ เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยว และ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (11.43%) การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว (10.72%) ที่พักรวม (4.08%) ส่วนด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว การบริการเสริมทางการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวยังไม่มีศักยภาพ

ตารางที่ 4.32 เปรียบเทียบการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในตำบลป่าสัก

องค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยว	เกณฑ์การวัด/คะแนน	ความพร้อม			
		ปัจจัยภายใน		ปัจจัยภายนอก	
		S	W	O	T
ทรัพยากรการท่องเที่ยว	5	11.43%	8.57%	-	-
กิจกรรมการท่องเที่ยว	3	-	14.29%	-	-
การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	5	11.43%	2.86%	2.8%	-
การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว	12	10.72%	3.57%	-	-
ที่พักแรม	7	4.08%	10.21%	-	-
การบริการเสริมทางการท่องเที่ยว	8	-	14.29%	-	-
การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	5		14.29%		

หมายเหตุ 1 S จุดแข็ง = มีความพร้อมมาก (ศักยภาพสูง) , O โอกาส = มีความพร้อมปานกลาง (ศักยภาพปานกลาง) , W จุดอ่อน = มีความพร้อมน้อย (ศักยภาพต่ำ) , T อุปสรรค = ไม่มีความพร้อม (ไม่มีศักยภาพ)

หมายเหตุ 2 ให้สมมติฐานทุกตัวแปรมีนัยสำคัญเท่ากันหมด หากค่าเฉลี่ยของนัยสำคัญของแต่ละตัวแปรได้ = 14.29

4.2 ความต้องการของชุมชนในพื้นที่ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน

การศึกษาความต้องการของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน ภายใต้แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กำหนดให้เครื่องมือในการศึกษา คือ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และการจัดการประชุมแบบมีส่วนร่วม

โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและสถิติพรรณนาเพื่อทราบความต้องการของชุมชนฯ มีรายละเอียดตามประเด็นศึกษาดังนี้

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

1) การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน

จากการศึกษา พบว่า ประเด็นการจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนทั้งทางวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจนั้น ควรเริ่มต้นที่การกระตุ้นให้ชุมชนเกิดความตระหนักในการใช้ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวอย่างคุ้มค่า โดยการเตรียมความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อรองรับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ การปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางนิเวศเดิมให้มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว โดยควบคู่กับการอนุรักษ์ความเป็นดั้งเดิมและวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนไว้

นอกจากนี้ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ควรเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการพัฒนาและเตรียมความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ที่รับผิดชอบ ดังนี้

- ในพื้นที่ตำบลบ้านแซว ความต้องการของชุมชนต่อการจัดการด้านการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ ได้แก่ การปรับปรุงเส้นทางเข้าน้ำตกผาลาด บ้านป่าตึง ให้มีสภาพใช้ได้ดี และก่อสร้างโป๊ะท่าเทียบเรือ ติดตั้งระบบไฟฟ้าและปรับปรุงภูมิทัศน์ในบริเวณหาดกักไก่ บ้านสบกก
- ในพื้นที่ตำบลแม่เงิน ความต้องการของชุมชนต่อการจัดการด้านการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ ได้แก่ 1) การปรับปรุงเส้นทางจากหมู่ที่ 11 บ้านธารทอง ถึงสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ ให้มีความพร้อมในการคมนาคมขนส่งที่สะดวกรวดเร็วและปลอดภัย รวมทั้งการซ่อมแซมพลับพลาที่ประทับ ปรับปรุงห้องน้ำ จัดทำเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ 2) การสร้างเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติในบริเวณวนอุทยานน้ำตกวังธารทอง หมู่ที่ 7 บ้านไร่ โดยมีเจ้าหน้าที่ของวนอุทยาน หรือ ชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) ดูแลรักษาความปลอดภัยจากอุบัติเหตุหรืออันตรายที่จะเกิดขึ้นในระหว่างการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกด้านข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ การจัดจัดทำแผนที่ป้ายบอกทางในแหล่งท่องเที่ยวตลอดเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ
- ในพื้นที่ตำบลโยนก ความต้องการของชุมชนต่อการจัดการด้านการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพ ของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) และการ

ก่อสร้างศูนย์จัดจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เช่น ผ้าปัก ข้าวกลิ้ง ผ้าไหม น้ำสมุนไพร ลูกประคบ เป็นต้น

- ในพื้นที่ตำบลป่าสัก ความต้องการของชุมชนต่อการจัดการด้านการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ ได้แก่ การพัฒนาหนองบัวหลวง หมู่ที่ 9 บ้านสันมะเค็ด ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและสวนสาธารณะ เพื่อการออกกำลังกาย และพักผ่อนหย่อนใจของคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ควรให้บริการเปลอน้ำแก่นักท่องเที่ยวในช่วงฤดูร้อน

2) การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก

จากการศึกษา พบว่า ในชุมชนขาดการจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนั้น จึงควรจัดให้มีการอบรมตัวแทนชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน แม่บ้าน เยาวชน ให้มีความรู้ ความตระหนักในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน สามารถทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น และนำองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวไปถ่ายทอดแก่สมาชิกในชุมชนต่อไป

ทั้งนี้ ชุมชนพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ โดยการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ การจัดงานมหกรรม 9 คนเผ่า ของตำบลบ้านแซว งานเชียงแสนแม่น้ำโขงไตรภพนานาชาติ พิธีสืบชะตานกเป็ดน้ำทะเลสาบเชียงแสนของตำบลโยนก เป็นต้น

3) การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว

จากการศึกษา พบว่า ความต้องการด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาและจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว มีดังนี้

(1) จัดเวทีประชุมประจำเดือนเกี่ยวกับการท่องเที่ยว โดยหมุนเวียนไปในแต่ละพื้นที่ในอำเภอเชียงแสน เพื่อสำรวจความพร้อมของทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับการวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ควรเป็นผู้รับผิดชอบหลัก ในการประชุมแต่ละครั้ง ควรประกอบด้วยผู้เข้าร่วมประชุม คือ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแซว นักวิชาการศึกษา เจ้าพนักงานพัฒนาชุมชน เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล

(2) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการท่องเที่ยวอื่น ได้แก่ การสร้างความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาเพื่อการศึกษาวิจัยด้านการท่องเที่ยว ความร่วมมือของภาคีการท่องเที่ยวในชุมชน ในการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับหมู่บ้าน การสร้างโครงข่ายการท่องเที่ยวในแต่ละตำบล และการตลาดโดยเผยแพร่ผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ด้านต่างๆ ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ

(3) การสร้างความเชื่อมโยง หรือ โครงข่ายเส้นทางท่องเที่ยวในอำเภอเชียงแสน โดยกำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแซวเป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เนื่องจากตำบลบ้านแซวมีความพร้อมในด้านบุคลากรที่ให้การสนับสนุนการท่องเที่ยว โดยตำบลป่าสัก ตำบลโยนกและตำบลแม่เงิน ให้ความร่วมมือในการประสานงานด้านข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว การตลาดและการประชาสัมพันธ์

(4) การส่งเสริมการกระจายรายได้และผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว โดยภาครัฐ เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล สถาบันการศึกษา ร่วมส่งเสริมการประกอบอาชีพที่สร้างรายได้เสริมแก่ครอบครัว เช่น การสร้างกลุ่มอาชีพสำหรับเกษตรกร กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ เป็นต้น

ทั้งนี้ ควรมีการจัดสรรรายได้ที่เกิดจากภาคการท่องเที่ยวเพื่อไปพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว เช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและพื้นที่สาธารณะประโยชน์ในแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

ข้อมูลจากการจัดการประชุมแบบมีส่วนร่วม

ในการนำเสนอผลการศึกษาประเด็นความต้องการของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน ผู้เข้าร่วมประชุมมีความเห็นร่วมกันว่าให้ ตำบลบ้านแซวเป็นต้นแบบในการพัฒนาการท่องเที่ยวในอำเภอเชียงแสนที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนมากที่สุด ทั้งนี้เพราะมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนมากที่สุด โดยมีรายได้ที่เกิดจากการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของตำบลบ้านแซวอย่างเป็นรูปธรรม คือ

- การขายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ผ้าทอและผลิตภัณฑ์ที่ทำจากผ้า จิ้งหรีด ข้าวกล้อง ชาเขียวกู่หลาน อาหารแปรรูป และผลิตภัณฑ์ของชนเผ่าต่างๆ
- การศึกษาดูงานกลุ่มอาชีพ ได้แก่ กลุ่มหมูปลอดคกลิ่นบ้านสบกก ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านลุงอินผ่อง แก้วคำ ปราชญ์ชาวบ้าน กลุ่มเลี้ยงจิ้งหรีดปลอดสารเคมี กลุ่มเลี้ยงปลากระชัง และกลุ่มทำข้าวกล้องอินทรีย์ ในศึกษาดูงานแต่ละครั้งผู้ศึกษาดูงานต้องจ่ายค่าความรู้แก่กลุ่มอาชีพดังกล่าวกลุ่มละ 500 บาท/ครั้ง
- การให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ ณ บ้านท่าขันทอง จำนวน 24 หลังคาเรือน สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 100 คน/คืน โดยมีอัตราค่าบริการที่พักรูปแบบโฮมสเตย์ 180 บาท/คน/คืน ค่าอาหาร 120 บาท/คน/2 มื้อ (มื้อเย็น และมื้อเช้า) ค่าบริการอาหารขันโตก ชมการแสดงและพิธีบายศรีสู่ขวัญ 100 บาท/คน ค่าบำรุงบ้านพัก 80 บาท ค่าบริการผู้นำชมกิจกรรมท่องเที่ยว 100 บาท/วัน ซึ่งรายได้ทั้งหมดหักค่าใช้จ่ายเป็นค่าบำรุงบ้านพักร้อยละ 5 และเป็นเงินกองกลางหมู่บ้านร้อยละ 5

ทั้งนี้ การจัดการรายได้จากการท่องเที่ยวของตำบลบ้านแซว ประกอบด้วย การกระจายรายได้ส่วนใหญ่ไปยังผู้ให้บริการการท่องเที่ยว ได้แก่ เจ้าของที่พักแบบโฮมสเตย์ กลุ่มอาชีพ และรายได้บางส่วนถูกนำไปพัฒนาชุมชนเพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวซึ่งหมายถึงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ได้รับจากการท่องเที่ยว ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการจัดการประชุมแบบมีส่วนร่วมดังกล่าวผู้ศึกษานำไปปรับปรุง เพิ่มเติมในผลการศึกษาเพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบในการกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสนต่อไป

4.3 ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน

การสำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย กำหนดใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลคือแบบสอบถามนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปท่องเที่ยวในอำเภอเชียงแสน จำนวน 246 คน โดยใช้ สถิติพรรณนา ในการวิเคราะห์ข้อมูล อธิบายผลการศึกษิตตามประเด็นการศึกษา ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ตารางที่ 4.33 ข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน) n=246	ร้อยละ
เพศ		
หญิง	132	53.6
ชาย	114	46.4
ภูมิลำเนา		
ภาคเหนือ	111	45
ภาคกลาง	98	39.7
ภาคตะวันออก	28	11.2
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	6	2.6
ภาคใต้	4	1.5
อาชีพ		
อื่น ๆ (นักศึกษา เกษตรกร)	112	45.5
พนักงาน/ลูกจ้างบริษัท	52	21.2
กิจการส่วนตัว	47	19.2
รับราชการ	35	14.4
อายุ		
21 - 25 ปี	70	28.6
26 - 35 ปี	62	25.1
36 - 45 ปี	40	16.3
15 - 20 ปี	36	14.8
46 - 60 ปี	31	12.8
61 ปีขึ้นไป	6	2.5

จากข้อมูลตารางที่ 4.33 ข้อมูลส่วนตัวของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวอำเภอเชียงแสน เป็นเพศหญิง ร้อยละ 53.6 และชาย ร้อยละ 46.4 ตามลำดับ

ภูมิลำเนาของนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่อยู่ในภาคเหนือมากที่สุด ร้อยละ 45 ได้แก่ จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ และลำปาง รองลงมาคือ ภาคกลาง ร้อยละ 39.7 ได้แก่ จังหวัดกรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ

สมุทรสาคร นนทบุรี และภาคตะวันออก ร้อยละ 11.2 ได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี จันทบุรี เป็นต้น ส่วนนักท่องเที่ยวในภาคใต้น้อยที่สุด ร้อยละ 1.5

การประกอบอาชีพอื่นๆ ได้แก่ นักเรียน นักศึกษา เกษตรกรมากที่สุด ร้อยละ 90 รองลงมาคือ พนักงานหรือลูกจ้างบริษัท ร้อยละ 42 และกิจการส่วนตัว ร้อยละ 38 ตามลำดับ ส่วนอาชีพรับราชการมีน้อยที่สุด ร้อยละ 14.1

ช่วงอายุที่ท่องเที่ยวมากที่สุด คือ อายุระหว่าง 21 - 25 ปี ร้อยละ 28.6 รองลงมาคือ ช่วงอายุระหว่าง 26 - 35 ปี ร้อยละ 25.1 และ ช่วงอายุระหว่าง 36 -45 ปี ร้อยละ 16.3 ตามลำดับ ส่วนช่วงอายุ 61 ปีขึ้นไป มีการท่องเที่ยวน้อยที่สุด ร้อยละ 2.5

ตารางที่ 4.34 พฤติกรรมการท่องเที่ยว

พฤติกรรมการท่องเที่ยว	จำนวน (คน) n=246	ร้อยละ
จำนวนครั้งที่มาเที่ยวเชียงใหม่		
ครั้งที่ 1	117	47.6
ครั้งที่ 2	40	16.3
ครั้งที่ 3	89	36.1
วัตถุประสงค์ของการเดินทางมาอำเภอเชียงใหม่	0	
เยี่ยมชมครอบครัว/เพื่อน	8	3.4
ทัศนศึกษา	56	22.6
ติดต่อธุรกิจ	8	3.4
ท่องเที่ยว	150	61.1
อื่นๆ	24	9.6
รูปแบบการท่องเที่ยวเชียงใหม่ที่ท่านสนใจ		
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	76	30.8
การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	9	3.8
การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	136	55.3
การท่องเที่ยวเชิงเกษตร	11	4.3
อื่นๆ	14	5.8
หากเชียงใหม่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ท่านสนใจมาท่องเที่ยวหรือไม่		
มา	206	83.6
ไม่มา	1	0.5
ไม่แน่ใจ	39	15.9

ตารางที่ 4.34 พฤติกรรมการท่องเที่ยว (ต่อ)

เงื่อนไขการเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน		
ความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยว	168	68.4
การอำนวยความสะดวก	13	5.3
ระยะทาง	14	5.8
ระยะเวลาการเดินทาง	12	4.9
กิจกรรมการท่องเที่ยว	24	9.7
ที่พักแรม	6	2.4
การประชาสัมพันธ์	1	0.5
ระยะเวลาของแผนการท่องเที่ยว	7	2.9

จากข้อมูลตารางที่ 4.34 พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน นักท่องเที่ยวส่วนมากมาเป็นครั้งแรกมากที่สุด ร้อยละ 47.6 รองลงมาคือ สามครั้ง ร้อยละ 36.1 และสองครั้ง ร้อยละ 16.3 ตามลำดับ

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการมาท่องเที่ยวในอำเภอเชียงแสนมากที่สุด ร้อยละ 61.1 รองลงมาคือ มาทัศนศึกษา ร้อยละ 22.6 และอื่นๆ ได้แก่ มาทำบุญ ร้อยละ 9.6 ตามลำดับ

รูปแบบการท่องเที่ยวในอำเภอเชียงแสนที่นักท่องเที่ยวสนใจมากที่สุด คือ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ร้อยละ 55.3 รองลงมาคือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ร้อยละ 30.8 และอื่นๆ คือ การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา ร้อยละ 5.8 ตามลำดับ

นักท่องเที่ยวสนใจมาท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน ร้อยละ 83.6 รองลงมาคือ ยังไม่แน่ใจ ร้อยละ 15.9 และไม่มี ร้อยละ 0.5 โดยมีเงื่อนไขของการเดินทาง คือ ความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด ร้อยละ 68.4 รองลงมาคือ กิจกรรมการท่องเที่ยว ร้อยละ 9.7 และระยะทางในการเดินทาง ร้อยละ 5.8 ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน

ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอเชียงแสน ใน 6 ประเด็น คือ 1) การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว 2) การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว 3) การจัดการการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 4) การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว 5) การจัดการที่พักแรมในอำเภอเชียงแสน และ 6) การบริการเสริมทางการท่องเที่ยว ดังนี้

1) ความต้องการด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว

ตารางที่ 4.35 ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว

การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว	ระดับความต้องการ			ค่าเฉลี่ย 1→3	การแปลผล
	มาก	ปานกลาง	ไม่ ต้องการ		
ทัศนียภาพสวยงาม บรรยากาศดี	75.7 (185)	20.9 (51)	3.4 (8)	2.72	ต้องการอย่างยิ่ง
ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ	72.1 (177)	26 (64)	1.9 (5)	2.70	ต้องการอย่างยิ่ง
ความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยว	62.8 (154)	33.3 (82)	3.9 (10)	2.59	ต้องการอย่างยิ่ง
แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์	63.2 (155)	31.6 (77)	5.3 (13)	2.58	ต้องการอย่างยิ่ง
แหล่งท่องเที่ยวทางป่าไม้	55.6 (136)	38.6 (95)	5.8 (14)	2.50	ต้องการอย่างยิ่ง
แหล่งท่องเที่ยวทางน้ำ	51.9 (127)	43.2 (106)	4.9 (12)	2.47	ต้องการอย่างยิ่ง
ค่าเฉลี่ยรวม				2.59	ต้องการอย่างยิ่ง

หมายเหตุ : การแปลผลช่วงคะแนน 1.000-1.660 หมายถึง ไม่ต้องการ , ช่วงคะแนน 1.661-2.321 หมายถึง ต้องการ และช่วงคะแนน 2.322-2.982 หมายถึง ต้องการอย่างยิ่ง

จากข้อมูลในตารางที่ 4.35 ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการให้มีทัศนียภาพสวยงามบรรยากาศดีมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 2.72) รองลงมาคือ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ (ค่าเฉลี่ย 2.70) และความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยว (ค่าเฉลี่ย 2.59) ตามลำดับ ส่วนแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำ นักท่องเที่ยวต้องการน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 2.47) ทั้งนี้อาจเนื่องจากนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อการจัดการทรัพยากรทางน้ำ

2) ความต้องการด้านการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว

ตารางที่ 4.36 ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว

การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว	ระดับความต้องการ			ค่าเฉลี่ย 1→3	การแปลผล
	มาก	ปานกลาง	ไม่ ต้องการ		
กิจกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ให้แก่นักท่องเที่ยว	66.8 (164)	33.2 (81)	-	2.67	ต้องการอย่างยิ่ง
ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว ทางประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชน	65.6 (161)	33.5 (82)	1.0 (2)	2.65	ต้องการอย่างยิ่ง
ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว ทางธรรมชาติ	63.6 (156)	34.4 (84)	1.9 (5)	2.62	ต้องการอย่างยิ่ง
กิจกรรมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลกำไร และผลประโยชน์แก่ชุมชน	60.8 (149)	36.8 (90)	2.4 (6)	2.58	ต้องการอย่างยิ่ง
กิจกรรมการเดินป่าศึกษาธรรมชาติและ ความสวยงาม	52.2 (128)	45.9 (112)	1.9 (5)	2.50	ต้องการอย่างยิ่ง
กิจกรรมการท่องเที่ยวเรือศึกษาธรรมชาติและ ความสวยงาม	50.2 (123)	46.4 (114)	3.3 (8)	2.47	ต้องการอย่างยิ่ง
กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประเพณีงานรื่น เริง	48.3 (118)	45.0 (110)	6.7 (16)	2.42	ต้องการอย่างยิ่ง
กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้าน อาหารและเครื่องดื่ม	47.4 (116)	45.9 (112)	6.7 (16)	2.41	ต้องการอย่างยิ่ง
ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว ทางการเกษตร	32.4 (79)	60.9 (149)	6.8 (17)	2.26	ต้องการ
กิจกรรมการปั่นจักรยาน	31.1 (76)	46.9 (115)	22.2 (54)	2.09	ต้องการ
ค่าเฉลี่ยรวม				2.47	ต้องการอย่างยิ่ง

หมายเหตุ : การแปลผลช่วงคะแนน 1.000-1.660 หมายถึง ไม่ต้องการ , ช่วงคะแนน 1.661-2.321 หมายถึง ต้องการ และช่วง
คะแนน 2.322-2.982 หมายถึง ต้องการอย่างยิ่ง

จากข้อมูลในตารางที่ 4.36 ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ในอำเภอเชียงแสน ส่วนใหญ่ต้องการให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์มากที่สุด
(ค่าเฉลี่ย 2.67) รองลงมาคือ ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยวทางประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิต
ชุมชน (ค่าเฉลี่ย 2.65) และกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (ค่าเฉลี่ย 2.62) ตามลำดับ ส่วนกิจกรรมการ
ปั่นจักรยานนักท่องเที่ยวต้องการน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 2.09)

3) ความต้องการด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

ตารางที่ 4.37 ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ระดับความต้องการ			ค่าเฉลี่ย 1→3	การแปลผล
	มาก	ปานกลาง	ไม่ ต้องการ		
ป้ายบอกทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว	77.3 (189)	21.7 (53)	1.0 (2)	2.76	ต้องการอย่างยิ่ง
ความปลอดภัย สะดวกสบายในการเดินทาง	74.6 (183)	23.4 (57)	1.9 (5)	2.73	ต้องการอย่างยิ่ง
ความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง	62.7 (154)	36.8 (90)	0.5 (1)	2.63	ต้องการอย่างยิ่ง
ป้ายเตือนภัย บนเส้นทางจราจร	66.0 (162)	29.7 (73)	4.3 (11)	2.62	ต้องการอย่างยิ่ง
รถบริการสาธารณะรับส่งประจำทาง	58.9 (144)	36.2 (89)	4.3 (11)	2.55	ต้องการอย่างยิ่ง
สถานีขนส่ง/ท่ารถโดยสารประจำทาง	55.6 (136)	40.6 (99)	3.9 (10)	2.52	ต้องการอย่างยิ่ง
ท่าเรือน้ำเที่ยว	55.3 (135)	40.8 (100)	3.9 (10)	2.51	ต้องการอย่างยิ่ง
ค่าเฉลี่ยรวม				2.62	ต้องการอย่างยิ่ง

หมายเหตุ : การแปลผลช่วงคะแนน 1.000-1.660 หมายถึง ไม่ต้องการ , ช่วงคะแนน 1.661-2.321 หมายถึง ต้องการ และช่วงคะแนน 2.322-2.982 หมายถึง ต้องการอย่างยิ่ง

จากข้อมูลในตารางที่ 4.37 ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน ส่วนใหญ่ต้องการให้มีป้ายบอกทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 2.76) รองลงมาคือ ความปลอดภัย สะดวกสบายในการเดินทาง (ค่าเฉลี่ย 2.73) และความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง (ค่าเฉลี่ย 2.63) ตามลำดับ ส่วนการเข้าถึงด้วยท่าเรือน้ำที่นักท่องเที่ยวต้องการน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 2.51)

นอกจากนี้นักท่องเที่ยวได้แนะนำการจัดเที่ยวบินราคาพิเศษสำหรับมาท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย เพื่อเป็นตัวเลือกให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวอำเภอเชียงแสนเพิ่มมากขึ้น

4) ความต้องการด้านการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

ตารางที่ 4.38 ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

การจัดการการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว	ระดับความต้องการ			ค่าเฉลี่ย 1→3	การแปลผล
	มาก	ปานกลาง	ไม่ต้องการ		
การบริการห้องน้ำ ห้องส้วมสาธารณะ	71.3 (175)	24.4 (60)	4.3 (11)	2.67	ต้องการอย่างยิ่ง
ระบบสาธารณูปโภค (ไฟฟ้า น้ำดื่มและน้ำใช้)	62.3 (153)	36.2 (89)	1.4 (3)	2.61	ต้องการอย่างยิ่ง
ระบบการสื่อสาร โทรศัพท์เคลื่อนที่	61.7 (151)	36.8 (90)	1.4 (3)	2.60	ต้องการอย่างยิ่ง
การบริการร้านอาหารและเครื่องดื่ม	60.6 (148)	36.1 (88)	3.4 (8)	2.57	ต้องการอย่างยิ่ง
จุดหยุดพักรถ/สถานที่จอดรถ	57.1 (140)	37.9 (93)	4.9 (12)	2.52	ต้องการอย่างยิ่ง
ศูนย์จำหน่ายสินค้าชุมชน/ของที่ระลึก	46.4 (114)	51.7 (127)	1.9 (5)	2.44	ต้องการอย่างยิ่ง
ร้านขายสินค้าในชีวิตประจำวัน	44.5 (109)	51.7 (127)	3.8 (9)	2.41	ต้องการอย่างยิ่ง
ค่าเฉลี่ยรวม				2.55	ต้องการอย่างยิ่ง

หมายเหตุ : การแปลผลช่วงคะแนน 1.000-1.660 หมายถึง ไม่ต้องการ , ช่วงคะแนน 1.661-2.321 หมายถึง ต้องการ และช่วงคะแนน 2.322-2.982 หมายถึง ต้องการอย่างยิ่ง

จากข้อมูลในตารางที่ 4.38 ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ต้องการให้มีการบริการห้องน้ำ ห้องส้วมสาธารณะมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 2.67) รองลงมาคือ ระบบสาธารณูปโภค (ค่าเฉลี่ย 2.61) และระบบการสื่อสารโทรศัพท์เคลื่อนที่ (ค่าเฉลี่ย 2.60) ตามลำดับ ส่วนร้านขายสินค้าในชีวิตประจำวันนักท่องเที่ยวต้องการน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 2.41)

การที่นักท่องเที่ยวต้องการการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ประเภท ห้องน้ำ ห้องส้วมสาธารณะ มากที่สุด อาจเนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งยังไม่มีห้องน้ำให้บริการนักท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยวที่ให้บริการห้องน้ำ แต่ยังไม่ถูกสุขลักษณะ ไม่เพียงพอ ไม่สะอาด และต้องการให้ทำความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ

5) ความต้องการด้านการจัดการที่พักแรมในอำเภอเชียงแสน

ตารางที่ 4.39 ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการที่พักแรมในอำเภอเชียงแสน

การจัดการที่พักแรมในอำเภอเชียงแสน	ระดับความต้องการ			ค่าเฉลี่ย 1→3	การแปลผล
	มาก	ปานกลาง	ไม่ ต้องการ		
ความปลอดภัยในการเข้าพัก	65.9 (161)	33.2 (81)	1.0 (2)	2.65	ต้องการอย่างยิ่ง
ตั้งอยู่ใกล้กับแหล่งท่องเที่ยว	60.1 (147)	35.6 (87)	4.3 (11)	2.56	ต้องการอย่างยิ่ง
อัตราค่าบริการมีความเหมาะสม	56.0 (137)	41.6 (102)	2.4 (6)	2.54	ต้องการอย่างยิ่ง
รูปแบบการตกแต่งที่พักแรมสวยงาม น่า พักอาศัย	48.9 (120)	49.8 (122)	1.4 (3)	2.47	ต้องการอย่างยิ่ง
การให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์	49.5 (121)	46.1 (113)	4.4 (11)	2.45	ต้องการอย่างยิ่ง
จำนวนโรงแรม รีสอร์ท เกสต์เฮาส์ มี เพียงพอ	42.8 (105)	54.3 (133)	2.9 (7)	2.40	ต้องการอย่างยิ่ง
ค่าเฉลี่ยรวม				2.51	ต้องการอย่างยิ่ง

หมายเหตุ : การแปลผลช่วงคะแนน 1.000-1.660 หมายถึง ไม่ต้องการ , ช่วงคะแนน 1.661-2.321 หมายถึง ต้องการ และช่วง
คะแนน 2.322-2.982 หมายถึง ต้องการอย่างยิ่ง

จากข้อมูลในตารางที่ 4.39 ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการที่พักแรมในอำเภอเชียงแสน ส่วนใหญ่ต้องการให้มีความปลอดภัยในการเข้าพักมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 2.65) รองลงมาคือตั้งอยู่ใกล้กับแหล่งท่องเที่ยว (ค่าเฉลี่ย 2.56) และอัตราค่าบริการมีความเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 2.54) ตามลำดับ ส่วนจำนวนโรงแรม รีสอร์ท เกสต์เฮาส์ มีเพียงพอนักท่องเที่ยวต้องการน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 2.40)

อีกทั้งที่พักแรมในอำเภอเชียงแสนมีจำนวนน้อย และส่วนใหญ่อัตราค่าบริการสูง นักท่องเที่ยวจึงต้องการเลือกที่พักแรมที่อำเภอแม่สายมากกว่า เนื่องจากมีที่พักแรมจำนวนมากให้เลือก ราคาถูกและเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงถึงกันได้สะดวก

6) ความต้องการด้านการบริการเสริมทางการท่องเที่ยว

ตารางที่ 4.40 ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการบริการเสริมทางการท่องเที่ยว

การจัดการที่พักแรมในอำเภอเชียงแสน	ระดับความต้องการ			ค่าเฉลี่ย 1→3	การแปลผล
	มาก	ปานกลาง	ไม่ ต้องการ		
ความปลอดภัยจากการใช้บริการบริษัทนำเที่ยว	69.4 (170)	29.2 (72)	1.4 (3)	2.68	ต้องการอย่างยิ่ง
ความปลอดภัยจากการถูกมิจฉาชีพหลอกลวง	72.0 (176)	24.2 (59)	3.9 (10)	2.68	ต้องการอย่างยิ่ง
ความปลอดภัยจากการใช้บริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม	63.2 (155)	35.9 (88)	1.0 (2)	2.62	ต้องการอย่างยิ่ง
การให้ข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยว	65.6 (161)	30.1 (74)	4.3 (11)	2.61	ต้องการอย่างยิ่ง
การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว	62.7 (154)	33.5 (82)	3.8 (9)	2.59	ต้องการอย่างยิ่ง
ศูนย์ให้ข้อมูลข่าวสารทางการท่องเที่ยว	63.2 (155)	31.6 (77)	5.3 (13)	2.58	ต้องการอย่างยิ่ง
ศูนย์บริการของตำรวจท่องเที่ยว	59.3 (145)	38.3 (94)	2.4 (6)	2.57	ต้องการอย่างยิ่ง
การกำหนดแนวทางหรือแผนพัฒนาการท่องเที่ยว	57.4 (141)	40.2 (98)	2.4 (6)	2.55	ต้องการอย่างยิ่ง
การมีส่วนร่วมของชุมชน	53.6 (131)	42.5 (104)	3.9 (10)	2.50	ต้องการอย่างยิ่ง
ค่าเฉลี่ยรวม				2.60	ต้องการอย่างยิ่ง

หมายเหตุ : การแปลผลช่วงคะแนน 1.000-1.660 หมายถึง ไม่ต้องการ , ช่วงคะแนน 1.661-2.321 หมายถึง ต้องการ และช่วงคะแนน 2.322-2.982 หมายถึง ต้องการอย่างยิ่ง

จากข้อมูลในตารางที่ 4.40 ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการบริการเสริมทางการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ต้องการให้มีความปลอดภัยจากการใช้บริการบริษัทนำเที่ยวและการถูกมิจฉาชีพหลอกลวง มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 2.68) รองลงมาคือ ความปลอดภัยจากการใช้บริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม (ค่าเฉลี่ย 2.62) และการให้ข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยว (ค่าเฉลี่ย 2.61) ตามลำดับ ส่วนการมีส่วนร่วมของชุมชนนักท่องเที่ยวต้องการน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 2.50)

ตารางที่ 4.41 สรุปความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน

การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว	ระดับค่าเฉลี่ย	การแปลผล
การจัดการการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	2.62	ต้องการอย่างยิ่ง
การบริหารจัดการบริการเสริมทางการท่องเที่ยว	2.60	ต้องการอย่างยิ่ง
การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว	2.59	ต้องการอย่างยิ่ง
การจัดการการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว	2.55	ต้องการอย่างยิ่ง
การจัดการที่พักแรมในอำเภอเชียงแสน	2.51	ต้องการอย่างยิ่ง
การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว	2.47	ต้องการอย่างยิ่ง

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า นักท่องเที่ยวมีความต้องการอย่างยิ่งในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน คือ ด้านการจัดการการเข้าถึงมากที่สุด รองลงมาด้านการบริการเสริมทางการท่องเที่ยว การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว การจัดการที่พักแรม และการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว ตามลำดับ ดังข้อมูลในตารางที่ 4.41

4.4 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน

จากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว (ตารางที่ 4.1-4.32) ความต้องการของชุมชนและความต้องการของนักท่องเที่ยว (ตารางที่ 4.33-4.41) สามารถนำมากำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสนได้ ดังนี้

วิสัยทัศน์

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างสร้างสรรค์ สานสัมพันธ์ความร่วมมือทุกภาคส่วน

เป้าประสงค์

1. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับตำบล และระดับอำเภอ
2. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เป็นรูปธรรม สร้างสรรค์และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีการท่องเที่ยวทุกภาคส่วน
3. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจ

ยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับตำบล

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับอำเภอ

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับตำบล

1.1 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ตำบลบ้านแซว จำแนกเป็น 4 แผนยุทธศาสตร์ ดังนี้

1.1.1 ยุทธศาสตร์เชิงรุกตำบลบ้านแซว

1) ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว

- การส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ ภูเทวดา น้ำตกผาลาด ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่กำลังจะเปิดรับนักท่องเที่ยว
- การส่งเสริมการผลิตสินค้าของที่ระลึกประจำท้องถิ่น เช่น ผ้าทอและผลิตภัณฑ์ที่ทำจากผ้า จิ้งหรีด ข้าวกลิ้ง ชาเขียวภู่หลาน อาหารแปรรูป และผลิตภัณฑ์ของชนเผ่าต่างๆ
- การส่งเสริมรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน ได้แก่ การทำการเกษตรตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง การเลี้ยงจิ้งหรีด การเลี้ยงปลากระชัง การเลี้ยงหมูหลุม การผลิตข้าวกลิ้งอินทรีย์ และวิถีชีวิตชนเผ่า

2) กิจกรรมการท่องเที่ยว

- การส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ ชมทิวทัศน์ของ 3 ประเทศ คือ ไทย ประเทศสปป.ลาว และ ประเทศพม่า ชมทะเลหมอกและพระอาทิตย์ตกดิน ปั่นจักรยานศึกษาวิถีชีวิตชุมชน อีสาน นั่งรถอีต๊อกชมทุ่ง เก็บไข่ สัมผัสสปาหินแม่น้ำโขง นั่งเรือล่องแม่น้ำโขง

- การส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวทางประเพณี วัฒนธรรม ศิลธรรม ได้แก่ การละเล่นพื้นบ้านอีสาน รับประทานแบบอาหารขันโตกล้านนา วิถีชีวิตหมู่บ้านประมงริมฝั่งแม่น้ำโขง (ไทย – ลาว) การแข่งเรือยาว
- การส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวตามเทศกาล ได้แก่ การจัดงาน เดิน-วิ่ง พิชิตภูเทวดา มหกรรม วัฒนธรรม 9 คนเผ่า

3) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

- การพัฒนาเส้นทางสัญจรทางบกอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การขยายช่องทางการจราจร
- การพัฒนาเส้นทางสัญจรทางน้ำอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การสร้างท่าเทียบเรือ
- การส่งเสริมและพัฒนาโครงข่ายการท่องเที่ยวโดยเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับพื้นที่ใกล้เคียงหรือแหล่งท่องเที่ยวอื่น

4) ที่พักแรม

- การส่งเสริมบริการที่พักแบบโฮมสเตย์ ที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้จำนวนมาก
- การให้บริการความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และ สุขลักษณะอนามัย ในที่พักแรม

5) สิ่งอำนวยความสะดวก

- การส่งเสริมการอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่ได้รับจากภาครัฐอย่างต่อเนื่อง เช่น ระบบไฟฟ้าการ สาธารณะสุข ปฐมพยาบาล การบริการน้ำดื่มและน้ำใช้
- การส่งเสริมการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ได้แก่ ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านขายของที่ระลึก ร้านสะดวกซื้อขายของชำ บริการนำเที่ยว และ ห้องน้ำ ห้องส้วมสาธารณะ

6) การบริการเสริมทางการท่องเที่ยว

- การจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและ ศูนย์อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว
- การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว ได้แก่ การโฆษณาและ ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ เช่น วิทยุกระจายเสียงชุมชน แผ่นพับ และวีดิทัศน์ เป็นต้น
- การส่งเสริมความปลอดภัย ด้านอาหารและโภชนาการ การใช้บริการนำเที่ยว และด้านการเตือนภัยแก่นักท่องเที่ยว

7) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

- การส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มที่มีบทบาทต่อการจัดการการท่องเที่ยว
- การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแซว
- การกำหนดขอบเขตแหล่งท่องเที่ยว (Zoning) และ ช่วงเวลาท่องเที่ยวตามฤดูกาล

1.1.2 ยุทธศาสตร์เชิงป้องกันตำบลบ้านแซว

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยว

- การสร้างพนักกันน้ำกั้นเขตลิ่งแม่น้ำโขง เพื่อป้องกันความเสียหายจากการทำการเกษตรริมฝั่งแม่น้ำโขง และป้องกันถนนถูกตัดขาด
- การส่งเสริมการปลูกต้นไม้เพื่อลดปัญหาดินถล่มที่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวและความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว
- สร้างข้อตกลงระหว่างประเทศในการเดินเรือในแม่น้ำโขงและการรักษาระดับน้ำเพื่ออำนวยความสะดวกแก่เรือสินค้าและเรือท่องเที่ยว

1.1.3 ยุทธศาสตร์เชิงแก้ไขตำบลบ้านแซว

1) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

- การปรับปรุงสภาพผิวถนนที่ชำรุด และขรุขระ บนทางหลวงหมายเลข 1129 และเส้นทางเข้าน้ำตกผาลาด บ้านป่าดิ่ง
- การติดตั้งป้ายเตือนภัยในการขับขี่ยานพาหนะที่ชัดเจน สะดุดตา ในบริเวณทางโค้ง ทางเบี่ยง
- การก่อสร้างรั้วกั้นขอบถนนที่ลัดเลาะแม่น้ำโขง
- การบริการขนส่งสาธารณะ เช่น รถสองแถว รถจักรยานยนต์ จากตัวอำเภอเมืองเชียงแสนไปพื้นที่ตำบลบ้านแซว

2) ด้านที่พักแรม

- การส่งเสริมให้มีบริการที่พักแบบ โรงแรม เกสต์เฮ้าส์ รีสอร์ท
- การขยายจำนวนที่พักแบบโฮมสเตย์ของหมู่บ้านท่าขันทองให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ในจำนวนที่มากขึ้น
- การส่งเสริมให้มีบริการที่พักในสถานที่ราชการ เช่น วัด โรงเรียน

1.1.4 ยุทธศาสตร์เชิงรับตำบลบ้านแซว

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยว

- การปรับปรุงภูมิทัศน์ ในบริเวณหาดก๊กโก่ บ้านสบกก

2) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

- การก่อสร้างโป๊ะท่าเทียบเรือ ในบริเวณหาดก๊กโก่ บ้านสบกก

3) การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

- การขยายเครือข่ายสัญญาณโทรศัพท์เคลื่อนที่ในพื้นที่
- การให้บริการรถเช่าสำหรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ รถตู้ รถยนต์ รถจักรยานยนต์ เป็นต้น
- การให้บริการอินเทอร์เน็ตคาเฟ่ และ สถานบันเทิงแก่นักท่องเที่ยว
- การติดตั้งระบบไฟฟ้าในบริเวณหาดก๊กโก่ บ้านสบกก

4) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

- การสร้างความรู้และจิตสำนึกในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- การพัฒนาศักยภาพของมัคคุเทศก์ท้องถิ่น
- การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการท่องเที่ยวอื่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการตลาดการท่องเที่ยว
- การสร้างโครงข่ายเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน
- การนำเสนอเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศตำบลบ้านแซวที่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงได้ โดยคำนึงถึงปัจจัยด้านประเภทนักท่องเที่ยว ระยะเวลาและระยะทางในการเดินทางของนักท่องเที่ยว เช่น เส้นทางท่องเที่ยว 1 วัน และ 2 วัน 1 คืน เป็นต้น (ภาคผนวก จ)

1.2 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ตำบลแม่เงิน จำแนกเป็น 4 แผนยุทธศาสตร์ ดังนี้
ตำบลแม่เงินสามารถจัดทำแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ ดังนี้

1.2.1 ยุทธศาสตร์เชิงรุกตำบลแม่เงิน

1) ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว

- การส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางบก ได้แก่ ภูเขา ป่าไม้ ถ้ำ น้ำตก และ สถานที่พัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ
- การส่งเสริมการผลิตสินค้าของที่ระลึกประจำท้องถิ่น

2) กิจกรรมการท่องเที่ยว

- การส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ การเล่นน้ำตก และเดินป่า
- การส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวตามเทศกาล ได้แก่ งานปีใหม่ม้ง ณ บ้านธารทอง

3) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

- การส่งเสริมความเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวระหว่างอำเภอแสน-เชียงของ และเส้นทาง R3A

4) การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

- การอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่ได้รับจากภาครัฐอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ ระบบไฟฟ้า การสาธารณสุข สุข ปฐมพยาบาล การบริการน้ำดื่มและน้ำใช้
- การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ได้แก่ ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านสะดวกซื้อขายของชำ ห้องน้ำ ห้องส้วมสาธารณะ

5) ที่พักแรม

- การส่งเสริมบริการที่พักในสถานที่ราชการ เช่น โรงเรียน บ้านพักข้าราชการ
- การส่งเสริมอนามัยและสุขลักษณะในที่พักแรม
- การส่งเสริมความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้ใช้บริการในที่พักแรม

6) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

- การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่เงิน

- การกำหนดขอบเขตแหล่งท่องเที่ยว (Zoning) และช่วงเวลาท่องเที่ยวตามฤดูกาล ในพื้นที่วนอุทยาน อุทยาน

1.2.2 ยุทธศาสตร์เชิงแก้ไขตำบลแม่เงิน

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยว

- การซ่อมแซมพลับพลาที่ประทับ ในพื้นที่สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริบ้านธารทอง

2) กิจกรรมการท่องเที่ยว

- การส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับประเพณี วัฒนธรรม และ ศิลธรรมที่มีอยู่ในชุมชน

2) กิจกรรมการท่องเที่ยว

- การส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวทางแม่น้ำโขง
- การสร้างเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติในบริเวณวนอุทยานน้ำตกวังธารทอง หมู่ที่ 7 บ้านไร่ และ สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริบ้านธารทอง

3) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

- การปรับปรุงสภาพเส้นทางเข้าตำบลแม่เงินที่ชำรุดและขรุขระ ตามทางหลวงหมายเลข 1129 (เชียงแสน-เชียงของ) และเส้นทางจากหมู่ที่ 11 บ้านธารทอง ถึงสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริบ้านธารทอง
- การเพิ่มการบริการขนส่งสาธารณะ เช่น รถสองแถว จักรยานยนต์ รถยนต์ขับเคลื่อนสี่ล้อ เป็นต้น

4) สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

- การปรับปรุงห้องน้ำ ห้องส้วมสาธารณะเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ พื้นที่สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริบ้านธารทอง

5) ที่พักแรม

- การสร้างเครือข่ายที่พักกับองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแซวในการบริหารจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์เพื่อรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นของทั้งสองพื้นที่

6) การบริการเสริมทางการท่องเที่ยว

- การดูแลรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว หรือ อุบัติเหตุและอันตรายที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่วนอุทยานน้ำตกวังธารทอง ได้แก่ การจัดเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย หรือ ซูตรักษาความปลอดภัยของหมู่บ้าน (ชรบ.)

7) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

- การกำหนดขอบเขตการท่องเที่ยวและช่วงเวลาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในพื้นที่ความรับผิดชอบของหน่วยงานภาครัฐ เพื่อป้องกันการรบกวนจากกิจกรรมการท่องเที่ยว

1.2.3 ยุทธศาสตร์เชิงรับตำบลแม่เงิน

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยว

- การกำหนดแนวทางป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยว ได้แก่ การจมน้ำ อุทกภัย วาตภัย โคลนถล่ม และน้ำป่าไหลหลาก

2) กิจกรรมการท่องเที่ยว

- การเข้าไปศึกษาวิจัยของสถาบันการศึกษาเพื่อเสนอแนะรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

3) การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

- การขยายเครือข่ายสัญญาณโทรศัพท์ให้ทั่วถึง
- การส่งเสริมการผลิตสินค้าของท้องถิ่นและร้านขายของที่ระลึกประจำตำบล
- การส่งเสริมการลงทุนในการให้บริการรถเช่า บริการนำเที่ยว อินเทอร์เน็ตคาเฟ่ และ สถานบันเทิง

4) ที่พักแรม

- การส่งเสริมบริการที่พักประเภท โรงแรม เกสต์เฮ้าส์ รีสอร์ท และโฮมสเตย์
- การส่งเสริมอนามัยและสุขลักษณะในที่พักแรม
- การส่งเสริมความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้ใช้บริการในที่พักแรม

5) การบริการเสริมทางการท่องเที่ยว

- การจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและ ศูนย์อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว
- การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว ได้แก่ การโฆษณาและ ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ เช่น วิทยุกระจายเสียงชุมชน แผ่นพับ และวีดิทัศน์ เป็นต้น
- การส่งเสริมความปลอดภัย ด้านอาหารและโภชนาการ การบริการนำเที่ยว และด้านการเตือนภัยแก่นักท่องเที่ยว
- การจัดตั้งองค์กรรับผิดชอบในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และสรรหาบุคลากรด้านการบริการนักท่องเที่ยว เช่น มัคคุเทศก์ท้องถิ่น

6) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

- การสร้างความรู้และจิตสำนึกในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- การพัฒนาศักยภาพของมัคคุเทศก์ท้องถิ่น
- การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการท่องเที่ยวอื่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการตลาด
- การสร้างโครงข่ายเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน
- การส่งเสริมการกระจายรายได้และผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวในชุมชน

1.2.4 ยุทธศาสตร์เชิงป้องกันค่าบลแม่เงิน

- การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีการท่องเที่ยวทุกภาคส่วน
- การนำเสนอเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศค่าบลแม่เงินที่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงได้ โดยคำนึงถึงปัจจัยด้านประเภทนักท่องเที่ยว ระยะเวลาและระยะทางในการเดินทางของนักท่องเที่ยว เช่น เส้นทางท่องเที่ยว 1 วัน และ 2 วัน 1 คืน เป็นต้น (ภาคผนวก จ)

1.3 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ตำบลโยนก จำแนกเป็น 4 แผนยุทธศาสตร์ ดังนี้

1.3.1 ยุทธศาสตร์เชิงรุกตำบลโยนก

1) ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว

- การส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางน้ำ ของทะเลสาบเชียงแสน
- การส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางบก การมีส่วนร่วมของชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ภาครัฐ
- การส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางด้านสัตว์ป่า
- การส่งเสริมการผลิตสินค้าของที่ระลึกประจำท้องถิ่น ได้แก่ ผ้าไหมทอมือ เช่น ผ้าถุง ผ้าสะไบ ผ้าขาวม้า ผ้าปัก โคมลอย การทำเครื่องจักสาน ตุ๊กตาตุ๊กทอง แจกันไม้ไผ่ ไม้กวาดดอกหญ้า ลวดลายญี่ปุ่น ขนุนไทย ปลาข้าวปุ้น และ สมุนไพรเสริมสุขภาพ (ฮอร์โมนไข่) เป็นต้น
- การส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนไทย-อีสาน ในหมู่บ้านสันธาตุ

2) กิจกรรมการท่องเที่ยว

- การส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ การเลี้ยงไหมไทยและไหมไทยลูกผสม การแปรรูปผลิตภัณฑ์หม่อนและไหมไทย การนั่งเรือชมธรรมชาติรอบทะเลสาบเชียงแสน การล่องนกก การถ่ายรูปธรรมชาติ การรับชมนิทรรศน์เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำ
- การส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวทางประเพณี วัฒนธรรม คือ พิธีสัปดาห์ทะเลสาบเชียงแสน จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ในวันที่ 2 ของเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นวันพื้นที่ชุ่มน้ำโลก

3) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

- การส่งเสริมการพัฒนาเส้นทางสัญจรทางบกอย่างต่อเนื่อง เช่น ขยายช่องทางการจราจร
- การส่งเสริมและพัฒนาโครงข่ายการท่องเที่ยวโดยเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับพื้นที่ใกล้เคียงหรือแหล่งท่องเที่ยวอื่น
- การปรับปรุงสภาพผิวถนนที่ชำรุด และขรุขระ เพื่อความสะดวก รวดเร็วและปลอดภัยในการเดินทาง
- การส่งเสริมโครงข่ายการบริการขนส่งสาธารณะในจังหวัดและระหว่างจังหวัด ได้แก่ รถโดยสารสาธารณะ (แม่เหล็ก) เส้นทางสายเชียงแสน – เชียงราย และเส้นทางสายเชียงแสน-เชียงของ เส้นทางสายเชียงแสน-เชียงใหม่และเชียงแสน-กรุงเทพ เป็นต้น

4) สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

- การส่งเสริมสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การสื่อสารทางโทรศัพท์ ระบบไฟฟ้า การสาธารณสุข ปฐมพยาบาล การบริการน้ำดื่มและน้ำใช้
- การส่งเสริมสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ได้แก่ ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านสะดวกซื้อ ขาของชำ ห้องน้ำ ห้องส้วมสาธารณะ อินเทอร์เน็ตคาเฟ่ และ สถานบันเทิง

5) ที่พักแรม

- การส่งเสริมบริการที่พักแบบโรงแรม เกสต์เฮ้าส์ รีสอร์ท ที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้จำนวนมาก
- การส่งเสริมอนามัยและสุขลักษณะในที่พักแรม
- การส่งเสริมความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้ใช้บริการในที่พักแรม
- การส่งเสริมการให้บริการ และการเป็นเจ้าบ้านที่ดีในที่พักแรม

6) การบริการเสริมทางการท่องเที่ยว

- การจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและ ศูนย์อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว
- การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว ได้แก่ การโฆษณาและ ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ เช่น วิทยุกระจายเสียงชุมชน แผ่นพับ และวีดิทัศน์ ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ
- การส่งเสริมความปลอดภัย ด้านการคมนาคม ภัยพิบัติทางธรรมชาติ อาหารและโภชนาการ และ บริการนำเที่ยว

7) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

- การพัฒนาศักยภาพของหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้ง ภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชน ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว
- การกำหนดขอบเขตพื้นที่สำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยว และ จัดทำปฏิทินการท่องเที่ยว

1.3.2 ยุทธศาสตร์เชิงแก้ไขตำบลโยนก

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยว

- การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาคีการท่องเที่ยวทุกภาคส่วนในการอนุรักษ์ระบบนิเวศใน ทะเลสาบเชียงแสน
- การจัดสรรงบประมาณด้านบุคลากรในการบริหารจัดการพื้นที่อนุรักษ์
- กำหนดมาตรการป้องกันการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศที่ส่งผลถึงการอพยพของนกต่างถิ่น
- การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีการท่องเที่ยวในการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว
- การพัฒนาคุณภาพของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP)
- การก่อสร้างศูนย์จัดจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

2) ที่พักแรม

- การส่งเสริมผู้ประกอบการในชุมชนในการดำเนินธุรกิจที่พักแรม

3) การบริการเสริมทางการท่องเที่ยว

- การจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและ ศูนย์อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

1.3.3 ยุทธศาสตร์เชิงรับตำบลโยนก

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยว

- การส่งเสริมการอนุรักษ์ระบบนิเวศของทะเลสาบเชียงแสน
- การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อการอนุรักษ์และการคุ้มครองนกอพยพ

2) การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

- การส่งเสริมให้มีบริการร้านขายของที่ระลึก
- การส่งเสริมให้มีบริการรถเช่า และ บริการนำเที่ยว

3) การบริการเสริมทางการท่องเที่ยว

- การจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและ ศูนย์อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

4) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

- การจัดตั้งองค์กรรับผิดชอบในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และสรรหาบุคลากรด้านการบริการนักท่องเที่ยว เช่น มัคคุเทศก์ท้องถิ่น
- การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลโยนก
- การสร้างความรู้และจิตสำนึกในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- การพัฒนาศักยภาพของมัคคุเทศก์ท้องถิ่น
- การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการท่องเที่ยวอื่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการตลาด
- การสร้างโครงข่ายเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน
- การส่งเสริมการกระจายรายได้และผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวในชุมชน

1.3.4 ยุทธศาสตร์เชิงป้องกันตำบลโยนก

1) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

- กำหนดมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อโรคในสัตว์น้ำ
- การนำเสนอเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศตำบลโยนกที่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงได้ โดยคำนึงถึงปัจจัยด้านประเภทนักท่องเที่ยว ระยะเวลาและระยะทางในการเดินทางของนักท่องเที่ยว ได้แก่ เส้นทางท่องเที่ยว 1 วัน เป็นต้น (ภาคผนวก จ)

1.4 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ตำบลป่าสัก จำแนกเป็น 4 แผนยุทธศาสตร์ ดังนี้

1.4.1 ยุทธศาสตร์เชิงรุกตำบลป่าสัก

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยว

- กำหนดมาตรฐานการผลิต และ การส่งเสริมการผลิตสินค้าของที่ระลึกประจำท้องถิ่นในระดับครัวเรือน
- การส่งเสริมความรู้ด้าน การถนอมอาหาร แก่ผู้ประกอบการท้องถิ่น
- การส่งเสริมการตลาดของสินค้าของที่ระลึกประจำท้องถิ่น
- การส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตเกษตรกร

2) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

- การส่งเสริมการพัฒนาการสัญจรทางบกอย่างต่อเนื่อง
- การส่งเสริมความเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวระหว่างอำเภอแสน-เชียงของ และเส้นทาง R3A
- การส่งเสริมโครงข่ายการบริการขนส่งสาธารณะในจังหวัดและระหว่างจังหวัด ได้แก่ รถโดยสารสาธารณะ (เมล์เขียว) เส้นทางสายเชียงแสน – เชียงราย และเส้นทางสายเชียงแสน-เชียงของ เส้นทางสายเชียงแสน-เชียงใหม่และเชียงแสน-กรุงเทพ เป็นต้น

3) การอำนวยความสะดวก

- การส่งเสริมการอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่ได้รับจากภาครัฐอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การสื่อสารทางโทรศัพท์ ระบบไฟฟ้าให้แสงสว่างและเครื่องใช้ไฟฟ้า การสาธารณสุข ปฐมพยาบาล การบริการน้ำดื่มและน้ำใช้ ร้านอาหารและเครื่องดื่ม
- การส่งเสริมการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ได้แก่ ร้านสะดวกซื้อขายของชำ ห้องน้ำ ห้องส้วมสาธารณะ สถานบันเทิง อินเตอร์เน็ตคาเฟ่

4) ที่พักแรม

- การส่งเสริมบริการที่พักแบบโรงแรม เกสต์เฮ้าส์ รีสอร์ท
- การส่งเสริมบริการที่พักในสถานที่ราชการ ได้แก่ โรงเรียน วัด

1.4.2 ยุทธศาสตร์เชิงแก้ไขตำบลป่าสัก

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยว

- การสำรวจแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติใหม่เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- การปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวเดิมให้มีศักยภาพในการดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว คือ บริเวณหนองบัวหลวง หมู่ที่ 9 บ้านสันมะเค็ด

2) กิจกรรมการท่องเที่ยว

- การส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับประเพณี วัฒนธรรมของชุมชน
- การจัดทำปฏิทินการท่องเที่ยวตามเทศกาลในพื้นที่

- การให้บริการปล่อยน้ำบริเวณหนองบัวหลวง หมู่ที่ 9 บ้านสันมะเค็ด แก่นักท่องเที่ยวในช่วงฤดูร้อน

3) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

- ปรับปรุงสภาพผิวถนนที่ชำรุด และขรุขระ เพื่อความสะดวก รวดเร็วและปลอดภัยในการเดินทาง
- กำหนดมาตรการป้องกันด้านความปลอดภัยในการสัญจร บนทางหลวงหมายเลข 1016 (แม่จัน-เชียงแสน)

1.4.3 ยุทธศาสตร์เชิงรับตำบลป่าสัก

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยว

- การส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบนฐานทรัพยากรในพื้นที่
- การส่งเสริมการผลิตสินค้าของที่ระลึกประจำท้องถิ่น โดยใช้วัสดุท้องถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่น

2) การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

- การส่งเสริมจัดตั้งร้านขายของที่ระลึก
- การให้บริการนำเที่ยว และ บริการรถเช่า

3) กิจกรรมการท่องเที่ยว

- การส่งเสริมการสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น

4) การบริการเสริมทางการท่องเที่ยว

- การจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและ ศูนย์อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว
- การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว ได้แก่ การโฆษณาและ ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ เช่น วิทยุกระจายเสียงชุมชน แผ่นพับ และวีดิทัศน์ เป็นต้น

5) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

- การกำหนดการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นกลยุทธ์ในแผนพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก
- การสร้างความรู้และจิตสำนึกในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- การพัฒนาศักยภาพของมัคคุเทศก์ท้องถิ่น
- การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการท่องเที่ยวอื่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการตลาด
- การสร้างโครงข่ายเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน
- การส่งเสริมการกระจายรายได้และผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวในชุมชน

1.4.4 ยุทธศาสตร์เชิงป้องกันตำบลป่าสัก

1) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

- การส่งเสริมความปลอดภัย ด้านคมนาคม ภัยพิบัติทางธรรมชาติ ด้านอาหารและโภชนาการและการบริการน้ำดื่ม

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับอำเภอ

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษานำมาบูรณาการตามแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน ประกอบด้วย 4 ประเด็น คือ การพัฒนาองค์ประกอบการท่องเที่ยว การพัฒนาด้านการจัดการการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน การพัฒนาด้านการจัดการการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก และ การพัฒนาด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 การพัฒนาองค์ประกอบการท่องเที่ยว ทั้ง 7 ด้าน คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ที่พักแรม การบริการเสริมทางการท่องเที่ยว และ การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

เนื่องจากความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่กระจายอยู่ในอำเภอเชียงแสน การพัฒนาการท่องเที่ยวตามองค์ประกอบด้านพื้นที่ในอำเภอเชียงแสนต้องดำเนินการบนพื้นฐานตามศักยภาพของชุมชน และทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยจำแนกตามองค์ประกอบการท่องเที่ยว ดังนี้

- ทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งสามารถดำเนินการโดยการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวเดิมที่มีอยู่ และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ให้สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว เช่น การตกแต่งทัศนียภาพในแหล่งท่องเที่ยวให้สวยงาม และการอนุรักษ์ฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยว
- การเข้าถึง แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน เพื่อส่งเสริมการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสะดวก รวดเร็ว และ ปลอดภัยนั้น ต้องพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน คือ ถนนให้มีสภาพใช้การในการสัญจรได้อย่างปลอดภัย
- สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน ส่งเสริม พัฒนาการให้บริการห้องน้ำ ห้องส้วมสาธารณะ ระบบสาธารณูปโภค น้ำดื่ม น้ำใช้ ระบบไฟฟ้า และระบบการสื่อสาร โทรศัพท์เคลื่อนที่ ระบบกำจัดขยะและของเสีย น้ำเสีย และ ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก
- กิจกรรมการท่องเที่ยว ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวด้านการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ เช่น การปั่นจักรยาน การพายเรือล่องทะเลสาบเชียงแสน การเดินศึกษาเส้นทางธรรมชาติ เป็นต้น และการเรียนรู้ด้านประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชน

- ที่พักแรม การส่งเสริมบริการที่พักแบบ โรงแรม รีสอร์ท เกสต์เฮาส์ และโฮมสเตย์ พร้อมทั้งให้บริการความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และ สุขลักษณะอนามัย ในที่พักแรม
- การบริการเสริมทางการท่องเที่ยว โดยการจัดตั้งศูนย์บริการการท่องเที่ยวด้านข้อมูลการท่องเที่ยวและการอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว รวมทั้งการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว ความปลอดภัยจากการใช้บริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม และการถูกหลอกลวงจากมิจฉาชีพ
- การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว เพื่อประสิทธิผลของการพัฒนาการท่องเที่ยวในอำเภอเชียงแสน ควรส่งเสริมให้มีการจัดตั้งองค์กรรับผิดชอบด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่โดยตรง และให้ความสำคัญต่อการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม มีการกำหนดขอบเขตการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างชัดเจน รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน

ประเด็นที่ 2 การพัฒนาด้านการจัดการการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน

การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างเป็นรูปธรรมในอำเภอเชียงแสน ควรคำนึงถึงปัจจัยด้านการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ โดยให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวที่สำคัญ และป้องกันการเสื่อมโทรมของทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยการกำหนดขอบเขตการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างชัดเจน รวมทั้งการกำหนดข้อควรปฏิบัติและมาตรฐานในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ในอำเภอเชียงแสน ดังนี้

- 1) การกำหนดกฎกติกาในการปฏิบัติตัวสำหรับนักท่องเที่ยว ในขณะที่ท่องเที่ยวอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมให้เกิดความรู้และความตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่
- 2) การกำหนดมาตรฐานการท่องเที่ยว โดยภาคีการท่องเที่ยวทุกภาคส่วน ได้แก่ มาตรฐานโฮมสเตย์ และมาตรฐานสินค้าของที่ระลึก
- 3) การจัดระเบียบสิ่งแวดล้อมบ้านเรือน โดยการรณรงค์ให้ความรู้ความเข้าใจแก่ชุมชนเกี่ยวกับการรักษาความสะอาด สุขอนามัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเรือน ความสวยงาม ในบ้านและพื้นที่โดยรอบ เช่น โครงการบ้านน่าอยู่ของจังหวัดเชียงราย และ โครงการหน้าบ้านน่ามอง หลังบ้านน่าดูขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่เงิน เป็นต้น

ประเด็นที่ 3 การพัฒนาด้านการจัดการการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก

โดยส่งเสริมการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นกระบวนการเรียนรู้ของคนภายในชุมชน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีการท่องเที่ยวในการศึกษาสภาพแวดล้อม ระบบนิเวศ และ วัฒนธรรมของชุมชน เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกและความตระหนักในการอนุรักษ์ความรู้สึกรักหวงแหนในนิเวศวัฒนธรรมของชุมชน รวมทั้งการกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษา เรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศ และ

ประเพณี วัฒนธรรม ของชุมชนเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวให้เกิดความเข้าใจและตระหนัก ในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว

การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้เกิดเป็นรูปธรรม ชุมชนในอำเภอเชียงแสน ต้องมี ส่วนร่วมในการตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินการ การตรวจสอบ ประเมินผล และการแก้ไขปัญหาที่อาจ เกิดขึ้น และต่อยอดความคิด ได้แก่ การสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอเชียงแสน โปรแกรมการ ท่องเที่ยว 1 วัน และ 2 วัน 1 คืน (ภาคผนวก จ)

ประเด็นที่ 4 การพัฒนาด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว

เพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน ควรให้ ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวฯ ตั้งแต่กระบวนการตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินการตามแผน การติดตามประเมินผล และการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

ทั้งนี้ ควรมีการดำเนินการดังต่อไปนี้

- 1) การพัฒนาศักยภาพของ อปท. และ ชุมชน ในอำเภอเชียงแสน ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เชิงนิเวศ โดยให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน
- 2) การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรพัฒนาบนพื้นฐานทรัพยากรของชุมชน โดยใช้ ภูมิ ท้องถิ่น ได้แก่ การทอผ้า การแปรรูปอาหาร การจักสาน การเลี้ยงสัตว์ และการนวดแผนโบราณ เป็นต้น
- 3) การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว โดยความร่วมมือของภาคีการท่องเที่ยวทุกภาคส่วนเพื่อผลักดัน ให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสนเป็นรูปธรรมและเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั่วไป

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน สรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

1. สักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน
2. ความต้องการของชุมชนในพื้นที่ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน
3. ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน

5.1.1 สักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน

ศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน ประเมินจากความพร้อมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตามองค์ประกอบด้าน ทรัพยากรการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ที่พักแรม การบริการเสริมทางการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว สรุปตามศักยภาพของพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับสูงไปตาดังนี้

1) ตำบลบ้านแซว มีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับสูง โดยมีความพร้อมของแต่ละองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเรียงลำดับจากการมีความพร้อมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับมากไปน้อย คือ กิจกรรมการท่องเที่ยว และการบริการเสริมทางการท่องเที่ยว (14.29%) ทรัพยากรการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว (11.43%) ที่พักแรม (10.21%) การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว (9.53%) และการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (8.57%) (ตารางที่ 4.8)

2) ตำบลโยนก มีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับสูง โดยมีความพร้อมของแต่ละองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเรียงลำดับจากการมีความพร้อมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับมากไปน้อย คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยว (14.29%) การบริการเสริมทางการท่องเที่ยว (12.50%) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (11.43%) การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว (10.72%) ที่พักแรม (10.21%) และการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว (5.72%) (ตารางที่ 4.16)

3) ตำบลแม่เงิน มีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในระดับต่ำโดยมีความพร้อมของแต่ละองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเรียงลำดับจากการมีความพร้อมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับมากไปน้อย คือ กิจกรรมการท่องเที่ยว (14.29%) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว (8.57%) การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว (7.15%) ที่พักแรม (6.12%) ทรัพยากรการท่องเที่ยว และการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (5.72%) ส่วนการบริการเสริมทางการท่องเที่ยวยังไม่มีศักยภาพ (ตารางที่ 4.24)

4) ตำบลป่าสัก มีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับต่ำโดยมีความพร้อมของแต่ละองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเรียงลำดับจากการมีความพร้อมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิง

นิเวศในระดับมากไปน้อย คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยว และ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (11.43%) การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว (10.72%) ที่พักแรม (4.08%) ส่วนด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว การบริการเสริมทางการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวยังไม่มีศักยภาพ(ตารางที่ 4.32)

5.1.2 ความต้องการของชุมชนในพื้นที่ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน

ความต้องการของชุมชนในพื้นที่ศึกษาทั้ง 4 แห่ง ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน สรุปตามประเด็นการศึกษา ดังนี้

1) การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน

การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนทั้งทางวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจนั้น ควรเริ่มต้นที่การกระตุ้นให้ชุมชนเกิดความตระหนักในการใช้ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวอย่างคุ้มค่า โดยการเตรียมความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อรองรับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยควบคู่กับการอนุรักษ์ความเป็นดั้งเดิมและวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนไว้ ทั้งนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ควรเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการพัฒนาและเตรียมความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ที่รับผิดชอบ

2) การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก

จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ชุมชนในอำเภอเชียงแสนขาดการจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนั้น จึงควรจัดให้มีการอบรมตัวแทนชุมชนทุกภาคส่วน และ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความรู้ ความตระหนักในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และควบคู่กับการอนุรักษ์สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

3) การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน ชุมชนในอำเภอเชียงแสนต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว คือ การร่วมกำหนดแผนและนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการท่องเที่ยวอื่นในการดำเนินการด้านการตลาดการท่องเที่ยว และการสร้างโครงข่ายการท่องเที่ยว ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ รวมทั้ง การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ได้รับจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน

5.1.3 ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน

ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน สรุปตามองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว โดยเรียงลำดับความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการแต่ละองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสนจากความต้องการในระดับมากที่สุดถึงน้อยที่สุด ดังนี้

1) ด้านการจัดการการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (ร้อยละ 2.62) ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เรียงลำดับความต้องการจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด คือ การติดตั้งป้ายบอก

ทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว ความปลอดภัย ความสะดวกสบายในการเดินทาง และความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง และการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวด้วยท่าเรือน้ำเที่ยว

2) การบริการเสริมทางการท่องเที่ยว (ร้อยละ 2.60) ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการบริการเสริมทางการท่องเที่ยว เรียงลำดับความต้องการจากมากที่สุดไปน้อยที่สุดนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการให้มีความปลอดภัยจากการใช้บริการบริษัทนำเที่ยวและการถูกมิฉ้อฉลหลอกลวง ความปลอดภัยจากการใช้บริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม และการให้ข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยว ส่วนการมีส่วนร่วมของชุมชนนักท่องเที่ยวต้องการน้อยที่สุด

3) ด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว (ร้อยละ 2.59) ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว เรียงลำดับความต้องการจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด คือการปรับปรุง ตกแต่งทัศนียภาพในพื้นที่ท่องเที่ยวให้สวยงาม ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยว

4) ด้านการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว (ร้อยละ 2.55) ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว เรียงลำดับความต้องการจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด คือการให้บริการห้องน้ำ ห้องส้วมสาธารณะ ระบบสาธารณูปโภค และระบบการสื่อสารโทรศัพท์เคลื่อนที่ และร้านขายสินค้าในชีวิตประจำวัน

5) ด้านการจัดการที่พักแรมในอำเภอเชียงแสน (ร้อยละ 2.51) ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการที่พักแรมในอำเภอเชียงแสน เรียงลำดับความต้องการจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด คือ การให้ความปลอดภัยในการเข้าพัก ที่พักแรมตั้งอยู่ใกล้กับแหล่งท่องเที่ยว และอัตราค่าบริการมีความเหมาะสม จำนวนโรงแรม รีสอร์ท และ เกสต์เฮาส์เพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าพักในแต่ละช่วงเวลา

6) ด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว (ร้อยละ 2.47) ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว เรียงลำดับความต้องการจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวให้ความรู้และประสบการณ์ที่แตกต่างและสร้างสรรค์ ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับการเรียนรู้ประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิตของชุมชน กิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และกิจกรรมการปั่นจักรยาน

5.1.4 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน นำเสนอเป็น ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน ดังนี้

วิสัยทัศน์

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างสร้างสรรค์ สานสัมพันธ์ความร่วมมือทุกภาคส่วน

เป้าประสงค์

1. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับตำบล และระดับอำเภอ
2. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เป็นรูปธรรม สร้างสรรค์และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีการท่องเที่ยวทุกภาคส่วน
3. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจ

ยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับตำบล

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับอำเภอ

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับตำบล จำแนกเป็น 4 พื้นที่ ดังนี้

1. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ตำบลบ้านแซว จำแนกเป็น 4 แผนยุทธศาสตร์ ดังนี้

1.1 ยุทธศาสตร์เชิงรุกตำบลบ้านแซว

1) ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ประกอบด้วย การส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ การส่งเสริมการผลิตสินค้าของที่ระลึกประจำท้องถิ่น และการส่งเสริมรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน

2) กิจกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย การส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ การส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวทางประเพณี วัฒนธรรมและศิลปกรรม และการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวตามเทศกาล

3) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย การพัฒนาเส้นทางสัญจรทางบกและทางน้ำอย่างต่อเนื่อง และการพัฒนาโครงข่ายการท่องเที่ยวในเชื่อมโยง

4) ที่พักแรม ประกอบด้วย การส่งเสริมบริการที่พักแบบโฮมสเตย์ และการให้บริการความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และ สุขลักษณะอนามัย ในที่พักแรม

5) สิ่งอำนวยความสะดวก ประกอบด้วย การส่งเสริมการอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่ได้รับจากภาครัฐอย่างต่อเนื่อง และการส่งเสริมการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

6) การบริการเสริมทางการท่องเที่ยว ประกอบด้วย การจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและศูนย์อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว และการส่งเสริมความปลอดภัยด้านอาหารและโภชนาการ การใช้บริการนำเที่ยว และด้านการเตือนภัยแก่นักท่องเที่ยว

7) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย การส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มที่มีบทบาทต่อการจัดการการท่องเที่ยว การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแซว และการกำหนดขอบเขตแหล่งท่องเที่ยว (Zoning) และ ช่วงเวลาท่องเที่ยวตามฤดูกาล

1.2 ยุทธศาสตร์เชิงป้องกันตำบลบ้านแซว

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยว ประกอบด้วย การสร้างพนักกันน้ำกัดเซาะตลิ่งแม่น้ำโขง การส่งเสริมการปลูกต้นไม้ และสร้างข้อตกลงระหว่างประเทศในการเดินเรือในแม่น้ำโขงและการรักษาระดับน้ำ

1.3 ยุทธศาสตร์เชิงแก้ไขตำบลบ้านแซว

- 1) ทรัพยากรการท่องเที่ยว ประกอบด้วย การปรับปรุงภูมิทัศน์ ในบริเวณหาดก๊กโก๋ บ้านสบกก
- 2) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย การปรับปรุงสภาพผิวถนนที่ ซ้ำรูด และขรุขระ บนทางหลวงหมายเลข 1129 และเส้นทางเข้าน้ำตกผาตลาด การติดตั้งป้ายเตือนภัย การก่อสร้างรั้วกันขอบถนนที่ลัดเลาะแม่น้ำโขง และการบริการขนส่งสาธารณะ
- 3) ด้านที่พักแรม ประกอบด้วย การส่งเสริมให้มีบริการที่พักแบบโรงแรม เกสต์เฮ้าส์ รีสอร์ท การขยายจำนวนที่พักแบบโฮมสเตย์ และ การส่งเสริมให้มีบริการที่พักในสถานที่ราชการ

1.4 ยุทธศาสตร์เชิงรับตำบลบ้านแซว

- 1) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย การก่อสร้างโป๊ะท่าเทียบเรือ ในบริเวณหาดก๊กโก๋ บ้านสบกก
- 2) การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ประกอบด้วย การขยายเครือข่ายสัญญาณโทรศัพท์เคลื่อนที่ในพื้นที่ การให้บริการรถเช่าสำหรับนักท่องเที่ยว การให้บริการอินเทอร์เน็ตคาเฟ่ และสถานบันเทิงแก่นักท่องเที่ยว และการติดตั้งระบบไฟฟ้าในบริเวณหาดก๊กโก๋ บ้านสบกก
- 3) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย การสร้างความรู้และจิตสำนึกในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การพัฒนาศักยภาพของมัคคุเทศก์ท้องถิ่น การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการท่องเที่ยวอื่น การสร้างโครงข่ายเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน และการนำเสนอเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศตำบลบ้านแซวที่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงได้

2. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ตำบลแม่เงิน จำแนกเป็น 4 แผนยุทธศาสตร์ ดังนี้

2.1 ยุทธศาสตร์เชิงรุกตำบลแม่เงิน

- 1) ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ประกอบด้วย การส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางบก และการส่งเสริมการผลิตสินค้าของที่ระลึกประจำท้องถิ่น
- 2) กิจกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย การส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวตามเทศกาล
- 3) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย การส่งเสริมความเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวระหว่างอำเภอแสน-เชียงของ และเส้นทาง R3A
- 4) การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ประกอบด้วย การอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่ได้รับจากภาครัฐอย่างต่อเนื่อง และการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

5) ที่พักแรม ประกอบด้วย การส่งเสริมบริการที่พักในสถานที่ราชการ การส่งเสริมอนามัยและสุขลักษณะในที่พักแรม และการส่งเสริมความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้ใช้บริการในที่พักแรม

6) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่เงิน และการกำหนดขอบเขตแหล่งท่องเที่ยว (Zoning) และช่วงเวลาท่องเที่ยวตามฤดูกาล ในพื้นที่วนอุทยานอุทยาน

2.2 ยุทธศาสตร์เชิงแก้ไขตำบลแม่เงิน

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยว ประกอบด้วย การซ่อมแซมพลับพลาที่ประทับ ในพื้นที่สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริบ้านธารทอง

2) กิจกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย การส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับประเพณีวัฒนธรรม และ ศิลธรรมที่มีอยู่ในชุมชน การส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวทางแม่น้ำโขง การสร้างเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติในบริเวณวนอุทยานน้ำตกวังธารทอง หมู่ที่ 7 บ้านไร่ และสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริบ้านธารทอง

3) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย การปรับปรุงสภาพเส้นทางเข้าตำบลแม่เงินที่ชำรุดและขรุขระ ตามทางหลวงหมายเลข 1129 (เชียงแสน-เชียงของ) และเส้นทางจากหมู่ที่ 11 บ้านธารทอง ถึงสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริบ้านธารทอง และการเพิ่มการบริการขนส่งสาธารณะ

4) สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ประกอบด้วย การปรับปรุงห้องน้ำ ห้องส้วมสาธารณะ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ พื้นที่สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริบ้านธารทอง

5) ที่พักแรม ประกอบด้วย การสร้างเครือข่ายที่พักกับองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแซวในการบริหารจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์เพื่อรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นของทั้งสองพื้นที่

6) การบริการเสริมทางการท่องเที่ยว ประกอบด้วย การดูแลรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว หรือ อุบัติเหตุและอันตรายที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่วนอุทยานน้ำตกวังธารทอง

7) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย การกำหนดขอบเขตการท่องเที่ยวและช่วงเวลาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในพื้นที่ความรับผิดชอบของหน่วยงานภาครัฐ เพื่อป้องกันการรบกวนจากกิจกรรมการท่องเที่ยว

2.3 ยุทธศาสตร์เชิงรับตำบลแม่เงิน

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยว ประกอบด้วย การกำหนดแนวทางป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยว

2) กิจกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย การเข้าไปศึกษาวิจัยของสถาบันการศึกษาเพื่อเสนอแนะรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

3) การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ประกอบด้วย การขยายเครือข่ายสัญญาณโทรศัพท์ให้ทั่วถึง การส่งเสริมการผลิตสินค้าของท้องถิ่นและร้านค้าของที่ระลึกประจำตำบล และการส่งเสริมการลงทุนในการให้บริการรถเช่า บริการนำเที่ยว อินเทอร์เน็ตคาเฟ่ และ สถานบันเทิง

4) ที่พักแรม ประกอบด้วย การส่งเสริมบริการที่พักประเภท โรงแรม เกสต์เฮ้าส์ รีสอร์ท และโฮมสเตย์ การส่งเสริมอนามัยและสุขลักษณะในที่พักแรม และการส่งเสริมความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้ใช้บริการในที่พักแรม

5) การบริการเสริมทางการท่องเที่ยว ประกอบด้วย การจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและศูนย์อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว การส่งเสริมความปลอดภัยด้านอาหารและโภชนาการ การบริการนำเที่ยว และด้านการเตือนภัยแก่นักท่องเที่ยว การจัดตั้งองค์กรรับผิดชอบในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และสรรหาบุคลากรด้านการบริการนักท่องเที่ยว

6) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย การสร้างความรู้และจิตสำนึกในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การพัฒนาศักยภาพของมัคคุเทศก์ท้องถิ่น การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการท่องเที่ยวอื่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการตลาด การสร้างโครงข่ายเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน และการส่งเสริมการกระจายรายได้และผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวในชุมชน

2.4 ยุทธศาสตร์เชิงป้องกันตำบลแม่เงิน

การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีการท่องเที่ยวทุกภาคส่วน และ การนำเสนอเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศตำบลแม่เงินที่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงได้

3. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ตำบลโยนก จำแนกเป็น 4 แผนยุทธศาสตร์ ดังนี้

3.1 ยุทธศาสตร์เชิงรุกตำบลโยนก

1) ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ประกอบด้วย การส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางน้ำ การส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางบก การส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางด้านสัตว์ป่า การส่งเสริมการผลิตสินค้าของที่ระลึกประจำท้องถิ่น การส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนไทย-อีสาน

2) กิจกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย การส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวทาง และ การส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวทางประเพณี วัฒนธรรม

3) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย การส่งเสริมการพัฒนาเส้นทางสัญจรทางบกอย่างต่อเนื่อง การส่งเสริมและพัฒนาโครงข่ายการท่องเที่ยวโดยเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับพื้นที่ใกล้เคียงหรือแหล่งท่องเที่ยวอื่น การปรับปรุงสภาพผิวถนนที่ชำรุด และขรุขระ เพื่อความสะดวก รวดเร็วและปลอดภัยในการเดินทาง และ การส่งเสริมโครงข่ายการบริการขนส่งสาธารณะในจังหวัดและระหว่างจังหวัด

4) สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ประกอบด้วย การส่งเสริมสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานอย่างต่อเนื่อง และการส่งเสริมสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

5) ที่พักแรม ประกอบด้วย การส่งเสริมบริการที่พักแบบโรงแรม เกสต์เฮ้าส์ รีสอร์ท ที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้จำนวนมาก การส่งเสริมอนามัยและสุขลักษณะในที่พักแรม การส่งเสริมความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้ใช้บริการในที่พักแรม การส่งเสริมการให้บริการ และการเป็นเจ้าบ้านที่ดีในที่พักแรม

6) การบริการเสริมทางการท่องเที่ยว ประกอบด้วย การจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและศูนย์อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว การส่งเสริมความปลอดภัย ด้านการคมนาคม ภัยพิบัติทางธรรมชาติ อาหารและโภชนาการ และบริการนำเที่ยว

7) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย การพัฒนาศักยภาพของหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชน ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และการกำหนดขอบเขตพื้นที่สำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยว และ จัดทำปฏิทินการท่องเที่ยว

3.2 ยุทธศาสตร์เชิงแก้ไขตำบลโยนก

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยว ประกอบด้วย การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาคีการท่องเที่ยวทุกภาคส่วนในการอนุรักษ์ระบบนิเวศในทะเลสาบเชียงแสน การจัดสรรงบประมาณด้านบุคลากรในการบริหารจัดการพื้นที่อนุรักษ์ กำหนดมาตรการป้องกันการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศที่ส่งผลถึงการอพยพของนกต่างถิ่น การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีการท่องเที่ยวในการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว การพัฒนาคุณภาพของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) และ การก่อสร้างศูนย์จัดจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

2) ที่พักแรม ประกอบด้วย การส่งเสริมผู้ประกอบการในชุมชนในการดำเนินธุรกิจที่พักแรม

3) การบริการเสริมทางการท่องเที่ยว ประกอบด้วย การจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและศูนย์อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

3.3 ยุทธศาสตร์เชิงรับตำบลโยนก

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยว ประกอบด้วย การส่งเสริมการอนุรักษ์ระบบนิเวศของทะเลสาบเชียงแสน การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อการอนุรักษ์และการคุ้มครองนกอพยพ

2) การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ประกอบด้วย การส่งเสริมให้มีบริการร้านขายของที่ระลึก การส่งเสริมให้มีบริการรถเช่า และ บริการนำเที่ยว

3) การบริการเสริมทางการท่องเที่ยว ประกอบด้วย การจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและศูนย์อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

4) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย การจัดตั้งองค์กรรับผิดชอบในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และสรรหาบุคลากรด้านการบริการนักท่องเที่ยว การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ของ

องค์การบริหารส่วนตำบลโยนก การสร้างความรู้และจิตสำนึกในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การพัฒนาศักยภาพของมัคคุเทศก์ท้องถิ่น การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการท่องเที่ยวอื่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการตลาด การสร้างโครงข่ายเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน และการส่งเสริมการกระจายรายได้และผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวในชุมชน

3.4 ยุทธศาสตร์เชิงป้องกันตำบลโยนก

1) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย กำหนดมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อโรคไข้หวัดนก และ การนำเสนอเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศตำบลโยนก

4. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ตำบลป่าสัก จำแนกเป็น 4 แผนยุทธศาสตร์ ดังนี้

4.1 ยุทธศาสตร์เชิงรุกตำบลป่าสัก

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยว ประกอบด้วย กำหนดมาตรฐานการผลิต และ การส่งเสริมการผลิตสินค้าของที่ระลึกประจำท้องถิ่นในระดับครัวเรือน การส่งเสริมความรู้ด้าน การถนอมอาหาร แก่ผู้ประกอบการท้องถิ่น การส่งเสริมการตลาดของสินค้าของที่ระลึกประจำท้องถิ่น และ การส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตเกษตรกร

2) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย การส่งเสริมการพัฒนาการสัญจรทางบกอย่างต่อเนื่อง และการส่งเสริมความเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวระหว่างอำเภอแสน-เชียงของ และเส้นทาง R3A และ การส่งเสริมโครงข่ายการบริการขนส่งสาธารณะในจังหวัดและระหว่างจังหวัด

3) การอำนวยความสะดวก ประกอบด้วย การส่งเสริมการอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่ได้รับจากภาครัฐอย่างต่อเนื่อง การส่งเสริมการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

4) ที่พักแรม ประกอบด้วย การส่งเสริมบริการที่พักแบบโรงแรม เกสต์เฮ้าส์ รีสอร์ท และการส่งเสริมบริการที่พักในสถานที่ราชการ

4.2 ยุทธศาสตร์เชิงแก้ไขตำบลป่าสัก

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยว ประกอบด้วย การสำรวจแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติใหม่เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และ การปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวเดิมให้มีศักยภาพในการดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว

2) กิจกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย การส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและ กิจกรรมที่เชื่อมโยงกับประเพณี วัฒนธรรม ของชุมชน การจัดทำปฏิทินการท่องเที่ยวตามเทศกาลในพื้นที่ และการให้บริการแพลงนอน้ำบริเวณหนองบัวหลวง

3) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย ปรับปรุงสภาพผิวถนนที่ชำรุด และขรุขระ เพื่อความสะดวก รวดเร็วและปลอดภัยในการเดินทาง กำหนดมาตรการป้องกันด้านความปลอดภัยในการสัญจร บททางหลวงหมายเลข 1016 (แม่จัน-เชียงแสน)

4.3 ยุทธศาสตร์เชิงรับตำบลป่าสัก

- 1) ทรัพยากรการท่องเที่ยว ประกอบด้วย การส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบนฐานทรัพยากรในพื้นที่และ การส่งเสริมการผลิตสินค้าของที่ระลึกประจำท้องถิ่นโดยใช้วัสดุท้องถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 2) การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ประกอบด้วย การส่งเสริมจัดตั้งร้านขายของที่ระลึก การให้บริการนำเที่ยว และ บริการรถเช่า
- 3) กิจกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย การส่งเสริมการสร้างสรรคกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น
- 4) การบริการเสริมทางการท่องเที่ยว ประกอบด้วย การจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและ ศูนย์อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว และ การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว
- 5) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย การกำหนดการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นกลยุทธ์ในแผนพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก การสร้างความรู้และจิตสำนึกในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การพัฒนาศักยภาพของมัคคุเทศก์ท้องถิ่น การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการท่องเที่ยวอื่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการตลาด การสร้างโครงข่ายเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน และ การส่งเสริมการกระจายรายได้และผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวในชุมชน

4.4 ยุทธศาสตร์เชิงป้องกันตำบลป่าสัก

- 1) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย การส่งเสริมความปลอดภัย ด้านคมนาคม ภัยพิบัติทางธรรมชาติ ด้านอาหารและโภชนาการและการบริการนำเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับอำเภอ จำแนกตามการศึกษา 4 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การพัฒนาองค์ประกอบการท่องเที่ยว ทั้ง 7 ด้าน ดังนี้

- 1) ทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวเดิมที่มีอยู่ และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ให้สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว
- 2) การเข้าถึง แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน โดยการส่งเสริมการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสะดวก รวดเร็ว และ ปลอดภัย
- 3) สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน ส่งเสริมและพัฒนาการให้บริการห้องน้ำ ห้องส้วมสาธารณะ ระบบสาธารณูปโภค น้ำดื่ม น้ำใช้ ระบบไฟฟ้า และระบบการสื่อสาร โทรศัพท์เคลื่อนที่ ระบบกำจัดขยะและของเสีย น้ำเสีย และ ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึกในพื้นที่
- 4) กิจกรรมการท่องเที่ยว โดยการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวด้านการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ และเชื่อมโยง การเรียนรู้ด้านประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชน

5) ที่พักแรม โดยการส่งเสริมการให้บริการที่พักแบบ โรงแรม รีสอร์ท เกสต์เฮาส์ และ โฮมสเตย์ พร้อมทั้งให้บริการความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และ สุขลักษณะอนามัย ในที่พักแรม

6) การบริการเสริมทางการท่องเที่ยว โดยการจัดตั้งศูนย์บริการการท่องเที่ยวด้านข้อมูลการท่องเที่ยวและการอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว รวมทั้งการส่งเสริมด้านตลาดการท่องเที่ยวทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว ความปลอดภัยจากการใช้บริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม และการถูกหลอกลวงจากมิจฉาชีพ ที่อาจเกิดขึ้นในช่วงเวลาการท่องเที่ยวในอำเภอเชียงแสน

7) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ควรส่งเสริมให้มีการจัดตั้งองค์กรรับผิดชอบด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่โดยตรง และให้ความสำคัญต่อการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม มีการกำหนดขอบเขตการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างชัดเจน รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน

ประเด็นที่ 2 การพัฒนาด้านการจัดการการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน โดยการกำหนดข้อควรปฏิบัติและมาตรฐานในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ในอำเภอเชียงแสนในประเด็นดังต่อไปนี้

1) การกำหนดกฎกติกาในการปฏิบัติตัวสำหรับนักท่องเที่ยว ในขณะที่ท่องเที่ยวอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมให้เกิดความรู้และความตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่

2) การกำหนดมาตรฐานการท่องเที่ยว โดยภาคีการท่องเที่ยวทุกภาคส่วนเพื่อยกระดับคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวและการบริหารในอำเภอเชียงแสน

3) การจัดระเบียบสิ่งแวดล้อมบ้านเรือน โดยการรณรงค์ให้ความรู้ความเข้าใจแก่ชุมชนเกี่ยวกับการรักษาความสะอาด สุขอนามัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเรือน ความสวยงาม ในบ้านและพื้นที่โดยรอบ

ประเด็นที่ 3 การพัฒนาด้านการจัดการการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน โดยส่งเสริมการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นกระบวนการเรียนรู้ของคนภายในชุมชน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีการท่องเที่ยวทุกภาคส่วนในการศึกษาสภาพแวดล้อมระบบนิเวศ และ วัฒนธรรมของชุมชน เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกและความตระหนักในการอนุรักษ์ เสริมสร้างความรู้สึกรักหวงแหนในนิเวศวัฒนธรรมของชุมชน รวมทั้งการกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษา เรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศ และประเพณี วัฒนธรรม ของชุมชนเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวให้เกิดความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว

ประเด็นที่ 4 การพัฒนาด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยการส่งเสริมให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในประเด็นต่อไปนี้

1) การพัฒนาศักยภาพของ อปท. และ ชุมชน ในอำเภอเชียงแสน ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

2) การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรพัฒนามนพื้นฐานทรัพยากรของชุมชน โดยใช้ ภูมิท้องถิ่น

3) การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว โดยส่งเสริมความร่วมมือของภาคีการท่องเที่ยวทุกภาคส่วนเพื่อผลักดันให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสนเป็นรูปธรรมและเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั่วไป

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

การกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน จากผลการศึกษาจะเห็นว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสนเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยวทางน้ำ ป่าไม้ ที่เกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งแตกต่างจากทัศนะของ วิลล จีโรฟพันธุ์ (อ้างแล้ว) ที่ได้กล่าวถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ว่า “มุ่งเน้นในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ โดยไม่รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และการพัฒนาอารยธรรมของมนุษย์ในการเอาชนะธรรมชาติ ”

อย่างไรก็ตาม ตามแนวคิดของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้น ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบใด การพัฒนาการท่องเที่ยวควรอยู่บนพื้นฐานทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งหมายรวมถึงทรัพยากรทางธรรมชาติและทรัพยากรทางวัฒนธรรม ซึ่งในบริบทของอำเภอเชียงแสนรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่และความต้องการของภาคีการท่องเที่ยว นั้น คือ รูปแบบการท่องเที่ยวที่พัฒนามนพื้นฐานทรัพยากรทางธรรมชาติและทรัพยากรทางวัฒนธรรม ดังนั้น กิจกรรมการท่องเที่ยวจึงเกี่ยวข้องกับการศึกษาเรียนรู้และประสบการณ์ในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยเชื่อมโยงประสบการณ์เรียนรู้กับประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนในพื้นที่ เพื่อก่อให้เกิดความตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยว ซึ่งนำไปสู่การอนุรักษ์ในที่สุด

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนในอำเภอเชียงแสนตามกรอบมาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา นั้น ต้องครอบคลุมประเด็นด้านการเตรียมความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวและบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้และทักษะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยให้ความสำคัญต่อการจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน ทั้งทางสังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวควบคู่กับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้ต้องเร่งดำเนินการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนแก่ภาคีการท่องเที่ยวทุกภาคส่วน รวมทั้ง การส่งเสริมและผลักดันให้ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและในทุกองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับ นุชบา สิทธิการ (2551) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่ประสบความสำเร็จจะต้องเกิดขึ้นในทุกกระบวนการพัฒนา ตั้งแต่ขั้นตอนการตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินการ การประเมินและติดตามผล การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น และการร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน เพื่อชุมชนได้มีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของและเกิด

ความหวงแหนและตระหนัก ถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ก่อให้เกิดการอนุรักษ์ และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมเพื่อความยั่งยืนของการท่องเที่ยวในพื้นที่

อย่างไรก็ตามอุปสรรคที่สำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน คือ บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวขาดความรู้และทักษะ ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการขาดแคลนงบประมาณในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วิโรจน์ สงวนวงษ์ (อ้างแล้ว) ซึ่งให้ความสำคัญต่อการสร้างทัศนคติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสนอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืนนั้น ต้องดำเนินการภายใต้เครือข่ายความร่วมมือของภาคีการท่องเที่ยวทุกภาคส่วน โดยเฉพาะในประเด็นการบริหารจัดการ และการตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของกฤษฎา ภักดีอุทธรณ์ (2550) ซึ่งให้ความสำคัญต่อการจัดตั้งเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้น เพื่อเป็นตัวกลางประสานความร่วมมือกับภาคีการท่องเที่ยวทั้งภายในและนอกพื้นที่ เพื่อประสิทธิผลของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน

5.3 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

- 1) การสำรวจแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวเดิมที่มีอยู่ และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ให้สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว
- 2) การเตรียมความพร้อมของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนและความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติทางธรรมชาติที่จะส่งผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 3) การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวให้ทั่วถึง ได้แก่ ห้องน้ำ ห้องส้วมสาธารณะ การสื่อสารทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ และ ป้ายบอกทางในแหล่งท่องเที่ยว
- 4) การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อส่งเสริมการตลาดและประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว
- 5) การส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับประเพณี วัฒนธรรม และ ศีลธรรมของชุมชนในอำเภอเชียงแสน
- 6) การส่งเสริมการให้บริการที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ในอำเภอเชียงแสน
- 7) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และได้รับผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม
- 8) การพัฒนาศักยภาพของ อปท. และ ชุมชน ในอำเภอเชียงแสน ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

การศึกษาเพื่อผลักดันให้เกิดเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ โดยการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และ สถาบันการศึกษาในการให้คำปรึกษา ทั้งนี้เพื่อให้เครือข่ายทำหน้าที่ประสานความร่วมมือในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่และเป็นศูนย์กลางในการดำเนินการด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์

บรรณานุกรม

- กฤษฎา ภักดิ์อุทธรณ์ .(2550). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนพื้นฐานของชุมชน กรณีศึกษาชุมชนบ้านนา อำเภอสามเงา จังหวัดตาก. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- คณะกรรมการการอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว สถาบันบัญญัติแห่งชาติและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย . (2550) . เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการทิศทางการท่องเที่ยวไทย บนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง . กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัญญัติแห่งชาติ รัฐสภา .
- จารุวรรณ แสงจันทร์. (2545). พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. สังคมศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช . (2550) . เอกสารสรุปสาระการประชุมเชิงปฏิบัติการทิศทางการท่องเที่ยวไทยบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง . กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัญญัติแห่งชาติ รัฐสภา.
- ชูสิทธิ์ ชูชาติ และคณะ . (2538) . การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในมณฑลยูนนาน : ศึกษาแหล่งท่องเที่ยวในนครคุนหมิง เมืองฉุนาน และเมืองกุหลิง . กรุงเทพฯ : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ กระทรวงศึกษาธิการ.
- ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์ . (2537) . การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว. เชียงใหม่ : ภาควิชามนุษยสัมพันธ์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ .
- นภค ภาควรรต และดร.วสิน อิงคพัฒนกุล.(2545) .การแบ่งส่วนตลาด การกำหนดตลาดเป้าหมาย และการกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี .
- บุษบา สิทธิการ. (2553). การพัฒนาบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมและสนับสนุนความพร้อมของเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา . (2542) . การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. เชียงใหม่ : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ .
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548) . การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน . กรุงเทพมหานคร : บริษัท เพรสแอนด์ ดีไซน์ จำกัด.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา . (2548) . อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (Tourism Industry). พิมพ์ครั้งที่ 1 . โรงพิมพ์ บริษัทเพรสแอนด์ดีไซน์ จำกัด.
- บานเย็น ชาญชนะวัฒน์. (2545). การท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อชุมชนชาวไทยใหญ่ : กรณีศึกษาหมู่บ้านถ้ำลอด ตำบลถ้ำลอด อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น สถาบันราชภัฏเชียงใหม่.
- กรเดช พยัณวิเชียร.(2540). แนวคิดและมาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รายงานการสัมมนาวิทยาลัยลักษณ์ปริทัศน์ ครั้งที่ 3 เรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในภาคใต้. จัดพิมพ์โดยมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.

- มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. (2552).โครงการวิจัย เรื่อง การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนท้องถิ่น อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงรายอย่างยั่งยืน .
- ยุวดี นิรันดร์ตระกูล . (2539) . “การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน”. จุลสาร 36 ปี การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกเบญจ.
- วิมล จิโรจน์พันธุ์ และคณะ.(2538). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ . สำนักพิมพ์แสงดาว . กรุงเทพมหานคร)
- วิจิตรา ชัยศรี. (2537). ทักษะคติของประชาชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว : ศึกษาเฉพาะ กรณีจังหวัดแม่ฮ่องสอน. พัฒนาสังคมมหาบัณฑิต สาขาการวิเคราะห์และวางแผนทางสังคมสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วิโรจน์ สงวนยวง. (2544). ความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในเขตอุทยานแห่งชาติไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.
- สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัด กระทรวงมหาดไทยและคณะ (2541). รายงานผลการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์แอลพีเพลส จำกัด.
- สินธุ์ สโรบล และคณะ. (2548). การท่องเที่ยวโดยชุมชน.
- สาทิศ สุขพ่องศรี. (2543). แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง ตำบลกะโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช. สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวางผังเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุชาดา วรรณะมานี. (2541). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) กับ ความรู้ ทักษะคติ และพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักศึกษา มหาวิทยาลัย ในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุนันทา พูนน้อย .(2543). บทบาทของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่จังหวัดกาญจนบุรี .ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตรมหาวิทยาลัรรมกำแพง.
- สุพัตรา แก้วมุกดา. (2545). วิสัยทัศน์ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดนครนายก. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุพัตรา วิชยประเสริฐกุล. (2545). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. สถาปัตยกรรมศาสตร มหาบัณฑิต สาขาการวางผังเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรพงษ์ ลือทองจักร.(2547). แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น กรณีศึกษาวัดเจติยาศิรีวิหาร (วัดภูทอก) ตำบลนาแสง อำเภอศรีวิไล จังหวัดหนองคาย. โปรแกรมวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

เอกราช ผลผลา. (2537). ความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดตั้งชมรมอนุรักษ์ ธรรมชาติและกองทุนเงินกู้โครงการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติและพัฒนามนุษชน เกาะเตень อำเภอกะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี. สังกศตวรรษที่สามตวรรษมหาดินทิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Krejcie , R.V. and Morgan. (1970) **Determining Sampling Size for Research Activities**. Educational and Psychological Measurement.

W.G.Cochran.(1953)

ข้อมูลออนไลน์

กรมป่าไม้. (2548). การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. ข้อมูลออนไลน์ <http://www.forest.go.th/WEFCOM/Part2TAT.html>

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. สถานการณ์การท่องเที่ยว. ข้อมูลออนไลน์ www2.tat.or.th/stat/download/tst/654/Report_Prae2007.doc.

โครงการขนส่งพื้นฐานเชื่อมต่อประเทศลุ่มน้ำโขง. ข้อมูลออนไลน์ <http://news.mcot.net>. สืบค้นเมื่อวันที่ 25-01-2553.

จำนวนประชากรอำเภอเชียงแสน.ข้อมูลออนไลน์ <http://th.wikipedia.org/wiki/ชันวาคม2552>.

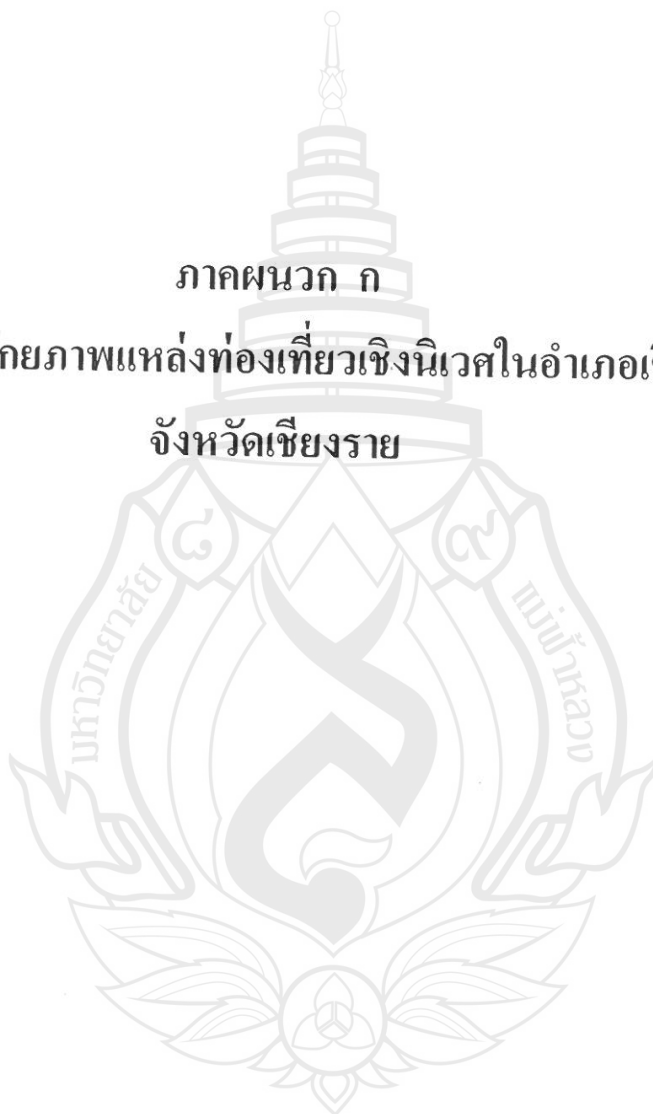
แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน.ข้อมูลออนไลน์ www.trekkingthai.com. สืบค้นเมื่อวันที่ 16 ตุลาคม 2550.

แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร. ข้อมูลออนไลน์ www.communitytourism.net. สืบค้นเมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2550.

ส.ปชส.เชียงราย สำนักประชาสัมพันธ์เขต 3. ความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว จังหวัดเชียงราย-สิบสองปันนา. ข้อมูลออนไลน์ www.prdnorth.in.th/ct/news/showprint.php?ID=090824165738. สืบค้นเมื่อวันที่ 25-01-2553.

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.2553. คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. ข้อมูลออนไลน์ <http://www.tourism.go.th/2010/>.

ภาคผนวก ก
แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงแสน
จังหวัดเชียงราย

แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศใน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
 โปรดทำเครื่องหมาย ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

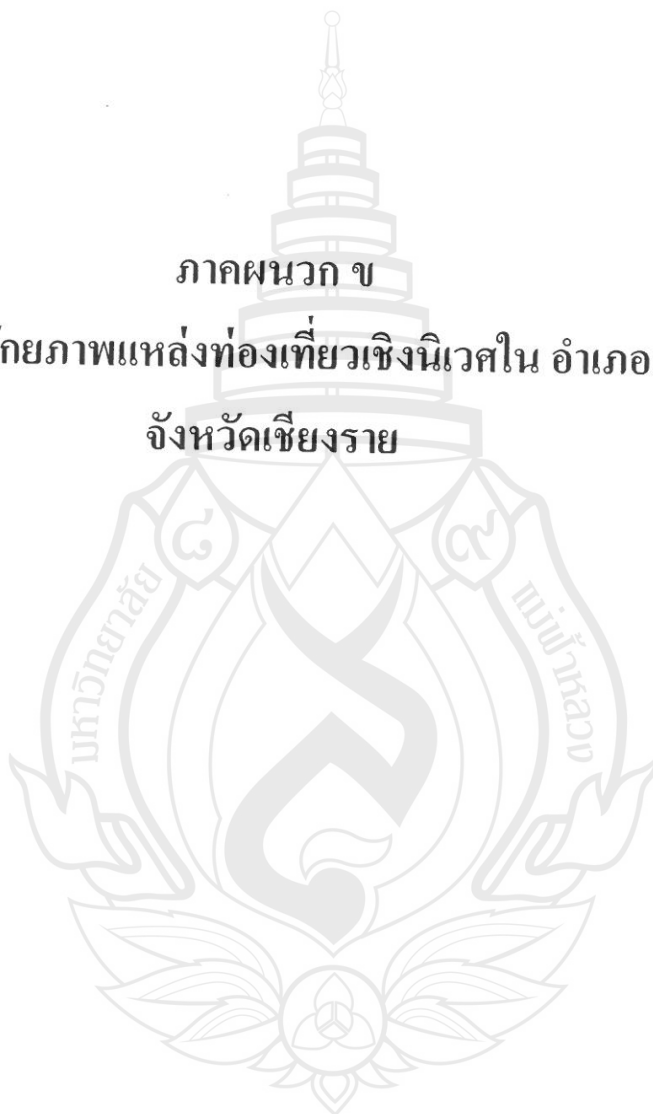
องค์ประกอบของการท่องเที่ยว	คะแนนเต็ม (A)	ความพร้อม			
		ปัจจัยภายใน		ปัจจัยภายนอก	
		จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)	อุปสรรค (T)
ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว					
1. ทรัพยากรธรรมชาติทางบก ได้แก่ ป่าไม้ น้ำตก ฯลฯ	1				
2. ทรัพยากรธรรมชาติทางน้ำ ได้แก่ แม่น้ำ ลำธาร อ่างเก็บน้ำ	1				
3. ทรัพยากรธรรมชาติทางด้านสัตว์ป่า	1				
4. สินค้าของที่ระลึกประจำท้องถิ่น	1				
5. วิถีชีวิตชุมชน	1				
รวม	5				
ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว					
1. กิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	1				
2. กิจกรรมการท่องเที่ยวทางประเพณี วัฒนธรรม ศิลปกรรม	1				
3. กิจกรรมการท่องเที่ยวตามเทศกาล	1				
รวม	3				
ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว					
1. การสัญจรทางบก	1				
2. การสัญจรทางน้ำ	1				
3. ความเชื่อมโยงของเส้นทางกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น	1				
4. ความสะดวกในการเดินทาง (สภาพเส้นทางและความลำบากในการเข้าถึงโดยรถยนต์ เรือ หรือเดินเท้า)	1				
5. การบริการขนส่งสาธารณะ	1				
รวม	5				
ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว					
1. สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน					
1.1 การสื่อสารทางโทรศัพท์	1				
1.2 ระบบไฟฟ้าให้แสงสว่างและ เครื่องใช้ไฟฟ้า	1				
1.3 การสาธารณสุข สุข ปรุยมพยาบาล	1				
1.4 การบริการน้ำดื่มและน้ำใช้	1				
2. สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว					
2.1 ร้านอาหารและเครื่องดื่ม	1				
2.2 ร้านขายของที่ระลึก	1				

องค์ประกอบของการท่องเที่ยว	คะแนนเต็ม (A)	ความพร้อม			
		ปัจจัยภายใน		ปัจจัยภายนอก	
		จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)	อุปสรรค (T)
2.3 ร้านสะดวกซื้อขายของชำ	1				
2.4 บริการรถเช่า	1				
2.5 บริการนำเที่ยว	1				
2.6 ห้องน้ำ ห้องส้วมสาธารณะ	1				
2.7 อินเทอร์เน็ตคาเฟ่	1				
2.8 สถานบันเทิง	1				
รวม	12				
1. บริการที่พักแบบโรงแรม เกสท์เฮ้าส์ รีสอร์ท					
2. บริการที่พักแบบโฮมสเตย์	1				
3. บริการที่พักในสถานที่ราชการ	1				
4. การต้อนรับและการให้บริการในที่พักรวม	1				
5. อนามัยและสุขลักษณะ (ความสะอาด)	1				
6. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้ใช้บริการ	1				
7. ความสามารถในการรองรับจำนวนนักท่องเที่ยว	1				
1. บริการที่พักแบบโรงแรม เกสท์เฮ้าส์ รีสอร์ท	1				
รวม	7				
ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการบริการเสริมทางการท่องเที่ยว					
1. ศูนย์บริการการท่องเที่ยว	1				
1.1 ศูนย์บริการให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว	1				
1.2 ศูนย์อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว	1				
2. การตลาดการท่องเที่ยว	1				
2.1 การเผยแพร่ข้อมูลในระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศ	1				
2.2 สื่อหลากหลายประเภทในการให้ข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยว เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ นิทรรศการ	1				
3. ความปลอดภัย	1				
3.1 ความปลอดภัยจากการใช้บริการด้านคมนาคม	1				
3.2 ความปลอดภัยจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ (ระบบเตือนภัยนักท่องเที่ยว)	1				
3.3 ความปลอดภัยด้านอาหารและโภชนาการ	1				
3.4 ความปลอดภัยจากการใช้บริการนำเที่ยว	1				
ศักยภาพด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว					
การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว					

องค์ประกอบของการท่องเที่ยว	คะแนนเต็ม (A)	ความพร้อม			
		ปัจจัยภายใน		ปัจจัยภายนอก	
		จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)	อุปสรรค (T)
1. การก่อตั้งองค์กรหรือกลุ่มที่มีบทบาทต่อการจัดการการท่องเที่ยว					
2. บุคลากรด้านการบริการนักท่องเที่ยว เช่น มัคคุเทศก์ท้องถิ่น					
3. การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่					
4. การกำหนดขอบเขตแหล่งท่องเที่ยว (Zoning)					
5. การกำหนดช่วงเวลาท่องเที่ยวตามฤดูกาล					
รวม	13				

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศใน อำเภอเชียงแสน
จังหวัดเชียงราย

แบบสัมภาษณ์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศใน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

วันที่.....สถานที่.....

1.ทรัพยากรการท่องเที่ยว

- 1).....
- 2).....
- 3).....

2. กิจกรรมการท่องเที่ยว

- 1).....
- 2).....
- 3).....

3. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

- 1).....
- 2).....
- 3).....

4. การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

- 1).....
- 2).....
- 3).....

5. ที่พักแรม

- 1).....
- 2).....
- 3).....

6. การบริการเสริมทางการท่องเที่ยว

- 1).....
- 2).....
- 3).....

7. การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

- 1).....
- 2).....
- 3).....

แบบสัมภาษณ์ชุมชนอำเภอเชียงแสน

วันที่.....สถานที่.....

1. สถานที่ท่องเที่ยวที่ท่านต้องการพัฒนาปรับปรุง คือ

- 1).....
- 2).....
- 3).....

2. ผลกระทบ/สินค้าท้องถิ่นที่มีชื่อเสียงของตำบลท่านที่มีอยู่ปัจจุบัน คือ

- 1).....
- 2).....
- 3).....

3. เทศกาล งานประเพณีท่องเที่ยวประจำปีของตำบล คือ

- 1)งาน.....ช่วงเวลาที่ยจัด.....
- 2) งาน.....ช่วงเวลาที่ยจัด.....
- 3) งาน.....ช่วงเวลาที่ยจัด.....

4. ปัญหาการเดินทางที่จะเข้าแหล่งท่องเที่ยว (เช่น ถนน รถรับส่ง รถโดยสาร) คือ

- 1).....
- 2).....
- 3).....

5. การอำนวยความสะดวกที่ต้องการปรับปรุงในแหล่งท่องเที่ยว (เช่น มัคคุเทศก์นำเที่ยว ศูนย์บริการข้อมูล ออกปร. ร้านอาหาร ห้องน้ำ ไฟฟ้า) คือ

- 1).....
- 2).....
- 3).....

6. กิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิมหรือ ต้องการให้เกิดขึ้น ในแหล่งท่องเที่ยว คือ

- 1) กิจกรรม.....แหล่งท่องเที่ยว คือ.....
- 2) กิจกรรม.....แหล่งท่องเที่ยว คือ.....
- 3) กิจกรรม.....แหล่งท่องเที่ยว คือ.....
- 4) กิจกรรม.....แหล่งท่องเที่ยว คือ.....

7. ประเภทที่พักแรมที่มีอยู่ในพื้นที่

- 1).....ที่ตั้ง.....
- 2).....ที่ตั้ง.....
- 3).....ที่ตั้ง.....

8. องค์การบริหารส่วนตำบลกำหนดแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างไรบ้าง

- 1).....

- 2).....
- 3).....

9.หน่วยงาน/องค์กร บุคคล ใดที่จะสามารถสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่นของท่านได้

- 1).....
- 2).....
- 3).....

10.ท่านมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในตำบลเรื่องใดบ้าง

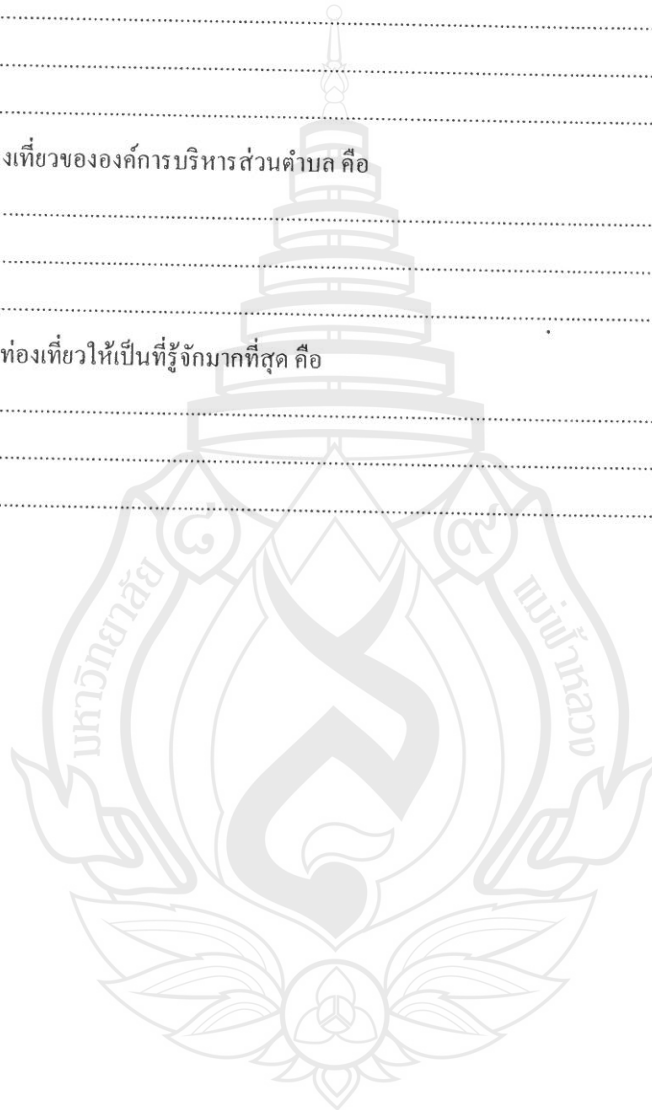
- 1).....
- 2).....
- 3).....

11. ปัญหาในการพัฒนาการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบล คือ

- 1).....
- 2).....
- 3).....

12.วิธีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักมากที่สุด คือ

- 1).....
- 2).....
- 3).....

ภาคผนวก ง
แบบสอบถามนักท่องเที่ยว

คำชี้แจง

กรุณาตอบแบบสอบถาม ข้อมูลที่ได้จะนำไปใช้ในการกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในอำเภอ
เชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดยข้อมูลที่ได้จะไม่ถูกนำไปเผยแพร่ใดๆ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว

1. เพศ () ชาย () หญิง

2. ภูมิลำเนา จังหวัด.....

() ภาคเหนือ () ภาคกลาง

() ภาคตะวันออก () ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

() ภาคใต้

3. อาชีพ () รับราชการ () พนักงาน/ลูกจ้างบริษัท

() กิจการส่วนตัว () อื่น ๆ

4. อายุ () 15 - 20 ปี () 21 - 25 ปี () 26 - 30 ปี

() 36 - 45 ปี () 46 - 60 ปี () 61 ปีขึ้นไป

5. การศึกษา () ประถมศึกษา () มัธยมศึกษา

() มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. () อนุบาล

() ปริญญาตรี () ปริญญาโท

6. ท่านมาเที่ยวเชียงใหม่เป็นครั้งที่เท่าไร () ครั้งแรก () ครั้งที่ 2

() 3 ครั้งขึ้นไป

7. วัตถุประสงค์ของการเดินทางมาอำเภอเชียงแสน

() เยี่ยมครอบครัว/เพื่อน () ทักทาย

() ติดต่อธุรกิจ () ท่องเที่ยว

() อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

8. หากท่านเดินทางมาท่องเที่ยวเชียงแสน เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบใด

() การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ () การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

() การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ () อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

9. หากเชียงใหม่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ท่านสนใจจะมาท่องเที่ยวหรือไม่

() มา

() ไม่มี

() ไม่แน่ใจ

10. เจอนไขการเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงใหม่

() ความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยว

() การอำนวยความสะดวก

() ระยะทาง

() ระยะเวลาการเดินทาง

() กิจกรรมการท่องเที่ยว

() ที่พักแรม

() การประชาสัมพันธ์

() ระยะเวลาของแผนการท่องเที่ยว

ส่วนที่ 2 ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเชียงใหม่

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างหน้าหัวข้อที่ตรงหรือใกล้เคียงกับข้อมูลของท่านมากที่สุด

3 = ต้องการมาก

2 = ต้องการปานกลาง

1 = ไม่ต้องการ

ระดับความต้องการของท่านต่อบัณฑิตต่อไปนี้

การจัดการการท่องเที่ยว	ระดับความต้องการ		
	ต้องการมาก	ต้องการปานกลาง	ไม่ต้องการ
1) ทรัพยากรการท่องเที่ยว			
แหล่งท่องเที่ยวทางป่าไม้			
แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์			
แหล่งท่องเที่ยวทางน้ำ			
ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ			
ทัศนียภาพ บรรยากาศ			
ความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยว			
2) กิจกรรมการท่องเที่ยว			
กิจกรรมการเดินป่าศึกษาธรรมชาติและนันทนาการ			
กิจกรรมการล่องเรือศึกษาธรรมชาติและนันทนาการ			
กิจกรรมการปั่นจักรยาน			
ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยวทางการเกษตร			
ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ			
ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยวทางประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชน			
กิจกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยว			
กิจกรรมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลกำไรและผลประโยชน์แก่ชุมชน			

การจัดการการท่องเที่ยว	ระดับความต้องการ		
	ต้องการมาก	ต้องการปานกลาง	ไม่ต้องการ
กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประเพณีงานรื่นเริง			
กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านอาหารและเครื่องดื่ม			
3) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว			
สถานีขนส่ง/ท่ารถโดยสารประจำทาง			
ท่าเรือน้ำเที่ยว			
ความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง			
ความปลอดภัย สะดวกสบายในการเดินทาง			
รถบริการสาธารณะรับส่งประจำทาง			
ป้ายเตือนภัย บนเส้นทางจราจร			
ป้ายบอกทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว			
4) การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว			
ระบบสาธารณูปโภค (ไฟฟ้า น้ำดื่มและน้ำใช้)			
ระบบการสื่อสาร โทรศัพท์เคลื่อนที่			
การบริการร้านอาหารและเครื่องดื่ม			
ศูนย์จำหน่ายสินค้าชุมชน/ของที่ระลึก			
การบริการห้องน้ำ ห้องส้วมสาธารณะ			
ร้านขายสินค้าในชีวิตประจำวัน			
จุดหยุดพักรถ/สถานที่จอดรถ			
5) ที่พักแรมในอำเภอเชียงแสน			
จำนวนโรงแรม รีสอร์ท เกสท์เฮาส์ มีเพียงพอ			
รูปแบบการตกแต่งที่พักแรมสวยงาม น่าพักอาศัย			
อัตราค่าบริการมีความเหมาะสม			
ตั้งอยู่ใกล้กับแหล่งท่องเที่ยว			
ความปลอดภัยในการเข้าพัก			
การให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์			
6) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว			
การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว			
การให้ข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยว			
ศูนย์ให้ข้อมูลข่าวสารทางการท่องเที่ยว			
ศูนย์บริการของตำรวจท่องเที่ยว			
การกำหนดแนวทางหรือแผนพัฒนาการท่องเที่ยว			
การมีส่วนร่วมของชุมชน			

การจัดการการท่องเที่ยว	ระดับความต้องการ		
	ต้องการมาก	ต้องการปานกลาง	ไม่ต้องการ
ความปลอดภัยจากการใช้บริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม			
ความปลอดภัยจากการใช้บริการบริษัทนำเที่ยว			
ความปลอดภัยจากการถูกมิจฉาชีพหลอกลวง			

ข้อเสนอแนะในการพัฒนา ปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเชียงแสน

.....

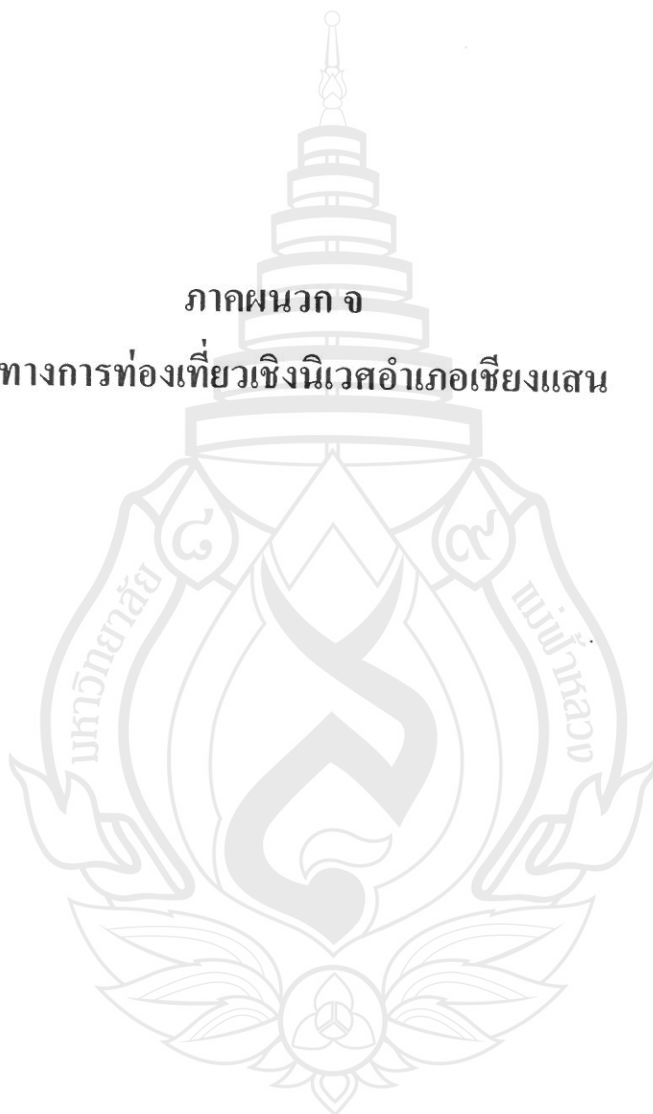
.....

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ในการให้ข้อมูลซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในอำเภอเชียงแสนต่อไปในอนาคต

ภาคผนวก จ
เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอเชียงแสน

เส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศตำบลบ้านแซว 1 วัน

เช้า	บ้านไถลื้อ	หมู่บ้านชนเผ่าลื้อ จิมข้าวซอยน้อย ข้าวแรมฟิ่น ของที่ระลึก ชนเผ่า
	บ้านสบกก	การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ หมูหลุม สามารถลงเรือไปหาดก๊กโก๋ และข้ามไปดินแดนสุวรรณโคมคำ ประเทศลาว
	บ้านท่าขันทอง	รับประทานอาหารกลางวันแบบขันโตก อาหารพื้นบ้าน การ แสดงเป่าแคน หมอลำ เจริญกลองยาว
บ่าย	บ้านสวนดอก	ปั่นจักรยานไปเก็บไผ่แม่น้ำโขง ไหว้พระเจ้าตนหลวง, พระ สิงห์คำ วัดสวนดอก พบปะพูดคุยกับปราชญ์ชาวบ้าน

เส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศตำบลบ้านแซว 2 วัน 1 คืน

วันที่ 1	เช้า	บ้านวังช้าง	หมู่บ้านชนเผ่าไทลื้อสิบสองปันนา จิมข้าวซอยน้อย ข้าวแรมฟิ่น ของที่ระลึกชนเผ่า
		บ้านสบกก	การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ หมูหลุม สามารถลงเรือไปหาดก๊กโก๋ และข้ามไปดินแดนสุวรรณโคมคำประเทศลาว
		บ้านท่าขันทอง	รับประทานอาหารกลางวันแบบขันโตก อาหารพื้นบ้าน การ แสดงเป่าแคน หมอลำ เจริญกลองยาว
	บ่าย	บ้านสวนดอก	ปั่นจักรยานไปเก็บไผ่แม่น้ำโขง ไหว้พระเจ้าตนหลวง วัด บ้านแซว, พระสิงห์คำ วัดสวนดอก พบปะพูดคุยกับปราชญ์ ชาวบ้าน
เย็น		บ้านท่าขันทอง	เข้าพักแบบโฮมสเตย์
วันที่ 2	เช้า	บ้านท่าขันทอง	ตักบาตรพระ เยี่ยมชมกลุ่มอาชีพในชุมชน ได้แก่ กลุ่มข้าว กล้อง กลุ่มทอผ้า กลุ่มจิ้งหรีด
		บ้านห้วยกว๊าน	เยี่ยมชมวิถีชีวิตชนเผ่าเย้า เมี่ยน และรับประทานอาหารเที่ยงแบบ จีนยูนนาน (โต๊ะจีน)
	บ่าย	บ้านแม่แอบ	หมู่บ้านจีนคณะชาติ ศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรม การละเล่นชนเผ่าจีนยูนนาน ไทยใหญ่ ลัวะ การเรียนการสอน ภาษาจีนแบบได้ห้วน การทำอาหารจีนยูนนานและชมพิพิธภัณฑ์ กองพล 93 ทหารผู้กล้ากับประวัติการต่อสู้กับผู้ก่อการร้าย คอมมิวนิสต์

เส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศตำบลแม่เงิน 1 วัน

เช้า	บ้านสันตันเปา	เยี่ยมชม วัดพระธาตุแสนคำฟู อุโบสถเรือหงษ์ ทิวทัศน์ริมฝั่งแม่น้ำโขงและประเทศลาว และชมพื้นที่ป่าอนุรักษ์
เที่ยง	บ้านแม่เงิน	รับประทานอาหารกลางวันที่บ้านอาหารเพื่อนริมน้ำ
บ่าย	บ้านไร่	เที่ยววนอุทยานน้ำตกวังธารทอง ชมความอุดมสมบูรณ์ของสภาพป่าไม้ ลงเล่นน้ำตก เดินป่าศึกษาธรรมชาติระยะทาง 4,000 เมตร
เย็น	บ้านธารทอง	ชมวิถีชีวิตชนเผ่าม้ง ชื้อของที่ระลึก เครื่องเงิน ผ้าปัก ผลิตภัณฑ์ยอดห้วยอบแห้งและเดินทางกลับ

เส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศตำบลแม่เงิน 2 วัน 1 คืน

วันที่ 1	เช้า	บ้านไร่	ถ้ำน้อย ถ้ำหลวง ชมหินงอกหินย้อยตามธรรมชาติและน้ำตกขุนน้ำยาบ
	เที่ยง	บ้านธารทอง	รับประทานอาหารกลางวัน ร้านอาหาร โชดาสวนเกษตร
	บ่าย	บ้านธารทอง	ชมวิถีชีวิตชนเผ่าม้ง ชื้อของที่ระลึก เครื่องเงิน ผ้าปัก ผลิตภัณฑ์ยอดห้วยอบแห้ง
		บ้านไร่	วนอุทยานน้ำตกวังธารทอง ชมความอุดมสมบูรณ์ของสภาพป่าไม้ เดินป่าศึกษาธรรมชาติระยะทาง 4,000 เมตร และเข้าพัก บริเวณที่ทำกรวนอุทยานน้ำตกวังธารทอง แบบกางเต็นท์ รับประทานอาหารเย็นแบบพื้นบ้าน อาหารชนเผ่า พร้อมการแสดงจากชนเผ่าม้ง
วันที่ 2	เช้า	บ้านไร่	รับประทานอาหารเช้า บริเวณที่พัก
		บ้านสันตันเปา	ไหว้พระธาตุแสนคำฟู ชมความงามของอุโบสถหงษ์และป่าชุมชน
	เที่ยง	บ้านหาดบ้าย	รับประทานอาหารกลางวันที่บ้านหาดบ้าน ต.ริมโขง อ.เชียงของ (ข้าวซอยไทลื้อ)
	บ่าย	บ้านหาดบ้าย	ลงเรือล่องแม่น้ำโขง ชมทิวทัศน์สองฝั่งโขง มาขึ้นที่บ้านปางของ เดินเล่นหาดทรายปงของ และเดินทางกลับ

หมายเหตุ : แหล่งท่องเที่ยวตามที่ระบุไว้ในเส้นทางท่องเที่ยวในตำบลแม่เงินเปิดเฉพาะเดือน พฤศจิกายน – กุมภาพันธ์ ของทุกปี

เส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศตำบลโยนก 1 วัน

เช้า	บ้านคอยจัน	ขึ้นรถอีแต่นไปป่าชุมชนบ้านคอยจัน ชมกลุ่มทำข้าวกลึง กลุ่มเลี้ยงสัตว์
	บ้านสันธาตุ	เยี่ยมชมหมู่บ้านไหมไทยเฉลิมพระเกียรติ สาทิตการทอผ้า ไหม และสวนสัตว์แห่ง พร้อมกับรับประทานอาหารกลางวัน แบบอีสาน
บ่าย	บ้านคอยงาม บ้านทุ่งฟ้าฮ่าม	ชมการทำโคลลอย หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง การปลูกผักปลอดสารพิษ ชมทะเลสาบเชียงแสนยามเย็น ชมเมืองโบราณได้นำที่ ทะเลสาบเชียงแสน (เวียงหนองล่อง)

เส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอเชียงแสน โปรแกรมการท่องเที่ยว 1 วัน

เช้า	ทะเลสาบเชียงแสน	ศึกษาระบบนิเวศ คุณก นั้งเรือชมเมืองโบราณได้นำ
	บ้านสันมะเค็ด	เที่ยวชมหนองบัวหลวง ตำบลป่าสัก
	บ้านสบรวก	เที่ยวสามเหลี่ยมทองคำ
	บ้านจอมกิตติ	นมัสการพระธาตุผาเงา ตำบลเวียง รับประทานอาหารกลางวัน
บ่าย	บ้านไร่	เดินป่า ศึกษาธรรมชาติ เล่นน้ำ ณ วนอุทยานน้ำตกวังธารทอง
	บ้านสบกก	สัมผัสบรรยากาศริมโขง ณ หาดก๊กโก๋ ล่องเรือแม่น้ำโขง ข้ามไปยังดินแดนสุวรรณภูมิคำ ประเทศลาว ไหว้พระที่วัด พระธาตุแสนเมือง

เส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอเชียงแสน โปรแกรมการท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน

วันที่ 1	เช้า	ทะเลสาบเชียงแสน	ศึกษาระบบนิเวศ คุณก นั้งเรือชมเมืองโบราณได้นำ
		บ้านจอมกิตติ	นมัสการพระธาตุจอมกิตติ ตำบลเวียง
		บ้านสันมะเค็ด	เที่ยวชมหนองบัวหลวง ตำบลป่าสัก
		บ้านสบรวก	เที่ยวสามเหลี่ยมทองคำ รับประทานอาหารกลางวัน
	บ่าย	บ้านสบกก	สัมผัสบรรยากาศริมโขง ณ หาดก๊กโก๋ ล่องเรือแม่น้ำโขง ข้ามไปยังดินแดนสุวรรณภูมิคำ ประเทศลาว ไหว้พระที่วัด พระธาตุแสนเมือง
	เย็น	บ้านท่าขันทอง	เข้าพักโฮมสเตย์ ตำบลบ้านแซวพักผ่อนตามอัธยาศัย (เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน) รับประทานอาหารเย็น
วันที่ 2	เช้า	บ้านไร่	ท่องเที่ยววนอุทยานน้ำตกวังธารทอง เดินป่าศึกษาธรรมชาติ

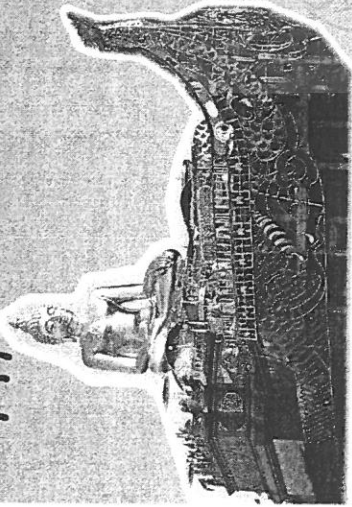
บ้าย	บ้านสบคำ	รับประทานอาหารกลางวัน : นมัสการพระธาตุผาเงา ที่วัดผาเงา และชมทิวทัศน์แม่น้ำโขง
		บ้านสบคำและซื้อของที่ระลึก สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) อำเภอเชียงแสนและเดินทางกลับเมืองเชียงราย
อำเภอเชียงของ		: เดินทางไปท่องเที่ยวสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน ลาว และจีนตามลำดับ ตามเส้นทาง R3A

อ.เชียงแสน

CHIANG SAN

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

สามเหลี่ยมทองคำ ๑ 9:30-11:00 น.

นักท่องเที่ยวจะมองเห็นดินแดนสามประเทศเชื่อมต่อกัน คือ ไทย ลาว และพม่า โดยมีแม่น้ำรวกและแม่น้ำโขงกั้น และสามารถนั่งเรือท่องเที่ยวขึ้นชมทิวทัศน์ที่สวยงาม

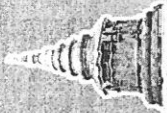

แม่น้ำ

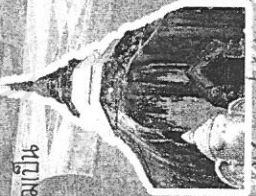
๑ 11:00-12:00 น.

วัดพระธาตุดาเวา

นมัสการหลวงพ่อดาเวา พระพุทธรูปปางสมาธิองค์ใหญ่ที่มีความเป็นสิริมงคล อีกทั้งเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมแต่พุทธศตวรรษที่สิบสาม มีเศียรพระธรรมะมิ่งพญาคูบเนนิหิเนนาดีใหญ่ สามารถมองเห็นจุดชมวิวทิวทัศน์ที่สวยงามของแม่น้ำโขงได้ หรือ 1๖๖๖ ที่ "วัดระชาตุมภิกขิต" วัดที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของเมืองเชียงแสนมาช้านาน

เมืองเชียงแสน

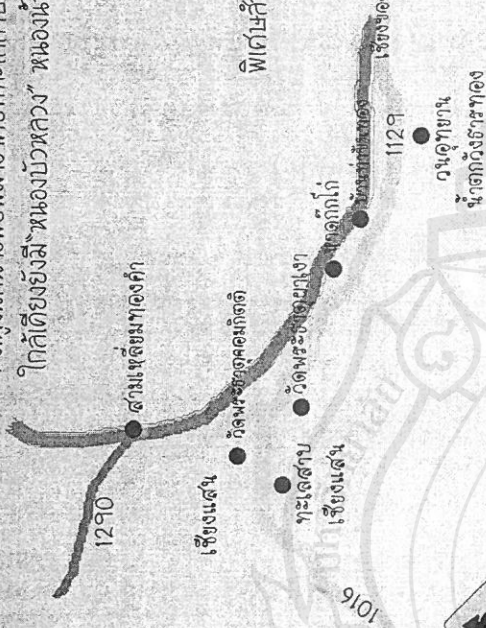

ทะเลสาบเชียงแสน หรือหนองบงคาย ๑ 08:00-09:30 น.

พื้นที่ชุ่มน้ำโครงการระหว่างประเทศ แหล่งน้ำจืดที่รวมความหลากหลายของระบบนิเวศในฤดูหนาว จะมีฝูงนกน้ำอพยพมาอาศัยที่ทะเลสาบแห่งนี้ และในยามเย็นมีทิวทัศน์พระอาทิตย์ตกดินที่สวยงาม ใกล้เคียงยังมี "หนองบัวหลวง" หนองน้ำขนาดใหญ่ที่ขึ้นชื่อความงามของธรรมชาติ

โฮมสเตย์บ้านท่าขนทอง
พิเศษสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการค้างแรมที่อำเภอเชียงแสนมีโฮมสเตย์ที่บ้านท่าขนทอง จำนวน 24 หลังคาเรือน รองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 100 คน สัมผัสวิถีชีวิตชาวไทย-อีสานได้เป็นอย่างดี ศึกษาเรียนรู้ระบบเศรษฐกิจพอเพียงและเลือกซื้อสินค้าท้องถิ่น

สปาหินผากกก ๑ 16:00-18:00 น.

บ้านสบกก ตำบลบ้านแซว หาดกว้างใหญ่เขต 5 ไร่ เรียงรายด้วยหินกรวดมนต์งดงามกลิ้งตัวมาจาก ดินแดนอันไกลโพ้น เป็นเอกลักษณ์ของแม่น้ำโขง หาดหินเป็นทิวทัศน์แปลกในฤดูหนาวเป็นที่พักผ่อนและเดินเล่นเพื่อให้อากาศดีขึ้นและสุขภาพดีขึ้นของพลังชีวิตที่ดีทั้งสามารถส่งเรือหางยาวไป "ดินแดนสุวรรณภูมิ" ประเทศลาวได้

๑ 13:00-16:00 น.

วนอุทยานแห่งชาติแก่งอาฮง

บ้านไร่ ตำบลบ้านแซว มีเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ พืชพรรณ ปักษีนิคมที่ "น้ำแก่งอาฮง" นักท่องเที่ยวสามารถกางเต็นท์พักแรมโดยมีเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ควบคุมดูแล ใกล้เคียงมี "น้ำตกขุนน้ำยาบ" ที่มีความสวยงามตามธรรมชาติ

>>ติดต่อแจ้งข้อเท็จจริงของ บัณฑิตเดโมสตรา-
ตามเส้นทาง R3A หรือ กับเมืองเชียงราย

การนิเทศงานเพื่อพัฒนา
 ความสำเร็จของงาน

ตำบลียะหม

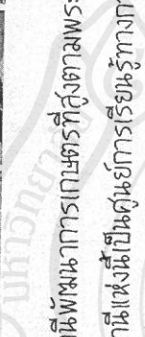
“หากดีก็ทำ บ้านสภท”

๖. สงเรือหางยาวสองกลางแม่น้ำโขง ข้ามเตมเป็นขั้งฟุ้งที่บ้านศรีเมืองงาม
ประเทศลาว หมู่บ้านชนบทของลาว และอดีตแดนพริตโบราณสุวรรณ
โคมคำ

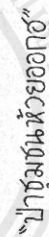
[illegible]

รับประทานอาหารแบบนิโคต อาหารฟัวส์สาม ส้มคั้น
และชาอุ่นๆ

ต้นกำเนิดอยู่ที่เทือกเขาดอยหลวง กั้นกลางระหว่างอำเภอเชียง
แสนและอำเภอเชียงของ อำเภอที่วนอุทยานเปิดให้นักท่องเที่ยว
ได้เข้าชม ได้สัมผัสกับธรรมชาติ ที่มีความอุดมสมบูรณ์ การ
เดินป่า ชมความอุดมสมบูรณ์ ร่มรื่นของป่าไม้

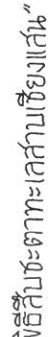
ศักดิ์เผ่งนี่เป็นศูนย์การเรียนรู้ทางการเกษตรที่ภู่วิถี ถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกร เป็นแหล่งผลิตอาหารและสร้างรายได้แก่ชาวเขาที่อยู่บนพื้นที่สูง และปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนสามารถอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างกลมกลืนและยั่งยืน

913LFINE1

ทะเลสาบขนาดใหญ่และหนองน้ำขนาดใหญ่ที่ได้รับการฟื้นฟูให้เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำโลกที่มีความสำคัญระดับนานาชาติในช่วงฤดูหนาวจะมีนกอพยพจากไซบีเรีย และ จีนตอนใต้ พืชจากคหาวมาพักกินบริเวณนี้ และเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชนทั่วไป ที่เข้ามาชื่นชมความสวยงามของธรรมชาติอย่างใกล้ชิด

วิธีสืบชะตาทะเลสาบเชียงแสน และ อ่างวิทยนาปีดน้ำ
เพิ่มปริมาณน้ำให้เต็มตลิ่งที่ต้องการให้เกิดความชุ่มชื้น มรดก ให้อิม
ญและเกิ้ลจิง และเป็นการฉลองต้อนรับมกราคมต่างถิ่น
มีนเข้ามาพักอาศัย จัดขึ้นทุกปี ในวันที่ 2 ของเดือน
พฤษภาคมซึ่งตรงกับวันพืชมงคลโลก กิจกรรมภายใน
ประกอบด้วยการส่งนก ประกวดคำขวัญ วาดภาพ
เรียงความเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ

